

COMMENTATIO JURIS PUBLICI
DE

JUDICIO
CURIAE IMPERIALIS
GERMANICO,

VON DEM
KAYSERLICHEN HOF-GERICHT
IN

TEUTSCHLAND,

EX GENUINIS ANTIQUITATUM GERMANICARUM
FONTIBUS, CONSTITUTIONIBUS ET LEGIBUS IMPERII,
DOCUMENTIS ET HISTORIIS, PROBATISQUE SCRIPTORIBUS
DEPROMPTA,

ET
COMPARATIONE ILLIUS CUM CONSILIO AC JUDICIO IMP. AULICO
IN USUM MODERNUM ACCOMMODATA,
ADJECTA APPENDICE:

DE
JUDICIO
CURIAE IMPERIALIS ROTTWILENSI,
VOM
KAYSERL. HOF-GERICHT zu ROTTWEIL.

AUTHORE
HENRICO BALTHASARE BLUM,

J. GRUFF KEMPIS.

FRANCOFURTI AD MOENUM,
TYPIS JOH. BERNH. EICHENBERGII, SENIORIS.
ANNO M DCC XLV.

COMMENTATIO JURIS PUBLICI
DE

JUDICIO CURIAE IMPERIALIS GERMANICAE

NOMINE
KAYSERLICHEN HOF-GERICHTS
IN

TEUTSCHLAND.

EX GENUINIS ANTIQVITATVM GERMANICARVM
FONTIBVS, CONSTITVTIONIBVS ET LEGIBVS IMPERII.
DOCUMENTIS ET HISTORIIS, PROBATAISQVE SCRIPTORIBVS
DEPROMPTA.

ET
COMPARATIONE ILLIS CVM CONSILIO AC IUDICIO IUR. AULIC.
IN VSVS MODERNVM ACCOMMODATA.
ADJECTA APPENDICE:

JUDICIO CURIAE IMPERIALIS ROTTWEILENSIS.

NOMINE
KAYSERL. HOF-GERICHTS ZU ROTTWEIL.
A VTHORE

HENRICO BALTHASARE BLUM.
KEMPIS.

DE
FRANCOF. AD MOENVM.
TYPIS JOH. BERNH. ICHENBERGII, SENIORIS.
ANNO MDCCXV.

PRAEFATIO.

Cripturus sum de materia nova, intricata, utili, lectu non injucunda, scitu quodammodo necessaria, & ob multos respectus maximè ardua; *novâ* inquam, quia nondum a quopiam, quantum scio, juris publici scriptore ex professo tractata (a). *Intricatâ*; quòd non modo ex densissimis antiquitatum nostrarum tenebris eruenda, sed & quæ passim ab Authoribus de eadem tradita legimus, toto inter se pugnant cælo. *Utili*, quòd inprimis ad supremorum quæ in Imperio hodiernum florent, tribunalium, Jurisque apud eadem recepti tam scripti quam non scripti cognitionem faciat. *Lectu non injucunda*:

(a) Nec enim huc refero Ill. Viri D. SENCKENBERGII *Meditationem de Sigillis Judiciorum Curiae Imperialis Aulicae usque ad Maximilianum I.* quæ Tomo seu fasciculo II. Meditationum ejus pag. 332. seqq. continetur. Etsi enim in eadem non pauca de Judicio Curiae lectu non indigna & jucunda communicet, princeps tamen institutum eo collimat, ut de Sigillis tractet. Multò minus autem Cl. D. GRUPENII *Observationem de Judiciis Curiae in terris Brunsvicensibus*, quæ disceptationibus ejus forensibus adjecta est, & in principio de Judicio Curiae Imperialis quædam refert, hic intelligo. Imò si fortè scripta quædam extent, mihi illa nondum obvenerunt legenda.

da; quid enim jucundius, quam scientia & lectio antiquitatum ex qua non modo animi recreatio, sed & quidam fructus realis hauriri poterit? Scitu verò *necessaria*, quoniam sine eadem, quæ Consilii ac Judicii aulici antiquitates ante Maximiliani I. tempora, mores, & consuetudines judiciales, stylumque lege expressa non introductum concernunt, vix & ne vix quidem cognosci possunt, sed potius Andabatarum more in labyrintho versamur, unde nec fili Ariadnæi ope patebit exitus. Ne dicam ipsas ordinationes Judicii Cameralis & Imperialis aulici ex hac materia lucem accipere; *maxime* denique *ardua*, quod supremorum Imperii tribunalium jurisdictionem undequaque impetitam, quod causas Principum aliorumque Magnatum & ordinum Imperii gravissimas, quod ipsius adeo Imperatoris auctoritatem, & reservata concernat. Antequam enim Consilium Imperiale aulicum, & Camera in eam, quæ nunc viget, redacta essent formam, duo præcipue in Imperio cluebant Dicasteria, alterum Imperatoris ipsiusmet in persona prætribunali sedentis, alterum Judicis Curiae Imperialis. In illo Principes, aut soli, aut cum aliis Magnatibus & ministerialibus &c. ceu luminaria minora Soli, ceu membra capiti suo Assessorum adinstar adsidebant, in illo Principum aliorumque Magnatum causæ graviores, ipsiusmet Imperatoris Judicio reservatæ ad examen vocabantur, decidebanturque, nec tamen non ita graves, neque etiam minorum ordinum ac subditorum lites excludebantur; in hoc etsi subinde Principes, non tamen semper, Judici Curiae adsidebant, tractabanturque causæ quidem Principum, sed leviores, ordinariæque aut cum Dynastis milites aut hi soli vota ferebant. Illud ob Præsidis Imperatoris, ob Assessorum Principum uti & causarum graviorum eminentiam sensim non lege quidem scripta, sed consuetudine, & velut ad distinctionem a Judicio Curiae Imperialis ceu contrario sibi opposito JUDICIUM PRINCIPUM appellari coepit, quod sæculo superiori & moderno scriptis tot, ad nauseam ferè in publicum evibratis (b), tam decantatum, in quo plerique funda-

(b) Cui volupe est illorum titulos ac authores nosse, is eruditum laudat

fundamentum recursuum & provocationum ad Comititia (c), recusationum consilii Imperialis aulici, ceu Judicii incompetentis in causis Principum, ubi de delictis, feudis & regalibus &c. eorum quaestiones enascuntur, & aliarum paradoxarum, nec legibus Imperii, nec stylo & moribus conformium doctrinarum collocant. Cum itaque harum opinionum patroni, licet inter se (quod mireris) digladiantes, in hoc tamen conveniant, quod Judicium Curiae Imperialis velut contrarium Judicii Principum statuant; illud verò extra omnem dubitationis aleam sit positum, quaestiones recensitas, & de iisdem institutas disquisitiones maximi esse momenti, scitu necessarias, utiles & intricatas; sponte pariter fuit, ob regulam: *contrariorum eadem est natura*, uti & connexitatem materiae commentationem DE JUDICIO CURIAE IMPERIALIS talem esse. Hæc ipsa difficultatum superandarum moles, tam diversæ tot celeberrimorum, gravissimorumque in republica literaria Virorum opiniones, ipsumque rei arduæ momentum in limine conatûs quidem paululum terrebant, non tamen absterrebant, quo minus hanc telam pro viribus tractare pergerem, non tam scriptores, quam fontes ipsos, & quidem (nisi multum fallor) genuinos adeundo, & ex illis ea, quæ nunc redditurus sum, hauriendo. Fundamentum imprimis totius commentationis in Constitutione Friderici II. Imperatoris anno 1236, ut Goldastus perhibet, sed Chronologis testibus 1235. in Curia Moguntina publicata collocavi; hinc enim Judicii Curiae Imperialis origo; ab hoc etiam tempore JUDICII PRINCIPUM in specie sic dicti natales repetendi; cumque præter renovationes hujusce Constitutionis a Rudolpho I, Adolpho, & Alberto I. factas, uti & Auream Bullam, & Acta Comitiorum sub Sigismundo, Alberto II. & Friderico

dati D. SENCKENBERGII Præfamen ad Anonymi Dissertationem *de prætensso peculiari Principum Judicio* hoc anno Francofurti editam, ab eoque citatam Bibliothecam juridicam Lipeniano-Jænichianam consulat.

(c) Cl. D. ESTOR sub hoc titulo recens edidit quoddam Opus.

Friderico III. Rom. Impp. aliæ non extarent leges Imperii, Judici Curiae Imperialis mentionem facientes, ad judicata seu sententias in hocce tribunali latas, siue præjudicia recursum habui, ex exemplis jus hauriendum ratus, ubi lex deficit; Si enim definiente DECKHERRO præjudicia sint rerum legitimè judicatarum autoritas, dubio vel deficienti juri subventura; Si testantibus viris rerum peritia illustribus, uti & ipsâ experientia, eorum hodie, ubi legum extat copia, non levis sit autoritas, multò magis horum usus superest in obscuris antiquitatum tenebris, ubi quandoque conjecturæ ac præsumptiones sufficiunt. Hisce conjunxi Principum, Comitum & reliquorum Imperii Ordinum privilegia seu ut exceptiones a Lege, seu illam suppletia & illustrantia. Nec omnino insuper habui Jura provincialia & Feudalia Saxonicum & Alemannicum, quantumvis illa potius ad judicia provincialia, quam ad Imperialis Curiae Judicium pertineant, subinde sibi adversentur, & nec in omnibus convenient exemplaribus, sicut autoritate privatâ collectis, ita & locupletatis: Tandem & Historiographos & recentioris ævi scriptores adhibui illos, ubi aut rem alias obscuram aperuerunt, aut fusius tractarunt. Hisce itaque subsidiis, etsi quædam adhuc defecerint, instructus hocce opus sum aggressus, non tam aucupandæ vanæ gloriæ, sed eruendæ veritatis ergo. Sicubi hac ductus intentione ab aliis (d) dissentiam, æqui lectoris esto de utriusque partis fundamentis judicare; non mea vendito, ac si essent exceptione majora, talia enim non sunt; ea saltem scripsisse arbitror, quæ Statui Imperii Sæculi XIII, XIV, XV. Autoritati Cæsareæ, & Judiciorum ejus, libertati Statuum Imperii non imaginariæ, sed aut in Privilegiis Imperialibus, aut Le-

(d) Præcipuè ab Ill. D. SENCKENBERGIO ante hos dies cum commentatio hæc sub prælo sudaret, a Sacra Cæsarea Majestate in Consiliarium suum Imperialem aulicum pro insignibus, quibus præfulget, meritis ac eximia jurium peritia cooptato, cui ceu non novo, sed antiquo fautori ac patrono hisce publicè gratulor.

bus, aut usu continuo approbatæ, & quo minùs hodie hæc omnia, nisi expressis legibus, mutata viderentur, conformia judicabam. Sicui mea ceu leviora, & animadversione digna visa fuerint fundamenta; id cuivis integrum esto; si docuerit, & correxerit, habebit obsequentem, & firmæ basi haud innixa revocare paratum; si suppleverit, gratiam faciet; & si hosce conatus publico non displicuisse deprehendero, fortassis prolixior protrudetur ad typum *de prætenso jure Principum* commentatio quadripartita, & in quatuor aut adeò plures distincta periodos, quam in rem collectus adest in manibus apparatus. Quæ Capite VII. adjeci, ad usum modernum spectantia, non displicitura spero, UFFENBACHIIUS enim plerasque has quæstiones vel omninò transilit, vel leviter attingit; & tamen illæ hodie multoties moventur. Ubi verò me de Judiciij Cæsaris aulici origine conspicias agere, nolim existimes, me quandam proœdriam præ Camera statuere, aut etiam eodem illa metiri pede; Capitulatio Caroli VII. & Francisci I. Imperatorum alterum alteri modo præponit, modo postponit judicium; & hæc pro mea defensione dicta sunt. Quæ adnexa est Appendix de Judicio Curiae Imperialis Rottvvilensi, eò potissimum collimat, ut origo illius, & quod non tam Cæsaris, qua Cæsaris, sed qua Ducis Sueviæ sit tribunal, demonstraretur. Quæ operis sit divisio, subiecta præfationi docet tabula. Cæterum nec Latini sermonis elegantia, neque etiam terminis artis, ut ajunt, adoptandis studui, si quid barbare aut obscure dictum, ignosce, & semper memineris non omnibus omnia data esse. Erratis typographicis Lector Benevolus dignabitur ignoscere; festinavit Typographus, festinavit AUTHOR, ille ut suum absolveret laborem, hic, ut ad Stationem suam Wetzlariensem revertetur. Unum hoc repeto: fave & vale. Dabam Francofurti, anno incarnationis Dominicæ MDCCXLV.

A P P E N D I X.

TABULA

TABULA CAPITUM
HUJUS COMMENTATIONIS.

CAPUT I. *Agit de Origine Judicii Curiae Imperialis.*
a §. I. usque ad 8. inclusive.

II. *De Personis, ex quibus illud formatum.*
a §. 9 - - - 18.

III. *De Jurisdictione hujus judicii quoad Per-*
sonas. a §. 19 - - - 29.

IV. *De Jurisdictione hujus judicii quoad Cau-*
sas. a §. 30 - - - 49.

V. *De Processu ejusdem. a §. 50 - - - 55.*

VI. *De Fatibus hujus judicii. a §. 56 - - - 61.*

VII. *Comparatio illius cum Consilio & Judicio*
Cæsareo-Aulico. a §. 61 usque ad finem.

A P P E N D I X.

De Judicio Curiae Imperialis Rottuvilensi.

CAP. I.

CAPUT. I.

DE

ORIGINE JUDICII CURIAE IMPERIALIS.

§. I.

Udiciū Curiae Imperialis aliud erat *Judiciū*
Rottvvilense, certa fixum sede, & *Curia Im-*
cum determinatione loci sic dictum, *perialis*
aliud aulam Caesaream sive curiam Im- *multiplex.*
perialem comitans, statione mobile

(a) & generaliter appellatum Judiciū curiae Imperialis. De
illo agetur paucis in appendice. Hoc duplicis erat generis,
Italicum scilicet, & Germanicum sive Teutonicum; Illud
causas Italicas, hoc Teutonicas tractabat. Italici Originem
ævo Friderici II. antiquiorem esse docent monumenta (b)
Verosimile autem est, Italicos Curiae Imperialis Judices,
quorum quamplurium in una subinde Charta occurrit men-
tio, Friderici I. temporibus, postquam Italiae turbas compo-
suisset,

fuiſſet , aut inſtitutos , aut ſaltem ex antiquitate reſtitutos eſſe.

(a) Reperio quidem in quadam Charta judicii provincialis Norimbergici de an. 1379. apud R. P. MARQUARDUM HERGOTT in Cod. prob. Genealog. Habsburg. T. II. P. II. p. 746. mentionem fieri *quatuor* judiciorum curiae Imperialis , ex quibus unum fuerit Rottwilenſe. At vero , cum nulla certa ſuperſint ejusce rei veſtigia , nec ſententiarum praejudicia , verofimile eſt , diviſionem Imperii in quaterniones , circa haec tempora notam , hujus opinionis anſam dediffe , aut etiam , quae de judiciis curiae hocce documentum refert , de Judiciis Ducum Provincialibus intelligenda eſſe.

(b) Dicam de iudicibus curiae aut Palatii regalis Italicis alibi ; nunc tantum provoco ad exempla , quae exhibet R. P. MEICHELBECK in Hiſt. Friſingenſi T. I. p. 353. ſeq. & pluribus D. SENCKENBERG in Medit. de Sigillis Jud. Cur. Imp. a §. I. - VI.

§. II.

*Origo Germanici ad
Fridericum
II. Imper.
referenda.*

Germanici origo , quamquam id Illuſtr. D. SENCKENBERGIO dubium videatur (a) , rectius ad Friderici II. ævum refertur ; Eſſi enim Hiſtorici præcedentium temporum coævi frequentiffimam injiciant **Judicii Curiae** mentionem , ea-que adeo formula in ſententiis Imperatorum haud raro occurrat , clarum tamen eſt , atque expeditum , hoc Regiae aut Imperialis Curiae iudicium toto coelo fuiſſe diſtinctum ab eo , de quo hîc eſt quaëſtio : Illud enim cauſas Principum indiſtinctè , æque ac minorum Imperii civium & ſubditorum ventilabat , decidebatque , Illi Caſar ipſemet præſidebat , adſidebant aut adſtabant plerumque Palatini Principes (quos & Curiae Proceres, Curiae Iudices, Proceres Sacri Palatii , Nobiles atriae Regiae , Aulicos & Conſiliarios appellatos fuiſſe docent Hiſtoriae ac diplo-
(mata

mata) aut subinde etiam Ministeriales cum Principibus sententiam invenientes; quo & factum, ut quod hîc *Judicio curiae* factum traditur, alibi *Principum judicio* judicatum referatur, cujus rei non unum habemus testimonium. Hoc verò judicium Curiae Imperialis, de quo sermo, causas quidem Principum, sed non indistinctè omnes tractabat, destinatum præcipuè litibus minorum ordinum ac subditorum discutiendis, restricta etiam in aliis ejus potestas; Caput aut Præses hujus liber vir, *ein Friman*, nec præcisè requirebatur major Comitis, Principisve dignitas. Adsidebant supeditandi consilii ergò aut cum Dynastis Milites, id est, *Herren und Ritter*, aut hi soli, aut ni fallor, cum eruditis, sive Juris consultis. Neque ante Friderici II. Imperium tam in diplomatibus quam Historiis (quantum quidem scio) Judicium Curiae Imperialis Germanicorum aut Teutonicorum ulla occurrit memoria, ut adeo ex hoc, licet negativo, argumento probabile sit, non extitisse aliquod in aula Cæsarea tribunal speciale, cui ordinarie Justitiarius præsedet, quod officium tamen statim ab obitu Friderici II., anno 1255., docente Adolphi Comitis de Waldeck exemplo infra §. 5. allegando, clarescere cœpit. Qui igitur antiquiores hujus judicii natales statuunt, inter quos etiam Cl. GRUPENIUS in Disceptationibus forensibus pag. 525, Justitiarios Italicos cum Germanicis commiscent.

(a) In Dissert. de fabula Judicii Palatini Cap. VII. §. 47.

§. III.

Inter cætera autem argumenta, quibus Author hujus judicii ac primævus institutor adstruitur Fridericus II. Imperator, allegatur ejus Constitutio a. 1236. seu potius 1235. lata Moguntiae (a) quam laudatus SENCKENBERGIUS ex MSto. mendis purgatam, quantum hunc passum concernit, recudi curavit (b). Ejus autem hic tenor:

*Constitutio
Friderici
II. de an.
1235.*

Wir setzen auch, daz dez Richez hof hab einen hofrichter, der ein fri Man s; der sol auch an dem Ampt ze dem minsten ain jar beliben, ob er sich recht und wol bealtet. Der sol alle Tage ze gericht sitzen, aun die Sunnen tag, und aun die hailigen tag, und sol den Luten richten, die im clegnunt von allen Luten, aun Fursten, und ander hoe Lüt, Swa es in gat an ir lip, oder an ir Erb, oder an ir recht, oder an ir lehen, da wellen wir selb rihten.

(a) Apud GOLDASTUM Part. II. *Reichs - Satzungen*, pag. 17. cap. 24. seqq. quæ tamen ab eo exemplari, quod jam citabimus, mirum in modum differt.

(b) In Meditationibus Fascic. II. pag. 351. nescio vero quid eum commoverit, ut hæc verba in Corp. Juris feudalis pag. 563. aliter ediderit. conf. infra §. 30.

§. IV.

*Dubia contra illius
authen-
tiam.*

Essi verò Rudolphus I. Adolphus, & Albertus I. hanc constitutionem repetiisse legantur (a), sunt tamen, qui de authentia ejus dubitant. Fides sanè Goldasti, permulta sine delectu ac judicio publicantis, nonnullis suspecta habetur, & ubi quis semel adulterinæ notæ deprehensus est promulgasse chartas, quibus nemo eruditorum fidem tribuit; omnia dubiæ censenda esse fidei creditur, quæ ille ipsemet promuscondus propinat. Adhæc Idioma constitutionis teutonicum quodammodo materiam dubitandi suppeditat, quippe cum celeberrimi & in perlustrandis excutiendisque archivis occupatissimi viri, Illustrissimus Chronici Gottwicensis author GODEFRIDUS A BESSEL Abbas (b), Illustr. D. a LUDWIG (c); R. P. MARQUARDUS HERGOTT (d), ac demum Perillustris ac Generosus D. Baro de GUDENUS (e) uno ferè testentur ore, sibi non visas esse Chartas Imperatorum, Germanico scriptas idiomate ante Rudolphi I. ætatem, ac speciatim circa hanc constitutionem criteria proferant. His add, quod nullum hujus Ordinationis, rei in materia judi-
ciaria

ciaria maximè notabilis, in jure provinciali & feudali Saxo-
nico & Alemannico, circa hæc tempora collecto, reperiatur
vestigium; Quæ sanè si conferantur, authenticæ constitu-
tionis Fridericianæ multum derogare videntur.

(a) vid. notas ad §. sequentem.

(b) Lib. I. Prodrumi Chronici Gottwic. P. I. pag. 70.

(c) *In der rechtlichen Erläuterung der Reichs-Historie* pag. 195.

§. 92.

(d) T. II. Geneal. Habsb. pag. 502. ad an. 1281.

(e) In Præfat. Sylloges I. pag. 3.

§. V.

Nihilominus, etsi facile concedam, non omnia, quæ *Vindicia si-
ve Defensio
Constitu-
tionis.*
Goldastus publici juris fecit, mereri fidem; haud fabulosam
tamen crediderim hanc Constitutionem. Statim enim ab
obitu Friderici, A. 1255, non solum in Wilhelmi Regis
ordinatione de Pace publica (a), sed etiam in diplomate
quodam alio (b) præsto est ADOLPHUS COMES DE WAL-
DECK *Justitiarius Reipublicæ & Regis*, nomine regio judicans, &
executionem latæ abs se sententiæ regia præcipiens authori-
tate, cuiusmodi justitiarios antehac Germania haud norat.
Quod idioma teutonicum attinet, non ambio esse sciolus,
nec tantorum tanque gravium virorum authoritati vel mi-
nimum derogare; dicendum tamen erit, quod pro ejus
authenticâ forte facere potest. Lata fuit non tam Principibus,
quam minoribus Imperii civibus ac subditis (c), lata fuit
in materia judiciaria; ut itaque illi, quibus promulgabatur
legis haberent notitiam, necesse erat teutonico publicari
idiomate. Tali saltem lingua citationes & decreta in iudiciis
inferioribus Principum & quidem Ecclesiasticorum sæculari-
bus jam ante ævum Friderici I. prodiisse docet charta Philip-
pi Coloniensis Archiepiscopi de Anno 1169, quæ
cum ad illustranda judicia Germaniæ mediæ faciat, ex-
tractum hic annectam, mereri videtur. Ita vero verba son-
ant:

nant : Et continebatur in eodem privilegio, quod si quem ad instantiam cujuscunque vocare deberet ad judicium (Burggravius Coloniensis) illum talibus verbis teuthonicis vocare debeat : Einen N. von N. klagen umb die offene Wunde, off Bleygende Dait, off Doitschlag, off Wurff, off Stich, off umb Noitzucht, off von welcher Noit dat id sey, den heische ick hierin ein Werff, ander Werff, derde Werff, ind bannen in mit mienem banne her int Gedyngge zo rechtem Gerichte. Et Advocatus & illi quibus judicia committuntur, vocare debent, & dicere verba prædicta, eo excepto quod dicent : Ind banne ihne mit mienes herren Banne her int Gedinge zo rechten Gerichte (d). Quod itaque cum in judicio Principis Ecclesiastici sæculari, quos tamen latinam vernaculæ prætulisse linguam constat, obtinuerit, multo magis præsumendum est hunc morem in judiciis Principum sæcularium viguisse, adeoque & hanc ob causam constitutionem Friderici II. non alio, quam Germanico prodiisse idiomate. Ne dicam omnia decreta hujus judicii, quotquot mihi visa, non alio confecta esse sermone, præter unas illas Adolphi Comitis Waldeccii literas, quas Ecclesiæ s. Gereonis Coloniensi concessit ; actuarium judicii fuisse laicum, quibus eo tempore non tam explorata erat latina lingua, Assessores etiam fuisse viros plerumque militares, postremæ hujus linguæ usu non exercitatos &c. &c. Præcipuum etiam argumentum in eo consistit, quod Godefridus Panthaleonita, coætaneus & accuratus scriptor de curiâ Moguntinâ ad an. 1235. scribat : vetera jura stabiliuntur, nova statuuntur, Teutonico Sermone in Membrana scripta omnibus publicantur ; quod testimonium non absurdum est, ut ad Constitutionem nostram applicetur. Non repeto, Rudolphum (e) Adolphum (f) & Albertum I. Romanorum Reges (g) hanc ipsam eadem lingua renovasse, & declarasse, partim novis adjectis clausulis, partim apertioribus verbis. Non id quidem inficior, Exemplar Goldastinum, quantum sermo-

nem

nem patrium concernit, ævum recentius sapere; verum ut supra (§. 3.) jam dixi, Ill. Dom. Senckenbergius aliud jam protulit, cujus verba præ se ferunt antiquitatem ad ævum Friderici II. altius ascendentem. Quæ cum ita sint, in salvo est Constitutio (h) & si ea dubia adhuc esset, extra tamen ambiguitatem est, judicium Curiae Imperialis, & justitarios curiae proxime a Friderici II. obitu in Germania comparuisse, de quibus olim altum silentium.

(a) Apud Dattium de pace publ. L. I. Cap. IV. pag. 22. & Senckenberg L. c. pag. 351. *Imperialis aula justitarius* vocatur in alia formula Pacis apud Dumont Corps Diplomat. du Droit des Gens T. I. P. I. pag. 284.

(b) Apud B. de Gudenus in Cod. Diplom. Mogunt. T. I. p. 651.

(c) *Allen unseren Underthanen und des Reichs Verwandten*, inquit Albertus I. in sua constitutione in fine.

(d) Vid. Securis ad radicem posita, sive *der Chur-Cölln'scher Bericht gegen die Stadt Cölln* in adjunctis pag. 24.

(e) Vid. Lehmanni Chronicon Spirense Lib. V. Cap. 108. Senckenberg Corp. Jur. feud. pag. 563.

(f) Adolphinam Coloniae latam, nuper admodum in MSto quodam Sæculo XVI. exorato, manibus volvi & oculis percurri.

(g) Apud Goldastum Part. II. *der Reichs-Satzungen* pag. 27. Senckenberg Corp. Jur. Feud. pag. 566.

(h) Lego etiam quendam D. Beyschlag pro authenticâ hujus constitutionis aliquid scripti edidisse quod hætenus oculos meos fugit, ac velut ab aliis laudatum, hic conferendum erit.

§. VI.

Ansam erigendi speciale aliquod curiae seu Aulae Imperialis judicium præbuisse videtur ferè continua Friderici II. apud Italos, & in Regno Neapolitano, alibique vitam & bella agentis absentia; Etenim ne in minimis adeo causis ordines Imperii minores, partesque mediocris fortunæ cum summo rerum suarum dispendio, imo & cum præsentis quandoque vitæ periculo per varias ambages, (ut de Philippi II. & Otto-

Ansa & causa erigendi judicii curiae Imperialis.

& Ottonis IV. ætate (a) amaras satis querelas fundit Poppo Abbas de inferiori Altaia (Nieder Altaich) in Bavaria) extra Germaniæ fines ad ipsius Cæsaris tribunal recurrere, atque ex longinquo, & alieno solo justitiam emendicare opus haberent, adeoque Germani deteriores essent conditionis, quam Itali, quibus præter potestates seu Præfectos Comitesque singularum ferme civitatum ac regionum, suos *justitarios*, seu *judices curiæ*, Vicarios tam generales quam speciales, uti & legatos in prima & secunda judicatuos instantia præfecerant Imperatores, ad instantiam fortassis Primatum Imperii (b) hocce tribunal & Justitarios curiæ instituit Fridericus II. Ne dicam onerosissimum, antehac usitatum, fuisse Imperatoribus judicandi morem, ubi ipsimet minutissimis adeo causis auscultandis ac dirimendis occupabantur, quo onere forsitan dudum sublevari optassent. Adde: absente Cæsare frequentationes curiarum fuisse rariores, despectam Henrici VII. Regis impuberis auctoritatem & jussa, præcipue tum vilescere coepta, cum nefaria in patrem procuderet consilia, ortas hinc in Imperio turbas viarum securitatem impedivisse; Quid? quod irrepens sensim Juris Canonici ac Romani in foris usus ac observatio penitiorum æque ac morosiorum causæ indagationem ad legum normam desideraret, quibus tricis in minoribus litibus Imperatores Regesque Romanorum, gravioribus regni ac Imperii negotiis occupati, non semper vacare poterant. Hinc & Albertus I. Rex in sua constitutione a. 1298. promulgata: *Diss haben wir allen unseren Underthanen und des Reichs Verwandten gesetzt, sintemahl das es uns nutz und gut gedaucht hat, allen Leuten, die in unserm Gericht und Rechten sind, und allen anderen, den wir nicht selbst persœnlich stets richten mœgen durch vielerley Anlage und Geschæffte unser und des H. Reichs.* Hinc etiam patet, quod non omnem in causis minoribus vel minimorum subditorum Imperii cognitionem sibi abdicarint ac in Judicem curiæ devolverint; sed tum sententiæ Imperatorum

Non omnem
juris dicen-
di potesta-
tem in ju-
diciis cu-

ratorum, tum historiae testantur, quandoque ipsosmet Im-^{ria trans-}
 peratores iis judicandis praesedisse. Imo verosimile est, Fri-^{tulerunt}
 derico II. ejusmodi Judicem Curiae instituere, & fortassis ^{Imperato-}
 omne in eundem judicandi onus devolvere intendente, luc-^{res,}
 ratos in adversum fuisse proceres, & precibus suis id impe-
 trasse, ne eadem cogitatio effectum sortiretur. Sane de Cu-
 ria Francofurtensi a. 1234. celebrata haec innuit Albericus
 Trifontanus Scriptor contemporaneus ad h. a. pag. 548. seq.
 ubi Fridericus in Constitutione quadam: *Ecce, inquit, in*
manus Principum promissimus, quod in quolibet mense, ubicun-
que in Imperio fuerimus, quatuor diebus ad minus personaliter
volumus judicio publico praesidere &c.

(a) Dignae sunt, quae hic ex HUNDII Metropoli Salisburgensi
 a GEWOLDO locupletata Tom. II. pag. m. 30. inferantur. Discere enim
 ex illis licet, praeter alia in re judiciaria veteri notabilia, difficultatem
 praecipue obtinendae promptae justitiae, sic vero charta sonat: *Quia rerum*
gesta, quanquam magnifice fuerint acta, temporaneo decursu ab homi-
num memoria penitus arcentur, ubi literarum perpetuitati non man-
dantur; idcirco ad praesentes, futurasque fidelium Christi nationes hu-
jus paginae continentiam transmittamus, notum facientes: Quod ego
POPO Abbas de inferiori Altaba, dum Ecclesia nostra per Advocatos
nostros, Comites videlicet de Bogen, multis undique circumfusa fleret
periculis, verum quoque gravibus indefinenter doleret ruinis, Regem
Philippum accedens, qui tunc Romana sceptrum moderando gubernabat,
causam illi dejectionis nostrae & doloris flebilis exposui. Cujus itaque
Curiam multis impensis insequendo, laboris & periculorum nostro-
rum misertus, tribulationes nostras, & gravamina scuto protectionis
suae & auctoritatis, sententia relevare ordinavit, & (auctoritates)*
periculorum nostrorum procellas judiciali rigore ex parte temperavit. dum.
Quo tandem de medio sublato, spei nostrae anchora in profundo deperiit,
quia acriores in nos tyrannos, & saviores praedictos Comites mors Regis
suscitavit. Veruntamen Deo Ecclesiae suae Ottonem Imperatorem provi-
dente, ipsum longo itinere & impensis fatigatus & in Longobardi-
am profectus, in Alexandria inveni, cui omnem tenorem causae
nostrae praesente Duce Bavaria multisque terrae nostrae Baronibus lachri-

moſe recitavi. Equidem querelas noſtras Imperialis Majeſtas pio af-
fectu ſuſcipiens, totam cauſam juſtitiae rigore terminandam Duci Ba-
variae delegavit, & ut Eccleſiam noſtram ab omni damno illeſam &
ſine omni utilitatis exactione uſque ad adventum ſuum tuendo conſerva-
ret, diſtrictè per ſententiam imperavit. Qua commiſſione ſuſcepta,
dum præſatus Dux in civitate Ratiſponenſi celebrem poſtea ageret comi-
tiam, cauſa noſtra coram Principibus & optimatibus terra noſtrae, iſſis
Advocatis aſtantibus, ſolemniter innotuit, & diu ventilatum, quid
per ſententiam de nobis commiſſum haberet, divulgavit ſigillum, &
cum literis imperatae ſententiae eiſdem Defenſoribus noſtris Imperiali
auctoritate in propatulo tradidit. Nulla tamen Compoſitione ibidem
admiſſa, dum diverſos in modos negotium noſtrum verteretur,
iſſe Dux uſque in conſequens Placitum, quod acturus erat in Pladelin-
gen, agenda compoſitionis rationem diſtulit. Interea Legatus noſter
de Imperatore reverſus, ſecundum præceptum prioris ſententiae ferens,
quatenus cauſam noſtram debito ſine terminaret, Duci præcipiendo man-
davit. Tandem in audientia Principum hanc compoſitionis conditionem
obtentu majorum admiſimus &c.

(a) Dico: fortassis; finis enim hujus paragraphi innuit, Prima-
rum potius deſiderium fuiſſe, ut Cæſar indiftincte juſ diceret. Verofi-
millimum autem eſt, Fridericum II. Italicis moribus ab ovo imbutum,
Germaniam ad mores Italorum reducere, & ad Italiae exemplum judicia
Germaniae componere voluiſſe; eodem ſane tempore in Regno Neapo-
litano etiam Magiſtrum juſtitiarium Curiae Regiae inſtituit. vid. infra
§. 38. not. (a) ut ut ampliori poteſtate præditum. Interea certum eſt,
Fridericum II. non tantum judicandi onus, ſed & quod ſententias quas-
cunque comitatur, odium cum Judice Curiae diviſiſſe.

§. VII.

Quæ cum ita ſint, & ex allatis ſimul abunde colligatur,
hocce Judicium ad ſublevandos curarum parte Imperatores,
uti & favorem partium minus potentium in ſubſidium eſſe
inſtitutum, & poſtea etiam latius deducatur, non omnes
Principum cauſas ab ejusdem Jurisdictione exemptas fuiſſe,
neque

Definitio
Judicii Cu-
riae Impe-
rialis.

neque etiam negari possit, Imperatores ipsosmet subinde partibus in eodem justitiam administrasse; hinc rectè definiri crediderim, quod fuerit *Supremum Imperii Romani Nationis Germanicae judicium ordinarium, in gratiam totius nationis Germanicae institutum, in quo Imperatores, aut eorum vice Judices Curiae seu Justitarii in aula Imperiali intra Germaniam residentes omnibus justitiam implorantibus in causis omnibus lege expressa non exceptis justitiam administrarint.* Supremum appello, quod ipsimet Imperatores tam in Aurea Bulla quam privilegiis de non evocando & appellando uti soleant hac formula alternativa: *in casu denegatae aut protractae justitiae liberum esse laesis recursum vel ad ipsos Imperatores vel ad Judicium Curiae*, quae formulae satis indicant suprematum. Per vocabula Nationis Germanicae distinguitur a Judiciis Curiae Italicis. *Ordinarium* adjeci, ut discrimen judicii & judicum Curiae a Judiciis ac Judicibus delegatis, Commissariis Imperialibus &c. ad singulas causas datis proderetur. In gratiam totius nationis Germanicae institutum cum dico, Differentiam illius a Judicio Curiae Imperialis Rottwilensi indico, utpote cum posterius illud non per totam Germaniam, sed per quasdam saltem provincias jus dixerit, quamvis & per verba: *Supremum*, uti & in Curia Imperiali residentes ab eodem distinguatur. Imperatores judicasse in Judicio Curiae certum est, factum id praecipue in causarum remissionibus, declarationibus in bannum &c. quando scilicet causa coram Judicibus Curiae coepta erat; verba tamen supra expressa: *in gratiam nationis Germanicae judicium Curiae* ab Imperatorum Judicio stricte sic dicto distinguunt, utpote cum in posteriori tractatae sint etiam Italorum causae. Intra Germaniam residentes. Nam extra Germaniam non poterat transferri, imo absente ex eadem Imperatore suspende-

debatur hocce Judicium Curiae (a). Omnibus Justitiam Implorantibus. Non ergo gratiam implorantibus, cum Judex Curiae tantum in litigiosis, & iis quæ voluntariae jurisdictionis erant, cognoscere poterat. *In causis omnibus lege expressa non exceptis*, utpote quibus verbis a Judicio Principum sive potius a Judicio ipsiusmet Imperatoris distinguebatur. Hoc enim in omnibus omnino causis cognoscebat, sive gratiae sive Justitiae, sive litigiosis, sive gratiosis, sive Principum, sive subditorum, imo & in ipsius Imperatoris negotiis.

(a) Quod ex Sigismundi Imp. literis de An. 1429. apud Eberh. Windeckium in Hist. Sigismundi pag. 1220. doceor, ubi hæc: *Darum meynen wir unser und des heiligen Reiches Hofgericht, das yzund lange zeit dorumb, das wir nit in dem Reich und in deutschen landen gesein mochten, darnyder gelegt ist, wider aufzurichten, das zu bestellen, und also denne do selbes zu Nurmberg zu halten, und furpas zu hanthaben.*

§. VIII.

Monitum
ad Defini-
tionem.

Illud moneri adhuc posset, quod nihil de Vicariis Imperii hac in definitione meminerim, quos tamen jure constituendi Judicem Curiae Imperii gavisos esse certum est. Vid. infra §. 11. Verum enim verò cum rarissimum hujus rei & unicum tantum haberem exemplum, sponte abstinui illius mentione, satis esse ratus, si nunc illud monendo haud prætermitterem.

CAPUT. II.

DE

PERSONIS JUDICII CURIAE IMPERIALIS.

§. IX.

Personæ ju-
dicii Curiae
primariae.

PERSONÆ hujus tribunalis primariae erant I. Judex ceu caput & Præses Judicii. II. Assessores & III. Actuarius, seu Secretarius

cretarius Judicii *der Hofgerichts Schreiber*. Præter hosce, uti & ipsas partes, quæ in eo fuerint aliæ personæ, dicetur infra §. 18. Judicem verò, & Assessores a primæva ejus institutione in hac justitiæ sede aut aula, durante Sæculo XIII, obtinuisse subsellia irrefragabile est, licet Conringius (a) toto Sæculo XIII. non nisi unum Judicem & Actuarium in eo fuisse, neque Sæculo XIV. id mutatum esse tradat, imo quo hanc suam opinionem autoritate quadam stabiliat, ad illius ævi monumenta provocet. Quantum Sæculum XIV. vergens concernit, Cl. Grupenius in observationibus forensibus pag. 533. ubi de Judiciis Curiae in terris Brunsvic. agit, Conringium satis refutavit; de Sæculo XIII. idem restat faciendum: Etsi autem Constitutiones Friderici II. Rudolphi I. Adolphi & Alberti I. nullam Assessorum faciant mentionem, supersunt tamen documenta, quibus ea suppletur, E. G. Charta Hermannii de Bonstetten Judicis Curiae sub Rudolpho I. (b) ubi: *Da fraget ich umbe, was Recht wäre?* Quem amabo Hermannus interrogasset, si cum Conringio, totum occupasse Judicium dixeris? Quemadmodum ex Sæculo XIV. frequentiores supersunt justitiariorum literæ, ita & pro firmanda nostra opinione plura suppeditantur testimonia. In formulis decretorum a justitiariis Ludovici IV. Imp. latorum (c) hos habes flosculos: *Mit gesammeter Urtheil*, id est, unanimi voto & sententia; at verò unius Judicis sententiæ non conveniebat appellatio: *unanimis*. Ipsemet Ludovicus IV. a. 1332. Francofurti Judicio nostro præsidens, Assessores recenset Principes, Comites, Liberos, Barones & milites (d). Walterus de Morsenburg Judex Curiae Caroli IV. a. 1350. in decreto suo inquit, partes accessisse *zu mir syr Hofrichter, und ander Ritter die urteilen solten*. Item: *Der Brief wart offentlichen van mir in Gericht gelesen, und fur den Ritteren, und anderen Luten, der vil dar an gegen waren. Da urteiln die Richter of ir Eyd by den Ersame Her Johan Busse van Waldeggen, Her Johan van Hohenegh, Her Johan van Loitzwilt, Her Luse von Hulhusen, Her*

Assessorum origo a primæva institutione arcessenda.

Wilhelm von Raiz, Her Helmich von Renneberg, Her Ott van Waldeck, Her Gotschalck van Heummeln, alle Gemeinlichen (e). *Literæ Bolckonis Ducis Opoliensis de an. 1359: Da fragten wir die Ritter nach der Brife und hantfesten Sage, was sie recht deuchte, die theilten uff ir Eyde &c.* (f) Ut adeo perspicuum sit, Conringium non omnia illorum temporum inspexisse documenta. Et quæso: cum Judicia inferiora, scilicet provincialia Comitum & Scultetorum stipata erant certo Assessorum ac Scabinorum numero, quis sibi persuaderet hoc summum Curia Judicium illis plane destitutum fuisse?

(a) In Dissert. de Judiciis Reipubl. German. Th. 97.

(b) Apud Heineccium in Antiqq. Goslariens. pag. 303.

(c) Vid. Menckenius T. I. Script. Rer. Germ. pag. 444. Hockeri Haylsbrunn: Antiqq. Supplem. pag. 132.

(d) Vid. Tom. II. Scriptor. Moguntin. pag. 606.

(e) Vid. Matthæi de Jure Gladii tractatus. pag. 495.

(f) Hocker L. C. pag. 141. conferatur infra §. 15.

§. X.

Judex Curia.

Judex supremus, qui *Judex Curia Regia* aut *Imperialis*, necnon *justitiarius Reipublicæ & Regis*, uti & *Curia Regalis* in documentis nominatur, non confundendus est cum Magistro Curia Imperialis, utraque enim dignitas erat distincta (a). Ille vocabatur vernacule *Hofrichter* aut *Reichs Hofrichter*, hic autem *Hofmeister*: Quandoque unum eundemque utraque dignitate exornatum fuisse legimus, ut Charta Waltheri de Morsenburg & Conr. Kreyeri Magistrorum & Judicum Curia de a. 1350. & 2382. (b) docent. Uterque etiam distincta jurisdictione gavissus fuisse videtur. Coram enim Magistro Curia conveniebatur *das Kayserliche Hofgesind*, curiales scilicet, familiares, ac domestici Regis; id quod ex quadam Caroli IV. Charta Waldstromeris Norimbergensibus anno 1364. data (c) colligitur; verum ut ad Judicem Curia revertar: Constituebatur ille ab Imperatoribus & Regibus Romano-

manorum; Hinc solennis illa formula in introitu omnium ^{Constitutio}
quotquot vidi, chartarum judicialium: *Wir N. N. des aller* ^{illius ad}
durchlauchtigsten Fürsten und Herren N. Römischen Königs zu ^{Imperato-}
allen Zeiten Mehrers des Reichs &c. Hofrichter bekennen und ^{rem perti-}
thun kund &c. &c. Item: Wir sassen zu Gericht an unsers ehe- ^{nebat.}
genannten Herren Statt, & id genus alia. Hinc etiam in ^{Uti &}
transactione Ludovici IV. & Friderici Austriaci de mutuo ^{Amotio.}
Imperii consortio Art. 20. expresse cautum ac reservatum
fuit, quod Judex Curiae Imperialis ab utroque transigente
constituendus esset; Hinc & amotio Judicum ab hoc offi-
cio dependebat ab Imperatoris voluntate, prout exemplum
de Joanne Comite de Lupffen, per Sigismundum Impera-
torem amoto, tradit Windeckius in Histor. Sigismundi
Cap. 133.

(a) D. Wencker apud Senckenberg. de fabula Jud. Palat. in
Append. pag. 160. utrumque officium miscuisse videtur.

(b) Vid. infra series Judicum Curiae ad hos annos.

(c) Apud Authorem Histor. Diplom. Norimb. pag. 424. Ejus
hic est tenor: *Und haben sie von unsern sonderlichen Gnaden zu unse-*
ren Hofgesinde, und in unseren Hof empfangen, und genommen . . .
und erkennen mit Kayserlicher Macht, daß sie alle die Recht, Gnade,
Freyheit und Gewohnheit haben sollen, und der in allen Statten genie-
sen, die ander unser Hofgesinde haben in keinerley Weg. Sonderli-
chen wollen wir, daß sie vor keinem weltlichen Richter oder Land-
richter in Gericht gestehen, oder antworten sollen, noch an keinem an-
deren Gericht, dan vor unserem Hoffmeister und an unserm Kaiserli-
chen Hoffe &c. Conf. infra §. 38. lit. (a). ubi justitatio Friderici II.
in Regno Neapolitano causas curialium commissas legis, & deductio
Hohenloica in puncto der Fahn Lehen pag. 23. in adjunctis.

§. XI.

Interregnorum tempore, aut ubi Imperatores absen- ^{Tempore}
tes aut impediti vicariam Imperii curam Principi cuidam ^{interregni}
commiserant, huic Vicario facultas compete- ^{aut absen-}
bat non modo ^{ria Casarea}
suprema in Imperio exercendi judicia, sed & judicio curiae ^{ad DD. Vi-}
Impe- ^{carios Im-}
perii.

Imperii : *dem Reichs Hofgericht*, judicem aut præsidem præficiendi. Atque tum non Imperatoris, etsi viventis, sed Provisoris ac Vicarii nomen citationibus decretisque judicialibus præfigebatur. Notabilis hanc in rem ante conditam auream Bullam extat formula de a. 1313. (a) tenoris sequentis: *Ich Rudolph Herwin Hofrichter meines Herren Königs Johannes zu Boheim, und zu Pohlen einen gemeinen Pflegers des Romischen Reichs hie dießseits des Geburgs und eines Grafen zu Luxemburg &c.* Cui si Caput V. Aureæ Bullæ conferatur, egregiam hoc inde lucem accipit. Nec enim *potestas* illa *exercendi judicia*, quæ Vicariis Imperii in eadem Aurea Bulla tribuitur, carere potest jure constituendi supremum judicem in ejusmodi judicio Imperii; Dico amplius, hoc ipsum jus, præficiendi judices in advocatiis provincialibus Imperii, uti & advocatiis civitatum Imperii competiisse Vicariis Imperii (b).

(a) Vid. FALCKENSTEIN *Codex Diplomat. Antiquitat. Nordgaviens.* pag. 152.

(b) Exempla suppeditat BERNHARDS in *Antiquit. Wetteravia* pag. 230. seq.

§. XII.

Requisita
in Judice
Curia qua-
litates.

Requisitæ in Judice Curia qualitates non satis clare in Constitutionibus exprimuntur. Vigore primævæ Ordinationis Friderici II. oportebat, eum esse *liberum Virum: ein Freyman*; Cujus quidem requisiti tanta erat apud Majores nostros necessitas, ut in minoribus provinciarum ac civitatum judiciis non modo *inconveniens* (a) existimaretur, hominem non liberum pro judice dari, sed & sententiæ, præfidente viro liberis natalibus haud inclyto latæ, ac publicatæ, omninò nullæ censerentur, & cassationi ex hoc capite plane subjacerent, ut de judicio provinciali Wimpinensi exemplum in notis (b) dabo. Prudentissimè id legibus cautum, tum quia indecorum erat, virum haud liberum, sed

aut

aut Ministerialem, aut conditionis servilis existentem liberis jus dicere, & Principibus, aliisque Magnatibus imperare, cum etiam, quod res plena esset periculi, ne homines non liberos, Judicum officio fungentes juramentum alibi praestitum, ministerium &c. a recto justitiae tramite ad iniquitatis divertigium seduceret; id sane Germanis imis semper in pectoribus inhaesit, in Viris Nobilibus ac Principibus nobiles & magnis dignas natalibus praedominari animas. Exclusos igitur ab hoc munere fuisse Ministeriales & servilis conditionis homines sponte fuit. Hinc etiam factum opinor, ut non solum Comites ac Barones, sed & Duces, Principes Electores, Imperatorum filii (c) ac Reges Romanorum hoc officio functi legantur, ut ex serie Judicum infra §. XIV. adducenda constabit. Caeterum etsi nec Constitutio Fridericiana, nec reliqua, quantum novi, monumenta praecise desiderent, quod Judex debuerit esse natus in Imperio nationis Germanicae; ex dicta tamen serie patebit, non alios hanc obiisse provinciam, quam Germanos. Legem itaque, fortassis in archivis adhuc latentem, aut ab edacibus saeculis corrofam supplet constans & non interrupta consuetudo. Nec est, quod de Principibus Silesiacis sceptro judiciali sub Carolo IV. & ejus filio Wenceslao plerumque conspicuis forte objici posset, Silesiam enim illo jam tempore ad Imperium pertinuisse, caret ambiguitate (d). Ad consuetudinem similiter referendum arbitror, quod fere nunquam personae Ecclesiasticae, sed semper laicae hoc officium fuerit concreditum. Unum si excipis *Conradum de Gundelfingen Ordinis Teutonici Commendatorem*, res haec est expedita; Nec enim in Judicum Curiae syllabo admittendos esse existimo Ulricum Passaviensem Episcopum, Praesulem item Gurcensem, nec non Adolphum Archiepiscopum Moguntinum, quos Ill. Senckenbergius (e) eo refert; Nam constat quidem eos fuisse supremos *Camerae Judices*: *Cammer-Richter*; at hocce iudicium, quod infra §. LVII. deducetur

cetur, a tribunali Curiae distinctum erat. Cum itaque disceptent inter se Scriptores, utrùm Celsissimi Ordinis Teutonici milites ad Ecclesiasticas, an ad Laicas sint accensendi personas, nec nostrum sit inter eos hanc litem decidere, consuetudinem ita tempero: non exclusas quidem lege fuisse personas Ecclesiasticas ab hujus muneris dignitate, rarissimè tamen eâ decoratas legi.

(a) Ita Rudolphus I. in diplomate a. 1291. hominibus Vallis in Sultz dato apud HERGOTT L. C. pag. 548. *Inconveniens, inquit, nostra reputat serenitas, quod aliquis servilis conditionis existens pro iudice vobis detur &c.*

(b) Ex MENCKENIO Tom. I. Scriptorum Germanic. pag. 444. ubi hæc: *Ich Cunrad von Gundelfingen, des Romischen Kayser Ludwigs Hoffrichter, thue kundt, dass vor mir an einer gesammeter Urtheil erteilt ist, vvas Hintz Wernhern Schmaltrin von Halle klagt ist, oder noch klagt wurde vor dem Land-Gericht zu Wimpffen, dievveil es nicht besetzt ist mit einem freyen Manne, als es durch Rechte soll, das seinem Leib, noch seinem Guth das zu keinem Schaden kommen soll, und kein Krafft han. Des zu Urkund gib ich ihm mit Urtheil diesen Brief, versiegelt mit des Gerichts-Insigel. Datum Herlipoli feria II. post Jacobi.*

(c) De Wenceslao Rege Romanorum exemplum prostat im Gegen-Manifest dei Stadt Collen pag. 6. De Johanne D. G. Comite Palatino Rheni Ruperti Rom. Regis filio ad a. 1407. in Actis Cameralibus Oettingensibus contra civitatem Nordlingens. puncto Litispendentia pag. 369. De Friderico Electore Brandenburgensi ad a. 1436. in Privileg. Francofurt. pag. 285. Documentum penultimum de Johanne Comite Palat. fugit Ill. D. SENCKENBERGIUM, qui in dissert. de fabula Judicii Palatini §. 47. hæc scribit: *neque tamen horum justitiariorum in numero unquam Palatinum invenimus, licet Antiquitatum judicii celsissimi antici causa cuncta volverimus monimenta, quæ pote erat.*

(d) CONRINGIUS de finibus Imp. Germanici Cap. XXIX. pag. m. 569. seqq. Addantur Diplomata incorporationum uti & feudalia Ducatum Silesiacorum apud DUMONT T. I. Corp. dipl. P. II.

(e) In jam laudata Dissertatione §. 47. pag. 136.

§. XIII.

Officium Justitiarum in Judicio præcipue consistebat in ^{Officium} directorio illius, proponendo, supplices libellos & producta ^{illius.} documenta confessui, sive Assessoribus prælegendo, vota explorando, & colligendo, ac demum concludendo, ut ex ipsis documentis hæc apparent. Licet verò Decreta & Sententiæ, præside Justitiario latæ, sub ipsius nomine prodirent, supplices tamen libelli, ubi partes in scriptis agebant, non ad Judicem, sed ad ipsum Imperatorem directi ac inscripti fuisse videntur; Saltem in Judicio appellatorio, ubi Judex inferior Apostolis partes comitabatur, easdem ad Judicium Curia dimittens, id factum esse docent exempla (a). Quod Juramentum ipsius ac cæteras functionis conditiones, uti & emolumenta aut salarium attinet, hæc in Constitutione Albertina sic exprimuntur: *Dieser Richter soll schweren auff den Heiligen, daß er weder durch Lieb, noch Leyd, noch Forcht, Miet oder Gab anders richte, dan recht sey, oder ihm durch urtheil ertheilt wird. Er soll auch haben und nehmen alle Gewette, die uns gewettet und ertheilt werden, und auch alle die Gewette, die uns von den gegeben werden, die auß der Achte kommen, und er soll ihr niemandes erlassen bey der Achte, die wir uber ihn selbst wollen gehen lassen. Wan diß gewette soll er darumb haben, auff daß er desto fleissiger richte.* Ex quibus constat multas tam judiciales, quam & illas, erga quas quis banno absolvebatur, Justitiario cessisse, nec tamen, sub pœna banni, permissum eidem fuisse, quemquam ut eis absolveret. Deinde Constitutio Fridericiana eidem injungebat, ut quotidie, diebus dominicis ac festis solummodo exceptis, judicio præsideret, nec ei ante anni decursum resignare liceret muneri; excepto tamen impotentia casu, aut potius reservatâ Imperatori facultate Justitiarium inidoneum, tantoque imparem officio, aut iniquitatis reum inventum amovendi (b).

(a) Uti apud ANTON. MATTHÆUM in tractatu de Jure gladii pag. 496. ubi: *Enen hoghen, Edelen, ende Moghenden Prinse den Coninck van den Roemschen Rike altyt Vermeerder des Rikes Johan bi der Ghenaden Goeds Bisscop t'Utrecht sinen Oetmoedigen Dienst altoes bereyt. Lieve genadige Heere! Wilt vveten, dat een Dingtale gevallen is tuschen Ons aan die een syde, ende Willem van Dashorst aan die ander Syde, in alsulcke Manieren, als hierna bescreven staat &c.* Et narrato facto, subdit Episcopus: *Ende vvi bidden u, lieve Heere, dat ghi ons van deser vorseyden Dingtaaleen recht Oordeel vveder bescreven senden vuilt mit vven openen brieve.* Datum a. 1349. Pronunciavit autem in hac causa non Imperator, sed ejus Justitiarius Walterus de Morfenburg, ut sententia ejus apud MATTHÆUM L. c. p. 495. docet. Similiter Senatus Civitatis Hallensis in Suevia in apostolis dimissorialibus, causa inter Abbatem de Chomburg & Conradum de Scheffau vertente sic inquit: *Dem allerhochvvürdigsten, und gar durchleuchtigsten, unserm gar gnädigen Herrn, Herrn Wentzelavve Ræmischen König zu allen Zeiten Mehrer des Reichs, und König zu Behem embiethen vvir der Burgermeister, der Rathe, und die Burgere gemeinlich Euer Stadt zu Halle alles das, das Euer Kuniglichen Gnaden mit aller Gehorsam zu Dienst an uns vvohl gefallet. Gnädiger Herr! Wir thun Eu: Kuniglichen Gnaden zu vvissen &c.* & interjectis quibusdam; *Und haben sie gevveist fur Euer Kunigliche Hoff-Gericht. Gnädiger Herre! bitten vvir Euer Kuniglichen Gnaden, zu der vvir allzeit grosse Hoffnung haben, gar flizzen- und Ernstlichen, dass ihr von Evver Kuniglichen Gnaden vvegen Evv Hoffrichter heisset, dass der obgenandt unser Herre der Abt, und auch Conrad von Scheffan von der Sache vvegen von ihm ausgerichte vverden, vvobey ihr jeglicher bleiben sulle.* Datum a. 1388. Et juxta petitionem Hallensium eodem anno Primislaus Dux Teschinensis in hac causa tulit sententiam. vid. MENCKENII Tom. I. scriptor. Rer. German. pag. 450. seq. conf. infra §. 53.

(b) Verba Constitutionis supra §. 3. exhibui. Hoc jam notare lubet, quod uno eodemque anno 1387. tres aut saltem duos claruisse Judices Curia deprehendam, Joannem scilicet Comitem de Spanheim, Fridericum Ducem de Teck & Henricum Weisklee; aut igitur Constitutio hic ad effectum perducta fuit, aut Consul & Dies Literarum, ex quibus hosce Justitiarios habeo, vitiose descripti fallunt. Vid. infra Series Judicum ad h. a.

§. XIV.

Seriem Justitiariorum Curia Regalis dedere DATTIUS *de Pace Publ.* pag. 135. WENCKERUS & SENCKENBERGIUS in *Dissertatione de fabula Judiciū Palatini* pag. 136. verum imperfectam, & intermixtis aut Judicibus Camerae, aut Magistris Curia Imperialis, quod omnino cavendum erat. Locupletiore huic paragrapho subjicio, cui, ut simul innotescat Judiciū ex uno in alium locum transmigratio, adnotavi & annos, & loca. Erat hæc maximam partem dudum a me collecta, priusquam Syllabus DATTII & SENCKENBERGII subiisset oculos; addita quod testantur loca scriptorum, unde petita fuere. Nec inutile existimarem fore, si redderetur hæc series perfectior; Ut igitur lacunas meas viri antiquitatum Germaniæ, præcipuè judicialium curiosi, quibusque scriptoria Civitatum Imperialium, Monasteriorum, imo & Principum archiva patent, supplere dignentur, egomet hisce ac publice rogo & obtestor.

SERIES

JUDICUM CURIAE IMPERIALIS
ADJECTIS LOCIS ET ANNIS UBI
ET QUIBUS PRÆSEDERUNT.

SUB WILHELMO ROM. REGE.

A DOLPHUS COMES DE WALDECKE (a) *Moguntia* an. 1255.

(a) Occurrit qua *Justitiarius* in Constit. Wilhelmi R. *de Pace Publ.* apud Dattium L. I. Cap. IV. pag. 22. Qua *Justitiarius Imperialis aulae* apud Dumont *Corps Dipl.* T. I. P. I. pag. 204. Qua *Justitiarius Reipublicæ & Regis* apud D. Baronem de Gudenus T. I. *Cod. Diplom. Mogunt.* pag. 651.

SUB RUDOLPHO I.

ADOLPHUS COMES DE NASSAU (b) *Norimbergæ*
an. 1274.

(b) Is ipse qui Rudolpho I. qua Rex Rom. suffectus est. Ita ex
Chronicis Norimbergenfibus Author *Hift. Diplom. Norimbergæ*
pag. 174.

HERMANNUS DE BONSTETTEN (c) sub an. 1290.

(c) Geminæ de eo fupersunt fententiæ apud HEINECCIUM in *Anti-*
quitatibus Goslarienf. pag. 303. & 304. Familia hæc alias de
BOUMSTETTEN dicta. Ipse in literis de an. 1277. fe vocat *Nobi-*
lem Advocatum Thuricenfem, & an. 1298. *Hominem Inge-*
nuum & D. Judentæ, relictæ *Nobilis viri D. Rudolphi de Palma*,
confanguineum apud HERGOTT T. II. *Geneal. Habsp.* pag. 467.
& 563. ex quo conjicitur, illum Majori Nobilitati accenfendum
effe.

SUB ALBERTO I.

N. COMES DE HOENLOCH (d)

(d) Ita D. SÉNCKENBERGIUS in *Differtatione de Fabula Judicii Pa-*
latini pag. 136.

SUB HENRICO VIII. Rom. Rege.
alias VII. Imper.

Magister JOHANNES VINSTINGA Utriusque Juris Profes-
sor Judex & Notarius Aulæ Regiæ (e) A. 1313.

(e) Occurrit in Diplomate Henrici Imp. de an. 1313. apud HOCKE-
RUM in *Antiqq. Haylsbronn. Supplement.* pag. 125. Hunc, quia
Germanus, in Syllabo Judicum Curia Germanicorum retineo,
donec clariùs edocear, num ad Italicos, an ad Germanicos fit
referendus. Finstingiorum aut Vinstingiorum familia, Dynastis
annumerata, floruit in Suevia.

RUDOLPHUS HEWIN (f) etiam huc referendus, ceu
 Judex Curiae Johannis Bohemiae Regis & *totius Imperii*
citra Alpes (ut germanus loquor) sub Henrico VII. *Provisoriis*
& Vicariis, qui an. 1313. *Norimbergae* Judicium exer-
 cuit. (g)

(f) Fortè hic ipse est, qui apud HERRGOTTUM L. C. pag. 453.
 Chartae Rudolphi Episcopi Constantiensis de an. 1275. his ver-
 bis subscribitur: *Rudolphus Nobilis Junior de Herwen.* Ex voce
Nobilis refero illum pariter in Dynastarum numetum.

(g) vid. supra §. 11.

HENRICUS COMES DE SPANHEIM (h) an. 1314.

(h) Ita D. SENCKENBERG L. C. pag. 136. ex Zyllesii Genealogia
 MSta Spanheimensi.

SUB LUDOVICO IV. Imper.

CONRADUS DE GUNDELFINGEN (i) *Herbipoli*
 Anno

(i) Vid. MENCKENIUS T. I. *Scriptor. Rer. Germ.* pag. 444. Quo
 anno praesederit tribunali, me fugit; quidquid sit; quia jam an.
 1313. in Charta Johannis Bohemiae Regis, vivente Imperatore
 Henrico, apud D. de FALCKENSTEIN in *Cod. Diplom. Antiqq.*
Nordgav. pag. 155. *Frater Conradus Commendator provincialis*
fratrum Teutonicorum per Alemanniam, dictus de Gundolfingen
 occurrit; negari haud potest, cum sub Ludovico IV. sacrae huic
 militiae fuisse obstrictum, cujus tandem supremus evasit Magister.
 Vid. Author. *Hist. Diplom. Norimb.* pag. 248.

LUDOVICUS IV. IMPERATOR (k) *Francofurti* a. 1332.
 praesedit.

(k) Vid. Tom. II. *Script. Mogunt.* pag. 606.

CONRADUS *Magnus* sive *der Gross* (l) *Norimbergae*
 an. 1337.

(1) Civis Norimbergensis, five ut Ludovicus Imperator ait : *Unser lieber Wirt und Burger zu Nurnberg*. Sed an ille Liber Vir? an Baro? Non opinandum est, Ludovicum IV. contra Friderici II. & aliorum Prædecessorum suorum ordinationes impegisse; concludendum igitur, fuisse Liberum Virum & Baronem, forte civem honorarium, five qui certo pretio jus civitatis acquisiverit; Adde quod paulo post an. 1339. Schultetus Imperialis in civitate Norimbergensi fuerit constitutus. Floret etiamnum in Franconia nobilissima Grossiorum familia, ni fallor, Comitum titulo hodie mactata. Vid. Author Hist. Diplom. Norimb. pag. 291.

LUDOVICUS DUX DE TEKKE (m) *Monachii* A. 1339.

(m) Vid. D. SENCKENBERG de *Sigillis Jud. Cur. Imper.* pag. 357.

MARQUARDUS DE SEVELT (n) *Norimbergæ* A. 1346.

(n) HOCKER *Haylsbrunn Antiqq. Supplem.* pag. 132.

SUB CAROLO IV.

FRIDERICUS DE HEYDECK (o) *Spiræ* an. 1349. (p)

(o) Vid. D. JUNG de *Burggrav. Norimb.* pag. 29. seq.

(p) Ibidem & eodem anno præfedit CAROLUS IV. ipse. Vid. *Privil. Francof.* pag. 35.

WALTHERUS DE MORSENBURG (q) *Hofmeister und Hofrichter. Colonia* an. 1350.

(q) Vid. *Antonii Matthæi Tract. de Jure Gladii* pag. 495.

ULADISLAUS DUX DE TESCHEN (r) *Spiræ* Anno 1353. (s)

(r) Vid. *Donauverthische Information* pag. 245. SCHNEIDERS *Erbachische Historie* in *Docum.* pag. 90.

(s) Eodem anno Carolus IV. ipsemet Moguntia præfedit vid. *Privil. Francof.* pag. 38.

BOLCKO DUX DE FALCKENBERG (t) in *Metis* civitate an. 1356. & in *Dachau* (u) an. 1357.

(t) WENCKER in *Collect. Archiv. & Cancell. fur.* pag. 61.

(u) Vid. *Waldeckische Ehren-Rettung* pag. 246. LUNIG *Spicil. Saecul.* T. I. pag. 1424.

SDENKO DE STERNBERG (x) an. 1358.

(x) Occurrit hic qua *Judex Curiae* in Diplomate CAROLI IV. hoc anno Norimbergensibus concessio apud Authorem *Histor. Diplom. Nor.* pag. 381. Utrum verò ad *Judices Curiae Bohemicos*, an ad *Imperiales* sit referendus, examinent alii, mihi piaculo fore credebatur, hunc, forte repertum, omittere.

BOLCKO DUX OPOLIENSIS sive de Oppelen. (y) *211722*
Karlestein an. 1359.

(y) Vid. HOCKER L. C. pag. 141.

RUDOLFFUS DE WART (a) feria V. ante diem *Palmarum* an. 1361. absque loco.

(z) Vid. *Waldeckische Ehren-Rettung* pag. 247. *Nobilis* hic *Vir* fuit, sive *Baro*; id quod ex proscriptione Occisorum Alberti I. Rom. Regis apud HERGOTT L. C. pag. 592. colligitur, ubi de Rudolpho de Wart, & complicibus dicitur: *die Edlen Luthe.* Ibidem pag. 620. ad an. 1321. occurrit Jacob von Wart ein *Frye* sive *Baro*.

PRIMISLAUS DUX DE TESCHEN (aa) *Egræ* am Montag vor dem Uffstag: item apud *Furt* in vigilia Ascensionis Domini Anno 1361.

(aa) Vid. SCHNEIDER L. C. pag. 86. 87. 88.

JOANNES BURGGRAVIUS MAGDEBURGENSIS & Comes de Hardeck (bb) in urbe *Sprembergk.* A. 1363. (cc)

(bb) Vid. LUDEWIGIUS Tom. X. Rell. MSp. pag. 66.

(cc) Ibidem & CAROLUS IV. ipsemet praesedit. vid. LUDEWIG: L. C. pag. 47.

ULRICUS COMES DE HELFFENSTEIN (dd) *Pragæ*
an. 1364.

(dd) Vid. Acta Cameralia impressa in causa *Oettingen contra Nordlingen* puncto Litispendingiæ pag. 365.

BURCKARDUS BURGGRAVIUS MAGDEBURGENSIS
& Comes de Hardeck (ee) *Mergentheimii* Anno 1365. &
Francofurti (ff) Anno 1366. nec non *Pragæ* (gg) Anno
1367.

(ee) SENCKENBERG *de Fabul. Judic. Palat.* pag. 136. 159.

(ff) *Waldeckische Ehren-Rettung* pag. 248.

(gg) HUNDII *Metropol. Salisburg.* T. I. pag. m. 405. Idem Burckardus fuit an. 1361. *Imperialis Curiae Magister.*

EBERHARDUS COMES DE WERTHEIM (hh) *Francofurti* an. 1368.

(hh) SENCKENBERG *de Fabula Jud. Pal.* pag. 136. 159.

HENRICUS DUX LIGNICENSIS & Dominus Briegenfis
(ii) *Norimbergæ* Anno 1373.

(ii) D. B. de GUDENUS *Syllog. I.* pag. 649.

PRIMISLAUS DUX DE TESCHEN (kk) An. 1376.

(kk) D. de LUDEWIG T. IV. *Reliq. MSt.* pag. 302.

WENCESLAUS REX ROMANORUM (ll) An. 1377.
Montags nach S. Ambrosii Tag. (mm).

(ll) Vid. *Gegen-Manifest der Stadt Collen in fine Securis ad Radicem posita* pag. 6.

(mm) Præfedit tum etiam CAROLUS IV. Jovis ante Dominicam
Judica. Vid. ibidem.

FRIDERICUS DUX DE TECKK (nn) *Norimbergæ* Anno
1378.

(nn) KOELERI *Histor. Wolffstein.* pag. 44.

SUB WENCESLAO.

PRIMISLAUS DUX DE TESCHEN (oo) Anno 1378.

(pp) *Norimbergæ* an. 1380. (qq)

(oo) SENCKENBERG L. C. pag. 136.

(pp) Anno 1379. Wenceslaus ipse *Francofurti* præsedet. vid. HERGOTT l. c. pag. 741.

(qq) HERGOTT *ibid.* pag. 739.

CONRADUS KREYER (rr) Imperialis Curiae Magister & Judex (*Hofmeister und Hofrichter*) *Francofurti* in die S. Ulrici an. 1382.

(rr) SENCKENBERG : de *Sigillis Jud. Cur. Imp.* pag. 359. Ejus quæ Magistri curiæ fit etiam mentio apud HERGOTT l. c. pag. 742. seq. BARONEM vocat SENCKENBERGIUS in *Diss. de Fab. Jud. Pal.* pag. 136.

PRIMISLAUS DUX DE TESCHEN *Pragæ* (ss) die VIII. Octobr. an. 1382. & *Norimbergæ* (ff) an. 1383., necnon *ibidem* die Jovis ante S. Kiliani (uu) an. 1384.

(ss) HERGOTT l. c. pag. 743.

(tt) SENCKENBERG l. c. de *Sigill.* pag. 361.

(uu) Author *Hist. Dipl. Norimb.* pag. 320.

GUNTHERUS COMES DE SCHWARTZBURG (xx) *Francofurti* 1384.

(xx) D. B. de GUDENUS *Syll. I.* pag. 649.

PRIMISLAUS DUX DE TESCHEN (yy) *Bernæ* Anno 1386.

(yy) SCHANNAT *Hist. Worm.* T. II. pag. 196.

JOHANNES COMES DE SPANHAIM junior (zz) *Norimbergæ* Jovis ante Dominicam Judica an. 1387. (aaa)

(zz) Vid. Author *Hist. Dipl. Norimb.* pag. 470.

(aaa) Extat apud WENCKERUM in *Collectis Archivi & Cancellariae fur.* pag. 398. citatio Judici Curiae hoc anno *Norimbergæ* data, ex qua fere judicâsem, *Henricum* quendam *Weyszkle* Judicem Curiae fuisse, sed nunc ex ejusdem Wenckeri literis, apud SENCKENBERGIUM in *Diss. de Fab. Jud. Pal.* pag. 160. extantibus, aliud doceor. WENCKERI tractatus de Usburgeris nondum oculos meos subiit.

FRIDERICUS DUX DE TECK (bbb) pariter *Norimbergæ* Sabbathi ante Assumptionis B. M. V. an. 1387.

(bbb) Author *Hist. Diplom. Norimb.* pag. 471.

PRIMISLAUS DUX DE TESCHEN (ccc) *zu dem Burglins* an. 1388.

(ccc) MENCKEN T. I. Scriptor. pag. 450.

JOHANNES DE SPANHEIM, Comitiss Johannis de Spanheim junioris filius (ddd) *zum Betler in der Vesten* Anno 1392.

(ddd) *Privileg. Francofurt.* pag. 210. & 296.

JOHANNES COMES DE SPANHEIM Junior (eee) *zum Betler* an. 1393.

(eee) GRUPE *Discept. for.* pag. 533. conferatur D. SENCKENBERG *de Fab. Jud. Pal.* pag. 136.

BOLCKO DUX SILESIAE DOMINUS MUNSTERBERGENSIS (fff) Anno 1396.

(fff) D. SENCKENBERG l. c. pag. 136.

SCHWANTIBORUS DUX STETTINENSIS (ggg) Anno 1400.

(ggg) Vid. Author *Hist. Dipl. Norimb.* pag. 321.

GUNTHERUS COMES DE SCHWARTZBURG (hhh)

Anno 1400.

(hhh) SENCKENBERG l. c.

SUB RUPERTO Rom. Rege.

ENGELHARDUS DYNASTA DE WINSBERG (iii)

Norimbergæ (kkk) Anno 1401. 1404. (lll), & an. 1405.*Heydelbergæ in der Burg* (mmm) necnon an. 1406. *Schweinfurti* (nnn), similiter an. 1407. *Heydelbergæ in der Burg.* (ooo)

(iii) Antehac an. 1393. Advocatus Provincialis Sueviæ. vid. HERGOTT l. c. p. 771.

(kkk) Vid. SCHNEIDERS *Hist. Erbac.* pag. 120. in adj.

(lll) SENCKENBERG l. c. p. 136.

(mmm) D. JUNG de *Burggrav. Norimb.* pag. 78. 83. 87. 89.

(nnn) Idem pag. 91. 93.

(ooo) SCHANNAT *Sammlung alter Schrifften.* P. I. pag. 76. seq.

JOHANNES Dei gratia COMES PALATINUS RHENI

& Dux Baviariæ Ruperti Rom. Regis filius *Heydelbergæ* An.

1407. (ppp)

(ppp) Vid. *Acta Oettingensia contra Nordlingen* puncto Litispendentiæ Cam. pag. 369.ENGELHARDUS DE WINSBERG (qqq) *Mergentheim*

an. 1408.

(qqq) SCHNEIDER l. c. pag. 120.

JOHANNES COMES DE WERTHEIM zu *Heydelberg in**der Burg* Anno 1409. (rrr) *Norimbergæ in der Burck* an.

1410. (sss)

(rrr) SCHNEIDER l. c. pag. 128.

(sss) Author *Hist. Diplom. Norimb.* pag. 528.

Notandum: An *Eberhardus Episcopus Augustanus* an. 1410. Judici-
cio Imperiali praesidens (vid. *Achillis Pirminii GASSARI Annales*
Augstburgenses ad h. a.) huc referendus sit, non expediam.

SUB SIGISMUNDO Imperatore.

GUNTHERUS COMES DE SCHWARTZBURG &
Dominus in Ranis *Constantiae* An. 1417. (ttt) & 1418.
(uuu)

(ttt) *Memoriale der Hessischen Gesandtschaft bey dem Reichstag de*
an. 1706. in der Busecker Thal Sache in *Adjunctis Lit. G. 3. pag.*
100. seq. Conf. Eberh. WINDECK in Hist. Sigismundi cap. 46.
pag. 1105.

(uuu) Vid. HEINECCI *Antiqq. Goslar. pag. 371.* ubi ferè videtur
innui, Conradum D. de Winsberg *Constantiae* similiter praesedis-
sè judicio, quamvis annus haud exprimatur.

JOHANNES COMES DE LUPFFEN Landgravius in Stul-
lingen & Dominus in Hochenackh: *Breslaviae* Anno 1420.
(xxx) *Norimbergae* An. 1422. (yyy) *ibidem* Anno 1431.
(zzz) *Pasileae* An. 1434. (aaaa)

(xxx) Vid. FALCKENSTEIN *Cod. Dipl. Antiqq. Nordg. pag. 249.*

(yyy) *Author Hist. Diplom. Norimb. pag. 542.*

(zzz) *Idem pag. 548. & Privileg. Francof. pag. 275.*

(aaaa) *Privileg. Francof. pag. 278.* Notandum hic, Eberhardum
WINDECKIUM in *Histor. Imperat. Sigismundi cap. 133. pag.*
1182. tradere, quod Johannes Comes an. 1424. Officio Judi-
cis Curiae amotus fuerit, sed ex duobus hisce postremis documen-
tis patet, muneri restitutum esse. Conf. *idem pag. 1220.*, ubi
ratio proditur, quare sub Sigismundo non continuo floruerit
Judicium Curiae.

FRIDERIGUS Deo Gratia MARCHIO BRANDENBURGENSIS S. R. I. Archi-Camerarius & Burggravius Norimbergensis (b b b b) An. 1436. absque loco.

(b b b b) *Privil. Francofurt.* pag. 285. seq.

SUB FRIDERICO III. Imperatore,
alias IV. aut V. Rege.

GUMPERTUS (c c c c) COMES DE NUWENARE
Erbvogt zu Colne und Herre zu Alpen: Norimberga (d d d d)
An. 1442.

(c c c c) *Gisbertum* male vocat Author *Histor. Diplom. Norimb.*
pag. 624.

(d d d d) Vid. *Privil. Francof.* pag. 292.

MICHAEL BURGGRAVIUS MAGDEBURGENSIS &
Comes de Hardeck *Norimb.* (e e e e) an. 1444.

(e e e e) Author *Hist. Norimb. Diplom.* pag. 637.

FUGGERS *Spiegel der Ehren des Ertzhauses Oesterreich* Lib. V. Cap.
V. pag. 555.

ALBERTUS DE BOTTENDORFF (f f f f) an. 1451.

(f f f f) D. SENCKENBERGIUS in *Diff. de Fab. Jud. Pal.* pag. 136.
cujus fide hunc Syllabo Judicum Curiae infero, quod ideo no-
tandum duxi, quia laudatus D. Author post hunc Albertum
subjungit Judices Camerae, quos tamen haud confundendos
puto.

Hucusque Judicum series.

§. XV.

Assessores
Judicii Cu-
ria.

Herren and
Ritter.

An inter
eos JCti?

A supremis Judicibus ad Assessores Judiciæ Curia Imperialis nunc progredior: Antiquitatem illorum a prima tribunalis institutione jam supra §. 9. deduxi. Vocari solent in documentis sententiarum *Richter* aut *Rihter*, haud aliter, ac Ordinatio Cameralis Assessores Camerae appellat. Ex superiori ac inferiori plerumque cooptabantur nobilitate, *aus dem Herrn-und Ritter-Stand*; Ita enim formulæ (a) cantant, quandoque tamen ex inferiori tantum. Neque putes sub vocabulo: *Herren*, solos Dynastas Imperii aut Barones comprehendi; in lata hîc id significatione intelligendum est, quatenus Comites, Principes, ac Duces, imo & Principes Electores cum Dynastis, (quos in stricta significatione vocabulum *Herren* denotat) involvit. Principes enim, Comites, Liberos, seu Barones, aut Dynastas æque ac Milites Assessorum in hoc Dicasterio functos esse munere docet sententia Ludovici IV. contra Moguntinam civitatem an. 1332. Francofurti lata (b). Imo & Principes Electores etsi dignitate minor præsideret, vota rogatos fuisse probatur ex Decreto Primislai Ducis de Teschen Judicis Curiae gemino de anno 1382. (c). Ex quibus eximia hujus muneris nobilitas nemini non incurrit in oculos. Quando aut quo sæculo Juris Doctores in hocce consilium ceu Assessores adsciti fuerint, vix quidquam certi definiri potest. Floruisse saltem eos jam Sæculo XIII. & XIV. in Aula seu Curia Imperiali permulta docent monumenta (d), eosdem etiam in Causis Principum aliorumque Magnatum majoribus, Cæsaris ipsius cognitioni reservatis, tum assessores adhibitos (e) cum saltem extra consilium velut oracula consultos (f) esse probant Imperatorum literæ. Ex quibus, argumento a majori ad minus ducto pronum esset concludere, JCtos, hujusce judicii Assessores jam Sæculo XIV. & XV. fuisse; non tamen id pro certo venditare ausim, eo quod in ipsis judi-
cii

cii sententiis ac decretis nihil de Doctoribus Juris expressum reperiam, donec tandem an. 1438. Norimbergæ declaravit Imperator: *So wollen wir unser Obergerichte mit wissen, verstandigen, fursichtigen Rittern, und Gelehrten bestellen* (g). Quemadmodum verò consultatio potius comitialis hæc fuit, quam constitutio perpetua; ita non statim hæc in effectum redacta fuere. Petrus enim de Andlo Lib. II. de Imper. Rom. Germanico Cap. 16. tempore Friderici III. adhuc scribit: *Nunc autem Equestre indoctumque consilium, pacis raro amicum, Senatus Principum regit, doctissimorum autem viro- rum sententia Reipublicæ salutaris, si quando limen concionis ingreditur, aut omnino contemnitur, aut stolidam irridetur; Objicitur namque illi non codicibus, sed assensibus hauriri oportere prudentiam &c. &c.* (h) Conferatur Articulus V. Reformationis Friderici III. in Comitibus Moguntinis propositæ (i), quamvis teste Mullero nec hæc nisi consilium fuerit, nec legis instar recepta; In Judicio Camerali jam an. 1448. Jcti fuere (k), de Judicio verò Curia nonnisi id conjecturare datum est.

(a) Apud D. GRUPEN in *Discept. forens.* pag. 534. *Da fragten wir die Herren und Ritters umb, dy by uns an dem Rechten sassen, die ertheylten eintrechtlich uf ir Eyde &c.* D. Jung de Burggrav. Norimb. in *Continuat.* pag. 101. *Des fragten wir die Herren und Ritters, die bey uns an dem Rechte sassen, was darauf recht wer &c. & id genus plures passim. Conf. Privil. Francof. pag. 277.*

(b) Tom. II. *Scriptor Mogunt.* pag. 606. ubi hæc: *Die wir auch von Gerichtswegen zu Antleitenen in gaben, und in gebuden und gebiden an diesen Briefen, als die Fursten, Greben, Frien, Herren, und Ritters vur uns mit eyme gesameten Urteyle irdeyleten. Virsigelt mit unsere Hovegerichtes Ingesigele.*

(c) Apud HERGOTT T. II. *Geneal. Habsp.* pag. 742. ubi: *Do bath uns der obgenant Graf Rudolph von Habsburg zu fragen einer Urtheil, in Gegenwertigkeit des Hochgebohrnen Fursten und Herren Herren Wenzeslanes Hertzogen zu Sachsen, des Ræmischen Reichs Obri-*

ster.

ster Marschalch, und Herr Cunrad Kreyers Hofmaister, und vil
ander Herren und Ritter, die bey uns an dem Rechten sitzen &c. &c.

(d) Dicam hac de re alibi. Nunc paucis tantum ex probatis au-
thoribus quosdam Juris Doctores recensebo, qui in Aulis Imperatorum
claruerunt. Sub Rudolpho I. Henricus a Clingenberg postea Episco-
pus Constantiensis & Cancellarius, Legum Doctor. Sub Alberto I.
Johannes Episcopus Argentinensis & Eichstadiensis excellens in Juris Ca-
nonici scientia. Sub Henrico VII. Imp. Magister Johannes Vinstinga utrius-
que Juris Professor, Judex & Notarius Aulae Regiae. Sub Ludovico IV.
Magister Ulricus de Augusta, & Magister Otto de Rayn. Sub Carolo IV.
Bartolus de Saxoferrato, confector Aureae Bullae, Lupoldus Papenberg-
sis, Walramus & Adolphus Archiepiscopi Colonienfes, ille in Jure Ca-
nonico, hic in utroque jure promotus Licentiatus. Sub Sigismundo
Georgius Fiscellus, Johannes de Kircheim, Gregorius Heimburgius,
Omnibonus de Padua, Ludovicus de Verona, Johannes de Mediola-
no &c. &c. Decretorum & Legum Doctores. Ne quid dixerim de
coopratione literatorum ac Doctorum in Consilium Caroli IV. de qui-
bus legi velim *Collectarium perpetuarum formularum* JOHANNIS de
GEYLNHAUSEN apud D. HOFFMANN P. II. *Der Sammlung ungedruck-
ter Nachrichten* pag. 14. & 16.

(e) Vid. sententia Sigismundi Imperatoris de a. 1424. contra ci-
vitatem Halensem pro Archiepiscopo Magdeburgico pronunciata apud D.
de Ludevvig Tom. XI. *Reliqq.* MS. pag. 489. conf. MULLERUS in
Reichstags-Theatro de Friderico III. T. I. p. 75.

(f) Vid. Sententia ejusdem Imperatoris de a. 1417. inter Henri-
cum & Ludovicum Bavariae Duces apud LONDORPIUM T. I. *Actor. Publ.*
p. 31. ibi: *und auch vveiser Leuthe Raht dar auff gehabt haben &c. &c.*

(g) Vid. WENCKERI APPARAT. & *Instruct. Archivor.* pag. 327.
Sub voce *Ober-Gerichte* intellecta indubiè fuere Judicia Curiae & Came-
rae, die Hof- und Cammer-Gerichte.

(h) In *Repraesentat. Reipubl. Germanica* pag. 106.

(i) Apud MULLERUM *im Reichs-Tags-Theatro sub Friderico III.*
Imp. Part. I. pag. 58. ubi: *alle Doctores der Rechten, sie seynd geistlich
oder vveltlich, im heyligen Romischen Reich, teutscher Nation sollen nach
laut der furgenommenen Reformation an kaynem Gericht bey kaynen Rech-
ten auch in kayns Fursten oder andern Rathen mer gelitten, sunder
ganz*

ganz abgethon vverden &c. &c. Conferantur declarationes hujus Articuli ibidem pag. 63. 64. ubi notanda verba: *Das hat evver verkerte Lere inner funffzig Jahren zuwegen bracht.* Ex quo non ineptè inferitur, quod JGi medio antehac Sæculo Judiciis adsederint; quid enim alias abrogatione opus?

(k) Vid. infra §. 58. Lit. (a)

§. XVI.

A quo in judicium cooptati fuerint, equidem documenta non satis erudiunt; dubium tamen non est, quin *A quo Constituti.* Cæsar pro suo adsciverit arbitrio. Munus ad dies vitæ continuatum haud videtur; sed quemadmodum hoc judicium de loco ad locum transferebatur, & Aulam Regiam quaquaversus intra Germaniam comitabatur, ita ex confluente in aulam nobilitate majore ac minore Assessores electos crediderim, jurium consuetudinumque loci, circumstantiarumque causam in jus vocatam concernentium apprime gnaros; in horum verò defectu, aut etiam pro arbitrio Cæsaris vel Justitiarum adhibitos esse curiales, sive domesticos Imperiales aut Regios. Numero quot fuerint, nondum in documentis reperi (a). Cæterum hosce judices prævio de recte ac secundum conscientiam judicando fuisse obstrictos jura-*Juramenta obstricti.* mento, & quoties causa erat decidenda, ejusdem commonefactos innuunt formulæ familiares in decretis: *Da mahnten wir sie der Urtheil uff den Eyde.* Item: *die erteylten uff ir Eyde &c. &c.* Qualitates requisitæ sæculo XV. erant, ut essent *vweise, verstandige nnd fürsichtige* (b), id est, sapien-*Qualitates.* tes, periti ac prudentes.

(a) Conf. tamen supra §. 9. & infra §. 46. Lit. (a)

(b) Vid. supra §. 15.

§. XVII.

Præter Judicem supremum, & Assessores ad Judicium *Actuarius* Curie Regalis aut Imperialis ab origine pertinebat etiam *Judicii Curia Imp.* Actuarius (*des Kayserlichen Hofgerichts - Schreiber*, aut Ho-

*A quo Con-
stitutus.*

*Juramen-
tum & offi-
cium remis-
sive.*

ve-Schreiber), cuius quidem nulla in Constitutione Fridericiana, fusa tamen in Albertina tit. 13. & 14. occurrit mentio. Juxta eandem requirebatur, ut Actuarius esset persona laica (a). Ratio erat, ne prævaricationis reus, & aliud, quam quod ab eo munus ac juramentum præstitum poscebat, agere inventus ac in inquisitionem aut ad poenam corporis trahendus, exceptione fori se tueri, & hac via poenas juris eludere posset. An constitutus fuerit ab Imperatore, an ab Archicancellariatu Germaniæ? vix dicam; pro jure Moguntino tamen militat, quod Archiepiscopus jam tempore Ludovici IV. Imp. obtinuerit confirmationem juris, nomine suo Cancellarium, Protonotarium & Notarios perpetuis temporibus in Aula Regia rebus Imperii expediendis constituendi (b). Quod mea opinione ad hujus judicii Actuarius optimo jure extenditur. Constitutus quale juramentum præstiterit, & in quo Officium ejus constiterit, in notis (c) ex Constitutione Albertina proferetur. Quod & Sigillum judiciale Actuarius commendatum fuerit, ut Eberhardus Windeckius in Historia Sigismundi pag. 1182. innuit, videtur vero perquam affine.

(a) Verba constitutionis hæc sunt tit. 14. §. 2. *Und er sol ein Leye seyn, auff daß, wo er anders thate, denn er zu recht thun solte, daz man zu ihm an seinen Leib gerichtten mæcht.*

(b) Vid. Tom. I. *Scriptorum Moguntin.* pag. 641.

(c) Tit. 13. Constitut. Albert. I. §. 5. *Der Richter soll auch haben einen sonderlichen Schreiber, der da beschreiben soll alle, die in die Acht kommen, und die Sache darumb sie darein kommen sind:*

§. 6. *Er soll auch widerumb beschreiben alle, die aus der Acht kommen, und den Tag, an welchem sie daraus kommen sind, und die Busse, die sie geben dem Clager, und vvarumb sie gegeben sey. Darzu sol man sie nicht außstilgen aus dem Acht-Buch.*

§. 7. *Er soll auch fleissig auffschreiben alle des Landes gemeine Beschädiger und Feinde, und wenn sie sich denn wider entreden, und der Feindschafft vertragen, so sol er ihren Nahmen vvieder ansthen.*

§. 8. Er soll darzu beschreiben alle wichtige Urtheil in grossen Sachen, die von Uns gesprochen vverden, und die Stell und Statt, darinn man sie gesprochen hat, auf dafs man nach solchem Urtheil desto glaublicher richte.

§. 9. Derselbig Schreiber soll underhaben alle des Hoffgerichts-Brieffe, und sol niemandes keinen ubergeben, vwann den die Sache betreffende ist.

Die vierzehende Satzung.

Von des Kayserlichen Hoff-Gerichts-Schreiber.

§. 1. Dieser Schreiber, der hierzu gesetzt wird, der soll schweren auff den Heiligen, dafs er vveder durch Lieb, noch Leyd, noch durch Hasse noch Forcht, noch Miete, Gab, noch Freundschaft noch keinerley Ursach ichtes anders schreib, thue oder lassen vvoll, vven vvas recht ist, nachdem er des am allerbesten Verstandt hab.

§. XVIII.

Hiscē personis recensitis, nuuc quidem de aliis sermo erit, sed paulo succinctior. Procuratores, germanicè ^{Procuratores.} Fursprecher, uti & Defensores & Advocati, Rühmer, & Warner, a partibus plerumque ad iudicium mittebantur, causas acturi; aut etiam praesentes in iudicio viri ad hoc requisiti, & nobilitate pares (a) Procuratorum ac defensorum partes ut susciperent, juris erat, (b) imo & partibus ipsis ingressus in iudicium patebat; nec vel ipsi Principes coram Iudice Curiae personaliter comparere, & causas suas (per Procuratores tamen) perorare dedignabantur (c). Hinc autem factum opinor, ut cum ab Assessoribus, sententia esset concipienda, aut potius, ut ejus aui verbo loquar, *inveniēda*, secessum ipsi ex loco iudicii facerent (d), ne personarum praesentium dignitas, & reverentia metum illis incuteret, aut alias a via justitiae devios faceret. An

Fiscalis Ca-
sareus.

præterea etiam Procurator Fiscalis pro juribus &, ut vo-
cant, interesse Cæsareo in hocce tribunali observando con-
stitutus fuerit, vix dicam, eò quod Justitiario hæc provin-
cia demandata esse videatur (c), probabile tamen est, ejus-
modi officium speciale in Aula Imperiali viguisse. Sub Ru-
perto saltem Romanorum Rege strenuus miles Rodolphus
de Zisicken, Fiscalis Cæsareus (*unser Cammermeister*) dictus,
coram hocce tribunali civitati Colonienfi a. 1409. actionem
intentavit (f). De certis nunciis aut insinuatoribus Decre-
torum & Sententiarum nihil reperio, præterquam quod in
Constitutione Friderici II. Cap. XXVI. §. 2. (g) ordinatur.

Nuncii seu
Pedelli.

(a) Germanicè: *genossen* seu pares curiæ feudalis. vid. D. Kopp.
de insigni differentia inter S. R. f. Comites & nobiles immediatos pag.
m. 547.

(b) EBERH. WINDECK. in *Histor. Sigismundi* cap. LX. p. 1121.
ubi: *Do kam Herzog Henrich, und clagete uber Herzog Ludvvigen
durch seinen Fursprechen Marggraff Friederich von Brandenburg, und
Burggraff zu Nurnberg. Wenne vver zu Hoff-Gerichte stet, unnd der
gefordert vvirt zu einen Fursprecher, der do sein genosse ist, der mus
ihm sein vvort sprechen. &c.*

(c) Exempla vid. apud D. JUNG, de *Burggrav. Norimb.* in con-
tinuat. pag. 79. 81. 83. 85.

(d) Apud D. JUNG. L. c. p. 101. ubi: *des fragen wir die Her-
ren und Ritters, die bey uns an dem Rechten sassen, vvas darauff
Recht vver, die stunden uff, und namen ein Gespreche, und kamen
darnach wieder fur uns, und ertailten nach guter Vorbetrachtung und
nach unser Frage alle einheliglich uff ir Eide &c. Conf. Privileg.
Francofurt. pag. 277. & alii.*

(e) Vid. supra §. 13.

(f) Ita enim Rupertus in literis: *Als die Ersame Burgermeister,
Rath, und andere Burgere gemeinlich der Stadt zu Coellen unsere liebe
Getreue von Klage des strengen Ritters Rodolphs von Zisicken unsers
Cammermeisters vor Uns: und des heiligen Reichs-Hoffgericht zu diesem
mahl geheischen und geladen seyn, und derselue Rodolff vor deme vorgle
Hoffgericht uff solche Heischung und Ladung zwa Klagen alreite ge-
than*

than hat, als derselbe Hoffgerichts Recht ist &c. vid. *Securis ad radicem posita* in adjunctis Num. 99. pag. 110. Sub Ludovico IV. in Aula Regia a. 1336. jam fuit Cammermeister Hector de Trautmansdorff. vid. MULLERI *Reichstags Theatr.* sub Frid. III. T. I. p. 104.

(g) Ubi hæc: Wir setzen auch, und gebieten, wenn man Furgebott gibt, dass er (der Hoffrichter) dasselbe Furgebott antvorte mit des nechsten Richters Botten, da der gefessen ist, der da beklaget ist &c. &c.

CAPUT. III.

DE

JURISDICTIONE JUDICII CURIAE
IMPERIALIS QUOAD PERSONAS.

§. XIX.

VENIO nunc ad personas jurisdictioni hujus judicii subiectas. Tradit equidem vir antiquitatum Germanicarum peritissimus Ill. D. Senckenbergius (a) Tribunali Cæsaris aulico anno adhuc 1379. immediatam in mediatos competuisse juris dicendi potestatem; mihi tamen hæc sententia, utpote paulo generalior cautè aut adeo nullo modo amplectenda videtur. Laudatus D. Author procul dubio ad firmandam hanc thesin suam respexit ad Jus provinciale Alemannicum (b), uti & Privilegium Friderici II. anno 1220. Principibus Ecclesiasticis datum (c), ex quibus apparet, Cæsaribus ac Regibus Romanorum in civitatem & bannum alicujus Judicis venientibus, quiescere hujus jurisdictionem. Verùm enim verò quemadmodum rariores fuere Sæculo XIV. Imperatorum per universum Imperium peragrationses, & ut suspenderetur inferioris Judicis autoritas, præsentia Imperatoris & Curiae requirebatur, ut ex Jure Alemannico & citato constat privilegio; Ita regula Senckenbergiana fallere videtur eò magis, quod ipsius Friderici II. ævo anno

An Imperatori Sæculo XIII. immediata in mediatos competierit jurisdictio.

Argumenta pro affirmativa.

Pro Negativa.

1232 (d) jam obtinuerit juris regula : *Actorem forum rei sequi*, quæ postmodum sub Rudolpho I. an. 1276. velut norma generalis in Imperio (e) comprobata legitur. Atqui, si Actor forum rei sequi tenebatur, non semper, nisi in casu præsentiae Imperatoris aut Curiae, in prima instantia fundata erat Justitiarii imò nec ipsius Imperatoris in mediatos jurisdictio. Quod si forte quis objiciat : Quem in finem igitur suæ jurisdictioni uti & subditis suis prospexerint Principes Comitesque, obtentis a Cæsaribus privilegiis de non evocando ad curiam aut judicium curiae? utpote quæ fuissent superflua, siquod jure ac consuetudine illis competiisset jus primæ instantiæ privativum. Huic autem responderi posset : hujusmodi privilegia non tam ad novum jus acquirendum, quam contra abusus judiciorum Cæsareorum, tam Curiae quam provincialium, impetrata esse; Hæc enim limites jurisdictionis suæ quandoque plus nimio extendebant, & ad instar legatorum Pontificis in provinciis (f), causas ad se quidem appellabiles, in prima tamen instantia non pertinentes sibi attrahebant, cujusmodi exempla innumera prostant in Historiis. Ne dicam Friderici II. temporibus & sæculo XIII. Jurisdictionem passim ex personali, officiali, & delegata transiisse in patrimoniale & hæreditariam, quod ratione concurrentis Jurisdictionis Cæsareæ cum judicibus, id genus jurisdictionem exercentibus, palpabilem intulit mutationem. Illud non disputarim, Imperatores, & consequenter etiam Judices Curiae Imperialis cum judiciis provincialibus Cæsareis, non in feudum aut patrimonium concessis, sed purè officiatis, E. g. judicio provinciali Wetteraviae &c. quodam concurrissè modo, quod tamen, ut accuratius illustraretur, operæ pretium esse credo.

(a) *In Meditatione de Sigillis Jud. cur. Imp.* pag. 370. initio.

(b) Capit. XVII. apud SCHILTERUM pag. 73. ubi : *in Suvelhe Stat der Kunige kumpt, din in dem Riche liget, da ist diewile, und er darinne ist, din Manzze und der Zol sin. Er sol allez daz rih-*
ten

ten, daz in der Stat und uff dem Lande ze rihten ist. Alles, daz begunt ist ze rihten, daz sulen die Rihter vollerihten, die sin begungen haunt. Conf. Cap. 118. & 122.

(c) Apud GELENIUM in Hist. S. Engelberti pag. 204. & SCHANNAT Histor. Wormat. T. II. p. 102. aliosque, ubi hæc: *Item inhibemus ad imitationem avi nostri felicis memoria Imperatoris Friderici, ne quis officialium nostrorum in civitatibus eorundem Principum jurisdictionem aliquam sive in teloniis, sive in Monetis seu aliis officiis quibuscunque sibi vendicet, nisi per octo dies ante curiam nostram ibidem publicè indictam & per octo dies post eam finitam; Nec etiam per eosdem dies in aliquo excedere præsumant jurisdictionem Principis & consuetudines civitatis. Quotiescunque autem ad aliquam civitatem eorum accesserimus sine nomine publica curie, nihil in ea juris habeant, sed Principes & Dominus ejus in ea plena gaudeat potestate &c.*

(d) Aurea Bulla Friderici II. data Principibus sæcularibus a. 1232. apud LUDEWIGIUM T. VII. Reliq. MS. pag. 517. in fine & Authorem Histor. Dipl. Norimberg. pag. 65. ubi: *Item in civitatibus nostris actor forum rei sequatur, nisi reus vel debitor principalis ibidem fuerit inventus &c.* adde ibidem LUDEWIGIUS in Notis ad h. l.

(e) HERGOTT Tom. II. Geneal. Habsburg. pag. 461. ubi Rudolphus I. in diplomate civitati Rhinfeldensi dato: *Præterea in uberio-rem Regalis Clementie argumentum eisdem nostris civibus hanc immunitatis gratiam elargimur, quod extra oppidum Rinvelden super nulla causa civili vel criminali, nec super aliqua actione reali vel personali coram quocunque civili iudice, cujuscunque officii vel Dignitatis existat, inviti valeant conveniri. Ipsi etiam si contra extraneos super quacunque causa aliquam habuerint actionem, eandem coram illius, quem convenire voluerint, iudice sine contradictione qualibet edent, & ibi recipient, quod declaraverit juris ordo, cum regulariter seu generaliter Actor forum rei sequi debeat secundum legitimas sanctiones. &c.*

(f) Vid. Lib. I. Decretal. Gregor. IX. Tit. XXX. Cap. 1. sive Cap. I. X. de Legatis.

§. XX.

Quæ cum ita se habeant, rarissima supersunt exempla, Remissa-
quod Cæsar aut Justitiarius illius, mediatorum in causis, rum ad or-
F præte- dinarios

judices
causarum
præjudicia.

præterito Magistratu ordinario, judicari; In contrarium verò plura dare licet præjudicia, quod si quando ab actoribus per sub- & obreptionem impetrati essent aut ab Imperatoribus, aut ab eorum Justitiario processus & citationes, remissa fuerint causæ ad Judicem primæ instantiæ ac ordinarium.

Non obstante L. unic. Cod. si Imperator inter pupillos & viduas vel alias personas miserabiles cognoscat Iudicis ordinarii jurisdictio præteriri, forumque Cæsaris & Judicii Curiae Imperialis fundari poterat. Ita sub Ruperto Romanorum Rege Fiscalis Cæsareus a. 1409. Consules, Senatum, civesque Colonienses coram Judicio Curiae Regalis convenerat, extractaque citatione contumaciam non comparentium bis accusarat. Nihilominus, postquam civitas Imperatori proposuisset, non hic in Aula Regia primam sibi esse instantiam, citatio cassata fuit, & causa ad Scabinos Colonienses ceu Judices ordinarios remissa fuit, cum notabili hac appendice: Quod, si Fiscalis intentatam actionem contra eosdem prosequi vellet, id sibi Coloniae in Judicio Palatii seu Curiae (Hof-Gericht, hodie Hoch-Gericht) coram Scabinis faciendum esse sciret. (a) Similiter cum anno 1437. Clara, Watzlabii de Egra vidua, coram Sigismundo Imperatore pro tribunali sedente quosdam cives Norimbergenses de perpetrato in maritum suum homicidio convenisset, decreta quidem fuit citatio; ast in termino reproductionis, cum Magistratus Norimbergensis causæ intervenisset, ac exceptionem primæ instantiæ obtendisset, Cæsar, causa cum Principibus Consiliarisque suis probè discussa, viduam ejusque Curatorem ad judicem civium ordinarium Norimbergam remisit, reservato tantum in casu protractæ vel denegatæ justitiæ aut gravaminum adversus Senatus Norimbergensis sententiam ad se ceu *Supremum Judicem* recursu. (b) Plura id genus remissarum causarum exempla (c) supersunt; nunc verò brevitatis studio illis recensendis aut allegandis abstinco.

(a) Dedi supra §. 18. not. (f) initium Chartae Ruperti Regis, nunc adjiciam appendicem: *Doch also, inquit Rex, vvan es Sach, dass sie der vorg: Unser Cammermeister von Uns: oder seinetwegen (der) Ansprachen nicht erlassen vvolte, dass er dan in die vorgem. Stadt zu Collen kommen oder vvir unsere machtige Bottschafft dahin senden mugen, die obged: Burgermeister Rhat, und andere Burgere gemeinlich und sonderlich ahn dem Hoffgericht vur den Scheffen daselbst zu Collen abzusprechen, ind umb solche Sachen, darumb die vurg. Heischunge und Klage zu dieser Zeit beschehen sein, rechts zu pflegen, als daselbst Gerichts-Recht ist. Mit Urkunt dieses Brieffs versiegelt mit des Hoffgerichts anhangenden Insiegell a. 1409.* Non-dum itaque moribus Germaniae obtinebant, quæ nunc tam in judicio Imperatoris aulico, quam Camerali observantur, & a Iacobo Blumio in processu Camerali Tit. 30. n. 1. ex jure Communi & Camerali traduntur.

(b) Extat hoc præjudicium apud Authorem Historiæ Diplomaticæ Norimberg pag. 607. ubi tamen linea 7. pro *Ladung*, seu citatione menda irrepsit palpabilis, cum illius loco *Landgericht* positum fuit. Cæterum hanc viduæ actionem civiliter institutam esse probat ipse contextus.

(c) Vid. Acta Nordlingensia in adj. Lit. B b b b ad a. 1363. Privilegia Francofurtensia pag. 35. 38. 275.

§. XXI.

Abstinuerunt itaque Imperatores & Judices Curiae causarum avocationibus, imo & evocationibus (a) suos cuique judices relinquentes; Quemadmodum verò partibus, Principum subditis ac mediatis (b) nullibi interdictum legimus, quò minus jurisdictionem prorogare, aut in quemcunque judicem compromittere potuissent, sed potius privilegia primæ instantiæ, ac de non evocando pleraque hanc formulam continent, ne quis INVITUS ad Judicium Curiae aut aliud tribunal rapiatur; neque etiam in Judicio Cæsaris & ejus Curiae moris erat scrupulosam ex officio de fundato foro instituere disquisitionem; Ita non mirum erit, sicubi

Cessabant igitur evocationes & avocationes in Regula.

Prorogari tamen poterat jurisdictio Judici Curiae.

personas mediatas immediatè coram tribunali Cæsaris aulico citatas esse deprehendas. Dubium enim semper erat, utrum pars rea & citata jurisdictionem prorogare vellet, nec ne; imo & semper pro fundato foro Cæsareo militabat præsumptio, in dubioque decernendi erant processus. Aut igitur partibus citatis incumberebat, exceptione fori se tueri; aut etiam Magistratibus ac iudicibus ordinariis integrum erat pro suo, ut vocant, interesse intervenire, ac avocare causam; Partibus autem jurisdictionem prorogantibus, sive ad forum ordinarium non provocantibus, neque interveniente Magistratu, licitum omninò erat Judici Curia Imperialis in causa pronunciare sententiam. Speciali equidem interventione in singulis causis, ut jurisdictioni suæ prospicerent, allegati non videntur Principes Electores, ideo, quod Lex Imperii Universalis, Aurea scilicet Bulla, Cap. VIII. & XI. (quæ non modo Judici Curia nota esse debebat, sed etiam strictè observanda) Comites, Barones, Nobiles, Feudales, Vassallos, Castrenses, Milites, Cives ac Burgenses &c. eorum ad quodcunque aliud tribunal, præterquam Electorum citari prohiberet, & attentata quævis in contrarium irrita esse decerneret; Idemque dicendum esset de cæteris Principibus, Comitibus, ac civitatibus, qui privilegia sua primæ instantiæ, ac de non evocando huicce iudicio semel insinuarant; Nihilo tamen minus & Principes Electores, & alios Principes, Comites, civitatesque in singulis fere causis intervenisse & speciatim hanc, illamve causam avocasse docent monumenta (c). Non enim Judicis Curia officium erat suæ jurisdictioni quidquam derogare, sed partium allegatio, aut proprii Magistratus requirebatur interventio. Imo cum Decreta remissoria & non devolutorias sententias in iudicio Curia latas non sub Justititarii sed ipsiusmet Cæsaris nomine expeditas legamus, non abludit a probabilitate, non fuisse in Justititarii potestate causarum ad primam instantiam remissionem, nisi ea speciali mandato ipsi injuncta esset;

Hinc opus, ut vel partes ad forum ordinarium provocarent, vel Magistratus ipse speciatim interveniret.

Huc videntur pertinere verba Constitutionis Friderici II. *Unser Hoffrichter sat auch nieman vertragen, er tue es dan mit Unser sunderlichen Gebott.* Quæ si firmo stant talo; Ecce habes rationem, quare tùm Electores in Aurea Bulla, cùm cæteri Principes, Comites ac Civitates per specialia sibi privilegia confirmari curarint, quod alias de jure ac consuetudine (d) illis competebat; scilicet ut haberent in scriptis, quo Judicem Curiae ac provinciales Advocatos Cæsareos de intentione ac mandato Imperatoris in perpetuum valitudo convincerent. Confer. tamen infra §. 39.

(a) Tractatum de Evocationibus scripsisse lego Jll. D. Seckenbergium, qui tamen nondum a me visus. Non verò dubitandum, in eodem, ut in cæteris Senckenbergianis, egregia Germanicarum Antiquitatum & præcipue judicialium monumenta repertum iri, quamobrem omninò hîc ille commendatur.

(b) Uti nec clericis, ob bona Ecclesiarum conventis interdictum erat; Sic volentes illi, licet foro ecclesiastico privilegiato gauderent, jurisdictionem sæcularem prorogare poterant; uti ex decreto Hermani de Bonstetten Judicis Curiae infra §. 28. not. (d) colligitur, ubi: *Sie wollen es denne gerne tun.*

(c) Videatur inprimis §. 20. Conf. SCHNEIDERS *Historia Erbachensis in Documentis* pag. 89. ubi exemplum remissæ a. 1361. post A. B. ex Judicio Curiae Imperialis ad Electorem Moguntinum causæ inter Eberhardum Pincernam de Erbach & Eberhardum Dynastam de Eppenstein vertentis. Imo etsi Cæsares per Rescriptum notificatorium, ut hodiernum ad Consilium Imperiale aulicum & Cameram Imperialem fieri moris est, eisdem Judiciis injunxissent, ne in causis eorum qui foro primæ instantiæ alio, quam coram Judice Curiae Imp. gaudebant, quidquam decerneretur, prout ejusmodi Rescriptum in privilegiis Francofurtensibus pag. 35. extat, nihilo tamen minus aut speciali Magistratus interventione aut partium provocatione ad forum ordinatum opus fuisse videtur, ut exempla in iisdem privilegiis extantia innuunt.

(d) Ita jam ante conditam Auream Bullam, a. 1353. Comites Palatini Rheni causam Vasalli sui in Judicio Curiae pendente advocarunt. Vid. *Donauverthische Information* pag. 245. SCHNEIDERS *Erbach. Histor. in Docum.* pag. 89. &c. Hinc & Carolus IV. in Aurea Bulla Cap. XI. *sicut præteritis*, inquit, *temporibus invenimus*

observatum. Ita & Carolus IV. in privilegio fori Francofurtensibus a. 1349. dato ait, secundum privilegia Cæsarea antiquiora obtinuisse, ne cives coram Judice Curiae in prima convenirentur instantia, de quo tamen privilegia antiquiora altum silent. Vid. *Privileg. Francof.* pag. 35.

§. XXII.

Exempti igitur fuere *in prima instantia*; inprimis omnes omnium Principum Electorum Comites, Barones, Nobiles, Feudales, Vasalli, Castrenses, Milites, Clientes, Cives, Burgenses, omnes denique personæ illis subjectæ cujuscunque status, conditionis vel dignitatis, non attenta cujuscunque causæ qualitate, nec actoris conditione (a). Deinde etiam cæterorum Principum, Comitum, Baronum ac civitatum subditi ac cives singuli. Quibus accensendi, qui forum privilegiatum habebant, v. g. Ecclesiasticum, Austregale &c. cæterà vero immediati erant, aut cæsarea protectione immediate gaudebant. De illis dabimus in notis exempla (b). De hisce, puta Austregis, observo, huiusce generis iudices alios fuisse *Conventionales*, alios *legales*. Conventionales erant, ubi duo aut plures Imperii Status (c) inter se convenerant, ut, si fortè mutux suborituræ essent lites, hæ tali vel tali modo & hoc vel illo iudice terminarentur. Nihil ejusmodi conventionibus in Germania nostra frequentius. Ortâ igitur postmodum lite, ubi alterutra pars, præterito illo convento terminandi controversiam modo, ad Imperatorem aut Judicem Curiae provolabat, nihil æquitati, nihil candori Germanico, nihil religioni patriæ & avitæ convenientius erat, quam ejusmodi actorem, pacti sponte initi violatorem, a iudicii limine repellere, & ad conventionem, ad iudicem in ea electum remittere, præsertim ubi pars altera id requirebat. Exempla quidem ejusmodi remissionum non succurrunt; erunt tamen procul dubio edita. An autem Legales Austregæ Sæculo XIII. & sequentibus obtinuerint usu, aut lege? dubium est & con-

Exempti in
prima in-
stantia.

An & qui
jure Austre-
garum gau-
debant, tam
conventio-
nalia
quam lega-
lia?

trover-

troversum inter scriptores. Non de iis tantum, qui per specialia privilegia impetrati aut confirmati, sed etiam de illis loquor, qui à lege Imperii universali approbati fuere. Et hujus postremi generis iudices austregales jam seculo XIV. medio (d) floruisse affirmo. Tales erant *Judices Pacis, die Friedens-Richter* quos Principes, Comites, Civitates &c. sub hac conventionione pacis comprehensi, in casum enascentis inter compaciscentes dissidii eventualiter sibi elegerant. Duplici jure hi, præsertim qui ante Auream Bullam constituti, *legales austrega*, vocandi veniunt: tum quia regulariter quævis Conventio Pacis inter Principes ac Civitates sub nomine ac authoritate Regia promulgabatur, aut per constitutionem publicabatur (e), cum etiam, quod per Auream Bullam Cap. XV. (f) ut ipsæ conventiones approbatæ, ita & iudices in illis electi, quasi legales redditi, aut ut verbo, licet barbaro, utar, legalisati fuere. Compaciscentes igitur illos sive singulos eorum in prima instantia præteritis iudicibus Pacis ad curiale iudicium citare aut potius ad litis contestationem adstringere nefas fuisse Justituario crediderim (g).

(a) Aurea Bulla Cap. XI. Quantum Comites, Barones & Vassallos attinet, utilem hic esse distinctionem feudorum in ligia & non ligia, verbo tantum moneo.

(b) Ita laici a Clero Herbipolensi tam Civitatis quam Diocesis, coram iudice Ecclesiastico conveniri poterant. Vid. Schannat T. I. vind. Lit. pag. 213. ubi in plerisque Germaniæ partibus hoc consuetudine inductum scribitur. Conf. Heda de Episcop. Ultraject. pag. 252. Heineccius Antiqq. Goslar. pag. 303. add. de foro privilegiato monasterii in Pfulingen Ludewigius T. X. Reliqq. MSt.

(c) Idem de aliis non Statibus dicendum.

(d) Sæculo XIII. in constitutione Wilhelmi Regis de Pace publica a 1255. promulgata apud Dattum de Pac. Publ. L. I. c. 4. p. 22. Senckenberg Medit. Fasc. II. p. 351. causæ illæ Regi, aut ejus justituario, aut quibusdam scultetis civitatum Imperialium reservantur judicandæ.

(e) Exem-

(e) Exempla vid. apud Wenckerum in Appar. Archiv. pag. 233. Ludewigium T. X. Reliqq. MSt. pag. 239. 243. Schannat *Sammlung alter Schrifften* P. I. pag. 35. 37. 61. add. Heineccii *Antiqq. Goslar.* pag. 308.

(f) Verba Aureae Bullae hæc sunt: *Illis confœderationibus & ligis duntaxat exceptis, quas Principes & civitates ac alii super generali Pace Provinciarum atque terrarum inter se firmasse noscuntur. Illas enim nostræ declarationi specialiter reservantes, in suo decernimus vigore manere, donec de his aliud duxerimus ordinandum.*

(g) Quem enim in finem alias a compaciscentibus electi, & abs Cæsare confirmati, nisi ut in prima judicarent instantia? Confirmatas quidem legimus arbitratorum seu judicum pacis sententias & decreta, nondum tamen occurrit exemplum advocatæ per Justitarios causæ.

§. XXIII.

An exem-
pti indi-
stinete Prin-
cipes?

Progrediendum nunc ulterius: Vulgaris inter Eruditos invaluit opinio, Fridericum II. in Constitutione sua Principes aliosque Magnates a Judicis Curiae Jurisdictione omnino exemisse, alleganturque hæc Imperatoris verba: *Der Hofrichter soll den Luten richten, die ihm clegnunt von allen Luten, aun Fursten, und ander hoe Läut, swa ez in gat an ir Lip, oder an ir Erb, oder an ir Reht, oder an ir Lehen, da wellen wir selb richten.* At hæ theses næniæ sunt canoræ. Verba Friderici II. clara sunt; non Principes, non Magnates, sed quasdam tantum causas Principum & Magnatum exemit, suoque reservavit præsidio. Quales illæ sint, dicetur infra. Si Principes penitus coram Judice Curiae conveniri interdixisset, non fuisset necessum, causas indicare. Militant etiam contra eam opinionem judicii monumenta, ex quibus sole meridiano clarius apparet, Principes non a privatis tantum, sed & a Comitibus, Ducibus, imo Principibus Electoribus illic conventos, sententias contra eosdem latas, & executioni demandatas, quid? & Principes in judicio Curiae proscriptos esse. Ita An. 1357. Otto & Hermannus Comites de Waldeck coram Judicio Curiae conve-

convenere Wilhelmum Ducem Luneburgensem, pronunciavit Bolcko Dux Falckenbergensis (a), innovavit latam ab illo sententiam an. 1361. Rudolphus de Wart, Executionem promovit an. 1366. Burchardus Burggravius Magdeburgensis (b). Ita idem Dux Wilhelmus an. 1363. coram Joanne Burggravio Magdeburgensi, Justitiario Imperiali, abs Rudolpho Saxoniae Duce ac Electore conventus, damnatus, proscriptus, Ducatuque Luneburgensi ac civitatibus Luneburgo, Hannovera, aliisque exutus, hæc verò Rudolpho adjudicata fuere (c). Ita pariter an. 1373. in hocce Judicio actione pulsatus & condemnatus Henricus Hassiæ Landgravius (d); ut longè plura, quæ extant, præjudicia huc adducere superfedeam. Non illa sunt *insolentissima*, ut compellat Ludewigius (e), sed cum Constitutione Fridericiana quam optimè congruunt. Certè pluris valebit apud omnes bonos justitiæ & æquitatis præsumptio pro sententiis ex hoc summo Curia Imperialis Dicasterio emanatis, quam mille privatorum Scriptorum ratiocinia. Non poterant ignorare Comites Waldeccii, ipseque Dux Saxoniae & Princeps Elector Rudolphus stylum Imperii, an in Judicio Curia causæ illæ ventilari, Principes conveniri, & sententiæ ibidem contra Principes prolatae in rem judicatam transire possent. Apage igitur doctas illas nugas. In re tam clara pluribus probationibus non equidem est opus, juvat tamen & superfluis adversariæ sectæ authores confutare; Principes privilegii & gratiæ adinstar ab Imperatoribus impetrarunt, ne alibi, quam in Judicio Curia Imperialis aut Regalis, conveniri possent. Istiusmodi Privilegium an. 1330. ab Imper. Ludovico IV. Episcopi ac Principes Eichstadienses (f), an. 1418. a Sigismundo Principes Abbatissæ Quedlinburgenses (g) obtinuerunt. Prolixum nimis foret omnes recensere. Esto igitur hæc stylo Imperii, Constitutionique Fridericianæ conformior regula: Principes omninò conveniri potuisse coram Judicio & Judice Curia Imperialis, præterquam cum

cardo litis verteretur in decidenda quæstione vel criminali, status, honoris, libertatis, dignitatisve, privilegiorum, ac feudali. Verum de his infra. Non huic contrariatur præjudicium de proscripto ac Ducatu exuto Wilhelmo Duce Luneburgensi. Non enim controversia illa Ducatus abjudicationem, neque delictum principaliter pro objecto habebat, sed litigabatur de debito; bannum erat non delicti, sed judiciale contumaciæ.

(a) Extat sententia in der Waldeckischen Ehren-Rettung p. 246. cujus hoc notabile initium: *Wir Bolck Hertzog von Falckenberg des Römischen Keyfers Carls und Königs zu Bæheimb Hoffrichter sassen zu Gericht von Gebott unsers ehegenannten Herren des Keyfers zu Richten uber den hochgebohrnen Fursten Herren Wilhelm Hertzogen zu Luneburg solcher weiß nach der Fursten Urtheil, als unser erge- nannt Herr selber gefessen hette &c.*

(b) Vid. *ibid.* pag. 247. 248.

(c) Vid. D. de LUDEWIG T. X. Reliqq. MSt. pag. 66. seq.

(d) D. BARO de GUDENUS Syllog. I. pag. 652.

(e) In *Præfatione dicti Tomi X.*

(f) FALCKENSTEIN *Cod. Diplom. Antiq. Nordgav.* pag. 170.

(g) KETTNER in *Antiqq. Quedlinburg* pag. 494. ubi hæc Sigismundus: *Præterquam ad Judicium Curie nostræ, ubi tales causas volumus mediante iustitia definiri, irritum & omnino inane decernentes, quidquid contra Vos in quocunque Judicio Seculari præterquam in Judicio Curie Nostræ Regalis ortum, factum, judicatum fuerit, seu quomodolibet attemptatum &c.* Quod ipsum ab eodem anno 1437. & a Friderico III. Imperatore anno 1446. ibidem repetitum legitur. Conf. Privilegium an. 1447. datum Comitibus Leiningensibus apud MULLERUM in *Reichs-Tags Theatro* sub *Frid. III. T. I.* pag. 157. ubi: *vor uns und unserm Rate, oder unserm Richter, den wir ihn an unserm Hofe darum geben werden an unser Statt &c.* Adde Hohenloicum de an. 1487.

§. XXIV.

An & alii
Magnares
sive Prelati,

Idem omnino dicendum erit de iis, quos Constitutio Fridericiana sub vocabulis: *ander hoe Lant* comprehendit. Verum

Verū quinam hi? non possunt non esse Comites ac ^{Comites ac Barones} Barones. Hos ante Fridericum II, sub ipso, & temporibus subsecutis, non solum sub *Optimum, Primatum, Primorum, Procerum, Potentum, Baronum Regni ac Imperii &c.* sed etiam sub *Principum* appellatione tam collectim quam singillatim venisse, dudum, quem honoris causa nomino, Vir Illustris ac Excellentissimus D. Wilhelmus Fridericus de Pistorius, inpræsentiarum Comitum Imperii Suevicorum & Westphalicorum ad Comitata Imperii universalia Legatus (a) demonstratum dedit. Ne dicam in *Judicio*, quod vocant *Principum*, eos vota rogatos fuisse; consequenter & eodem, quo illi, jure censendos. Neque, sub generali illa clausula non contentos fuisse Abbates Imperii immediatos, Principum dignitate haud conspicuos, ausim affirmare. Nam & hi in causis exemptionum, statūs ac libertatis, uti & feudalibus ipsosmet Imperatores habuere judices; investiti ab ipsis Cæsaribus, & quod probè notandum, hodie in Collegio Principum, velut Magnates voti gaudent prærogativa. Quos igitur mos Imperii a Principibus haud sejunxit, hos ego separare, & Magnatum, Procerumque Imperii prærogativa excludere religioni mihi duco.

(a) In *Historisch-und Juridischen Anmercken* Part. III. p. 257. 372. 432. 463. Addatur D. Cancellariæ Directoris Koppii Tractatus de insigni differentia inter S. R. I. Comites & Nobiles immediatos pag. m. 92. seqq.

§. XXV.

Ficulnea autem sunt, quæ hisce ex documentis judiciū ^{Argumen- ta quod Co- mites &c.} obmoveri possent argumenta, damnatos scilicet ac judicatos esse abs Judice Curiae Barones, (a) conventos ibidem esse ^{non eodem jure censi ac Principes, recensentur} Abbates, imo ex horum privilegiis apparere, non alium ^{& ener- vantur.} eos habuisse judicem, quam Curiae Imperialis; Nam hæc omnia obtentu regulæ supra §. 23. traditæ facillimo sol-

vuntur negotio. Habuerunt Barones ac Dynastæ Imperii id cum Principibus commune, quod pro varietate causarum aliquando, prout id auctori lubebat, electivè aut coram ipso Imperatore, aut ejus Justitiario conveniri possent; ubi verò causa vel materia litis ipsum requirebat Cæsarem pro iudice, coram eo solo, aut ejus Commissario conveniri deberent. Abbatum etiam privilegia alternativè plerumque concepta esse, quod scilicet iidem, aut apud Imperatorem aut ejus Justitiarium conveniendi essent, inter plura id genus monumenta docet Alberti I. Regis Diploma Haylsbrunnensibus Abbatibus an. 1302. concessum (b), in quo hæc: *Nullus hominum bona ipsius Monasterii vel homines impignorare vel capere debet, aut præsumat, nisi causam suam coram Nobis, aut Judice nostræ Curie, qui Hofrichter dicitur, prius fuerit per sententiam prosecutus, volentes etiam, ut nullus hominum prædicti Monasterii homines coram quocunque Judice seculari, cujuscunque status & conditionis existant, convenire præsumat, cum ipsi solum coram Abbate & Procuratoribus Monasterii memorati, & tantum in nostra presentia, sive coram Judice Curie nostræ, qui Hofrichter dicitur, debeant querelantibus respondere &c.* Qualis igitur causa, talis Judex.

(a) Huc referenda decreta & sententiæ V. G. Adolphi Comitis de Waldeck contra Dominum de Hohenfels A. 1255. lata, apud BARON. de GUDENUS T. I. *Cod. Diplom.* pag. 651. Primislai Ducis de Teschen contra Dynastas Eppensteinius anno 1361. pronunciata in SCHNEIDERS *Erbachischen Historie in den Urkunden* pag. 87. seqq. &c.

(b) Vid. HOCKERS *Haylsbrunnischer Antiquitäten-Schatz in supplem.* pag. 119. ubi ejusdem privilegii Confirmationes per Henricum VIII. Regem, Judicem Curie Ludovici IV. Carolum IV. Rupertum I. Imo Carolum V. legere est.

§. XXVI.

Causarum hæc qualitas Principes aliosque Magnates a *Non exem-*
 cæteris distinguebat in judicio Statibus, & hominibus, adeo, *pri.*
 ut, cum Princeps aut Magnatum alius, ratione causæ ad
 jurisdictionem Judicis Curiae non pertinentis, sed Cæsari
 reservatæ, in judicium vocaretur, exceptione fori se tueri,
 & ad ipsius Imperatoris judicium provocare potuerit, quod
 secus in cæteris Statibus ac hominibus. Hi indistinctè, cum
 citarentur, comparere ac respondere tenebantur, nulla cau-
 sæ habita ratione; fundata semper in eosdem (salvis iis, quæ
 supra §. 19. & 20. dicta sunt) Justitiarum Regalis erat juris-
 dictio. Ejusmodi personarum censu veniunt I. Civitates Im-
 perii immediatæ, quatenus universim & in corpore consi-
 derantur. Exempla Conventarum civitatum Imperii Wetz-
 lariensis (a) Rotenburgeris (b) &c. &c. uti & Moguntia
 (c) Colonia (d) habes in notis. II. Quædam Collegia
 sacra, Imperiali protectione gaudentia (e). III. Ministe-
 riales & militaris ordinis personæ immediate subjectæ Impe-
 rio. Exempla iterum dabunt notæ (f) IV. homines &
 subditi Abbatiarum Regia immediata protectione liberarum.
 Exemplum habes in §. præcedente.

(a) Vid. D. SENCKENBERG in *Meditat. Fasciculo II.* pag. 359
 ubi: *Zu Echte gethan den Rot und die Burger gemeinlichen der Stat
 zu Wepflar &c.*

(b) D. JUNG. de *Burggrav. Norimb. in contin.* pag. 79. seqq.

(c) Vid. T. II. *Script. Mogunt.* pag. 606. Conf. Senckenberg
 l. cit. pag. 369.

(d) Vid. supra §. 18. lit. (f) & *Securis ad Radicem posit. in adj.*
 p. 110. His civitatibus adde *Argentoratam & Vormatiam*, de quibus
 WENCKERUS apud SENCKENBERG. de *fabula Jud. Palat.* pag. 159. 160.
 probationes adfert.

(e) Puta, quibus in prima instantia judex alius non datus, quo-
 rumque Advocatus unicus erat Imperator, quo spectabant imprimis Mo-
 nasteria Ordinis Cisterciensis.

(f) Vid. HERGOTT *Geneal. Habsburg.* T. II. p. 740. ubi *der Edelveste Ritter Herr Brun von Rapoltstein, Hildebrand von Hunwiler, Tiedmar von Hunwiler* conventi & judicati &c.

§. XXVII.

An iudici
Curia sub-
fuerint Of-
ficiales Imp.
& Curia-
les?

At coram quo conveniendi Officiales Imperatorum in Imperio, scilicet Judices & Advocati provinciales, uti & Advocati ac Sculteti civitatum immediatarum, ubi conveniendi Præfecti nemorum regalium, & id generis Ministeria obeuntes? cum præcipue ratione gestæ administrationis impeterentur? Non loquor de officiis ejusmodi in feudum hæreditarium concessis, sed purè aut ad vitæ dies datis, aut ad concedentis arbitrium revocabilibus; ac ubi demum curiales, *das Kayserliche Hofgesindt*? Judices Provinciales, plerumque ex superiori nobilitate constitutos, provocare potuisse ad ipsum committentem ac constituentem vero est simillimum; sicut verò in Judicis Curia potestate non erat, tales judices constituere; ita nec eos ad gestæ administrationis rationem reddendam vocandi gaudebat jure. Idem de Advocatis Provincialibus, & civitatum Imperii, uti & Scultetis dicendum arbitror, haud obstante Judicis Curia potestate, de causis per eosdem decis in judicio appellatorio cognoscendi. Quod verò reliqua officia concernit, vel præfecti erant Domaniis Impetatorum, & tunc supremi Camerarii Aulici jurisdictioni subfuisse probabile est (a), aut verò inter reliquos curiales: *dem Kayserlichen Hofgesind* adscripti; Et tum coram Magistro Curia in prima solum instantia conveniri oportuisse fidem habet (b).

(a) Vid. SENCKENBERG in *Dissertat. de fabula Judicii Palatini* §. 48. pag. 137.

(b) Vid. supra §. 10. & ibi notam (c), & quod distinctionem Magistrorum ac Judicum Curia attinet, confer. §. 15. ibique nota (c), ubi inter Assessores Judicis Curia *der Hofmeister* occurrit. Coram Justitiario Friderici II. Neapolitano e contra conveniebantur Curiales Regii

Regii. Vid. infra §. 38. not. (a): De Marefcalco Curiae nulla mihi visa sunt praëjudicia.

§. XXVIII.

Haftenus de iis, qui in prima instantia a jurisdictione Judicis Curiae aut exempti, aut conveniri coram eodem poterant. Nunc paucis *de secunda instantia*. Exempti ab Imperiali judicio, uti & Judicis Curiae quantum ad appellationes, erant Comites, Barones, Nobiles feudales, vassalli, castrenses, milites, clientes, cives, burgenses, omnes denique Personae Electoribus Imperii subjectae (a). Quorum tamen querelae nullitatum, uti & denegatae justitiae receptae fuere (b). Deinceps omnes eorum subditi, qui super hoc jure de non appellando privilegium Caesareum impetrarant (c). In casu denegatae justitiae illi etiam hoc in judicio conveniri poterant, qui alias non nisi judices Ecclesiasticos in saecularibus aut bona concernentibus habebant causas (d). Omnes verò illi, seu Principes, seu alii ordines Imperii, qui foro primae instantiae privilegiato gaudebant, sive austregis sive alio judice (e), in illis scilicet causis, de quibus Judici Curiae competebat cognitio, in appellatorio conveniri poterant. Sed de his infra latius, ubi de causis secundae agam instantiae.

(a) Aurea Bulla Caroli IV. cap. XI. ubi: *adjicientes expresse, quod nulli Comiti, Baroni, Nobili, feudali vassallo, castrensi, militi, clienti, civi, rustico, nulli demum personae Electoribus subjectae seu eorum incolae, cujuscunque status, dignitatis, vel conditionis existant, à processibus, sententiis interlocutoriis & diffinitivis, sive praeceptis Electorum, vel suorum Officialium temporalium aut executoribus eorundem contra se Electorali seu Officiarium praedictorum judicio factis aut latis, habitis vel ferendis, in antea vel fiendis ad quodcunque aliud tribunal liceat appellare.*

(b) Praecedentibus Aureae Bullae verbis haec annectitur clausula: *quamdiu in Electorum praedictorum & suorum judicio querulantibus non fuerit denegata justitia. Appellationes contra hoc factas non recipi statuimus,*

tuimus, cassasque & irritas nunciamus. In defectu vero justitia prædictis omnibus ad imperialem duntaxat curiam & tribunal, seu judicis immediate in Imperiali Curia pro tempore presidentis audientiam & etiam eo casu non ad quemvis alium judicem, sive etiam delegatum his, quibus denegata fuerit justitia, liceat appellare. Quidquid vero contra præmissa factum fuerit, sit irritum tum eo ipso &c.

(c) Vid. P. STEYERER *Histor. Alberti II. Ducis Austriae*, ubi in Addit. pag. 324. Privilegium Caroli IV. pro ducibus Austriae de an. 1361, in quo hæc: *Es sey dan, daß jemand in derselben Hertzogen von Oesterreich Gerichten recht los gelassen wurde, und das gar kendlich ohne gefehrde wissentlich vvere, der mag sein Recht vwohl furbas von unserem Gerichte suechen, und sonst anderst niemand &c.*

(d) Vid. Hermannii de Bonstetten *Judicis Curia sub Rudolpho I. decretum* de an. 1289. apud HEINECCIUM in *Antiq. Goslariensib.* pag. 303. ubi sic: *Ich Herman von Bonsteten der Hoverichter mins Herren des Kunes Ru: von Rome tun kunt, daz Hl. Basilius ein Tumh. von Gosler kam vor gerichte, unde gerte ze ervarnde an einer gemeiner urteile, ob er unde die Tumheren von Gosler vor keinem Gerichte solten ze rechte stan, vvan vor geistlichen Gerichte umbe solich gut, die sie unde oer Gotteshuß ze Sant Matthias ze Gosler in ir rechten gevver hetten bracht, alse recht ist. Da vraget ich umbe, vvas recht vvere. Da vward ertheilet, daz sie umbe ir Gotteshuß Gut, alse vorgeschrieben ist, vor keinem Gerichte ze rechte sulent stan, vvan vor geistlichen Gerichte, sie vvollen es denne gern tun, oder den Clager werde Gerichte verseit von den geistl. Richtern. Der Brieu vward gegeben an dem Montage nach S. Joh. Baptisten in dem siebenzehenden Jahre, do min Here de Kuneck Ru: von Rome vward gekronet.*

(e) Vid. supra §. 26. 27.

§. XXIX.

Nunc præmissa in compendio lubet repetere. Constat itaque

Recapitulatione
dilectorum.

I. Non indistincte Imperatori & Judicio Curia regalis immediatam in mediatorum causis competuisse cognitionem, sed generaliter Sæculo XIII. obtinuisse regulam: *Actor for-*
rum

rum rei sequitur. (§. 19). Hanc adeo strictè in aula Imperiali observatam esse, ut nec obtentu *L. unic. Cod. de Imperator inter pupillos &c.* Nec intuitu causæ fiscalis forum censeretur fundatum (§. 20). Sed tamen ut causæ ad forum ordinarium remitterentur, necesse fuisse aut partium ad id provocatione aut speciali Magistratus ordinarii interventione, ne partes alias jurisdictionem prorogasse viderentur. (§. 21.)

II. Exemptas igitur a Judicis Curia Jurisdictione *in prima instantia* fuisse personas mediatas; ex immediatis autem illas, quæ foro gaudebant privilegiato E. G. Ecclesiastico, Austregis tam conventionalibus, quam legalibus (§. 22).

III. Econtra simpliciter exemptos non fuisse Principes nisi in quibusdam causis. (§. 23)

IV. Neque alios Magnates, sive Comites, Barones & Abbates Imperii. (§. 24. 25)

V. Conveniri coram hoc Judicio potuisse, ut necessario comparendum esset, nec causarum qualitas Cæsarem ipsum requireret Judicem (A) Civitates Imperii qua corpora, seu personas mysticas. (B) Quædam Collegia Sacra, (C) Ministeriales ac Militaris ordinis viros & reliquos subditos immediatos. (§. 26.)

VI. Non verosimile esse, Officiales Imperatorum in provinciis & civitatibus Imperii ratione officii subfuisse Judici Curia, imo nec præfectos domaniorum Cæsareorum, nec ipsos Curiales. (§. 27.)

VII. *In secunda instantia*, quantum appellationes concernit, Electorum, uti & eorum, qui privilegiis de non appellando gaudebant, subditos exemptos fuisse, excepto tamen casu denegatæ aut protractæ justitiæ. Item in hac instantia conveniri potuisse, qui alias foro privilegiato E. G. Ecclesiastico, Austregis gaudebant &c. Nisi causa Cæsaris cognitioni esset reservata. (§. 28)

Illud autem hic repetere pariter juvat, quod in actoris steterit arbitrio & electione, aut coram ipso Imperatore, aut coram Judice Curiae Imperialis, modò causa id pateretur, querelas deponere, ac justitiam rogare (a). Frequentius tamen partes ad Judicem Curiae recursum habuisse, fidem habet, eò quod ille quotis diebus, præter Dominicos & festos, Judicio præsidere ex officii sui ratione teneretur, adeoque promptior ab eo speraretur justitiæ administratio, quam ab Imperatore, gravioribus plerumque curis ac negotiis distracto & occupato, rariusque Judicium exercente (b). Haftenus de personis à Judicis Curiae Jurisdictione exemptis & non exemptis. Nunc de causis similiter quædam libanda.

(a) Etsi res parum esset ardua, imo si vel de tribus ut ajunt capillis litigaretur, salva tamen id genus litigantes temeros mulctandi facultate.

(b) Vid. omnino, quæ supra §. 6. dicta sunt.

CAPUT. IV.

DE

JURISDICTIONE JUDICII CURIAE IMPERIALIS QUOAD CAUSAS.

§. XXX.

Causa exempta, imprimis Principum & Magnatum.

DE causis exemptis esto initium. Fridericus II. in Constitutione sua (vid. §. 3. & 23) non tam Principes & alios Magnates, quam eorum causas a Jurisdictione Judicis Curiae eximit, suæque reservat cognitioni ac decisioni. *Swaes in gat, inquit, an ir Lip, oder an ir Erb, oder an ir Reht, oder an ir Leben, da wellen wir selb rihten* (a). Clara quidem hæc sunt verba, ob decisionum verò ex eisdem resultantium momentum, non inutile credo, brevibus ad ea

commen-

commentari. Primò inquit Imperator : *Wan es ibnen gehet an ihren Leib* ; id est , si in causa criminali ad poenam corporis infligendam tendente impetantur , aut accusentur. Addidi jam supra §. 23 , si principaliter hac de re esset quæstio , minus enim principaliter , ac velut per indirectum Judici Curie etiam compete-<sup>1. Mem-
brum con-
stitutionis
Causa Cri-
minales</sup>bat in corpora Principum aliorum-
que Magnatum quædam potestas. Quid enim aliud est ban-
num contra eosdem promoverè ? Esto enim hoc tantum-
modò judiciale , & contumaciæ , corpora tamen bannito-
rum reddebantur cujuscunque arbitrio (b). Exemplum
exerciti ab Imperatore Judici criminalis dabo in notis (c),
quod eò illustrius est , quò clarius ex eodem patet , sen-
tentiam juxta Leges Romanas : *Nach denen Kayserlichen ge-
schriebenen Rechten* latam esse (d).

(a) Vid. supra §. 3. Albertus I. in sua Constitutione hæc ita exprimit : *Und er soll allen Leuten richten, die im klagen, ohn uber Fursten und andere hohe Leut, vvo es an ihrem Leib, an ihr Ehre, oder Recht, oder an ihr Erbe oder Lehen gehet, vwann dieses alles vollen vvir selber richten.* vid. Author Hist. Norimb. diplom. pag. 213. Mirari interea subit, ut hoc repetam, qua permotus ratione Ill. D. SENKENBERGIUS in Præfamine ad Dissertationem Anonym. de *Judicio Principum* pag. 16. uti & Corp. *Jur. Feud.* pag. 563. verba Constitutionis Fridericianæ longe aliter, ac idem ipse Author ea in Meditationibus suis publici juris fecit, & quidem his verbis referat : *vvo es get an iren Leib, an ir Recht, oder an ire Eere, oder an ander Sach, das vullen vvir selb richten?* Hoc enim modo Friderici II. constitutio sensum toto cælo ab eo, quem habet, differentem nanciscitur, causæque Principum per verba : *an ander Sach* indistinctè eximerentur, de quo tamen haud cogitavit Imperator.

(b) Ita enim formula in Litteris Banni : *Er hat geteilt seinen Leib den Vogeln in den Lufften, den Fischen in den Wasser, den Thieren in dem Wald &c. &c.* vid. de LUDEWIG Tom. IV. Reliqq. MSt. pag. 302. 304.

(c) Totum illud judicium ex HERGOTTI Geneal. Habsburg. T. II. pag. 592. excerpo: Wir Henrich von Gottes Gnaden Römischer König, allvvägen Mehrer des Rychs, kündend und verjahend öffentlich, dass vvir mit Rechte und gesammeter Urtheil haben verzehlt Hertzogen Johannis von Oesterriche, Hertzog Rudolffs seligen Sohn von Oesterrich, Rudolffen von Wart, Rudolffen von der Balmen, Waltheren von Eschibach, die edlen Lüthe, und Cunraden von Tergerveld einen Ritter; vvir habend in Eer und Recht genommen. ihr Lehen den Herren ledig geseidt, ir eeliche Wirthin, Witvvin alles ir Rechtes, ir eeliche Kindt Weissen, alles ir Rechtes. Wir verbietend sy iren Frunden, und erlaubend sy iren Finden; vvir nehmen ihnen gemeinlich alle die Rechte, die Semper Lute, und unversprochen Lute ze recht haben soltend, und gunnend in ir Lebens also lange, also sy verschuldt hant, durch die grosse Barmhartzigkeit, die Gott an uns gleit hat, unsern Vorfahren des Richs, von unser lieben Fursten klage, des Hertzogen Friderichs von Oesterrichs und Hertzogen Lupolts fines Bruders. Es ist auch vor Uns ertheilt, nach der Keyser geschriben Recht, und mit gesammeter Urtheil, dass die vorgenanden Verzalten Lute, und all ir Gut nicht verenderend mægend, vveder mit verkauffen, mit versetzen, noch mit keinerlei Dinge. vvann dass dieselbe Lut und Gut dem Römischen Riche ze rechte gefallen sindt, sit dem malen, dass sie mit einandern oder synderbar des Mordeß ubereinkommen ze thuende, als vorgeschriben ist. Es ist auch vor uns ertheilt nach der Kayser geschriben Recht, und mit gesammeter Urtheil, vvas die vorgeschriben verzalte Lute gehuset, und gehoffet, und bey im gehalten hat, da er denselben Mordt vorvvusste, sit der Zeit, da sy den Mordt thatend an dem Römischen Kunig Albrecht seligen, Unserem Vorfahr des Riches, dass dieselben in dieselbe Schuld gefallen sind, als die dir umb derselben Mordt verzalt sind. Alle die Urtheil, die vorgeschriben sind, sind gesprochen uss des Keyser geschriben Recht, und darumb zu einem vvassenhafften Urkunde bekennend vvir mit disem Brieffe besigelt mit unserem Kunigklichem Insigel. Der Brieff vvard gegeben zu Spira an den Donstag vor St. Moritzen Tage da man zallt von Gottes Gebuhrte MCCC IX. Jahre, in dem ersten Jar unsers Rychs. Annotat HERGOTTUS ad hoc diploma, Joannem Ducem profugum & exulem in Italia degentem, tandem captum & per Henricum Imperatorem, auctorem hujus diplomatis, in civitate Pisana carceri mancipatum, vitam finivisse.

Conf. EBERH. WINDECK, in *Hist. Sigismundi* cap. 129. pag. 1179.

(d) Edidit quidem a. 1312. is ipse Henricus VII. aut potius VIII. aut IX. constitutionem: *Quomodo in læsa Majestatis crimine procedatur*, quæ extat in *Extravag.* post Libros Feudorum, sed hîc potius ad leges Codicis respexit. Conf. Aurea Bulla cap. XXIV.

§. XXXI.

Progredior ad alterum constitutionis membrum: *Swa* II. Mem-
es in gat . . . an ir Erb. Lektionem hanc non justam esse, ^{brum Con-}
 eo verosimilius est, quod non modo in constitutione ^{stitut. E-}
 Alberti I. proximè post verba: *an ihrem Leib* sequatur: ^{mendatur}
an ihr Ehre (a), sed etiam toties, quoties in monumen- ^{textus il-}
 tis antiquis *judicii*, quod vocant, *Principum*, fit mentio, ^{lius.}
 vocabulum *Honoris* sive *Ere* disertè solcat exprimi (b). At- ^{Loco voca-}
 qui verò, si dictio *Erb* hîc sustinenda foret, nihil omninò ^{buli Erb re-}
 de *Honore* a Friderico II. juxta editionem accuratiorem con- ^{ponitur Ere}
 stitutionis Senckenbergianam (§. 3. supra) dispositum esse ^{sen Ehr.}
 deprehenderemus; Adhæc illi, qui vocabulum *Erb* legen-
 dum existimant, aut de allodio (c) aut de hæreditate (d)
 hoc interpretantur; Verùm enim verò neutrum dici potest
 solius Cæsaris cognitioni fuisse reservatum. Judicasse Judi-
 ces Curie in causis allodia Principum, Magnatumque con-
 cernentibus testantur præjudicia (e). Nec hæreditatum ju-
 dicium (nisi juxta §. 34. in sensu feudali accipiantur) ab
 eorum jurisdictione exemptum fuisse, vero est affine (f).
 Reponimus itaque vocabulum *Ere*, dicemusque, quatenus
 causæ *honorem* Principum aliorumque Magnatum concernen-
 tes Cæsaris decisioni fuerint reservatæ. Vocula: *Honor* va-
 riè erat significatus; sumebatur subinde I. pro feudo (g).
 II. pro beneficio Ecclesiastico (h). III. pro munere publico, ^{Vocabulum}
 & officio, ac dignitate (i), prout hæc a feudo distincta ^{honor di-}
 erat, IV. pro officio Principali, *ein Fursten Ambacht*, seu ^{versi signi-}
Alt wurden Lehen (k). Tandem etiam V. pro existimatione ^{ficatus.}
 integra, libertatis statu, natalibus aut partu legitimo, avi-

ta nobilitate, immedietate Imperii &c. acceptam esse, dubio caret; *existimatione* scilicet, quatenus opponebatur maculae nominis, ignominiae, infamiae seu famae sinistrae, injuriis, diffamationibus &c. *Libertatis statu*, quatenus conditioni hominum servili ac ministeriali; *Natalibus legitimis*, quatenus illegitimis, manseribus, aut impari matrimonio natis, ac supposito partui; *Nobilitate avita*, quatenus novis hominibus, uti & ignobilibus; *immedietate Imperii*, quatenus subjectioni & exemptioni opponebatur &c. Despicendum igitur erit, sub quo significato vocabulum *honor* si-
 ve *Ere* hic accipiendum? quadimembris est constitutio
 Friderici II; Igitur in quovis membro censendus est particu-
 lare quidquam voluisse statuere. Quatenus itaque *honor* pro
fendo sumitur, pertinet ad quartum constitutionis Mem-
 brum. In secundo significato quaestiones fere omnes ad fo-
 rum Ecclesiasticum spectant. In tertio quidem spectare huc
 videtur; refero tamen hoc ad aliud Ordinationis Fridericia-
 nae Membrum. Quarto tandem modo acceptum pertinet
 iterum ad quaestiones de feudis seu ad quartum Membrum;
 Intelligenda ergo erit constitutio, quatenus *honor* ea deno-
 tat, quae in quinto significato dixi. Et sane quaestiones il-
 lae, ceu gravissimae Caesarem ipsum requirebant judicem, &
 ad reservata illius pertinebant. Ab iisdem enim, ceu con-
 troversis statibus praejudicialibus non modo successiones in
 Principatus, Comitatus, & Dynastias, sed etiam habilitu-
 do ad honores, ad munera publica, imò ad ipsam Cæsa-
 ream Dignatem, ad beneficia etiam Ecclesiastica &c. depen-
 debant. Ne dicam Majoribus nostris honorem vitam ipsam fuisse
 cariorem: Hinc anxia illa scutorum militarium: *der Her-
 schilde* seu potius *der Ehrenschilde*, divisio (1). Hinc titu-
 lus ille quovis pretio inestimabilis: *Erbar* seu *Ehrbar* (m).
 Hinc Heroldi: *die Ehrenholde* (n). Hinc econtra nihil in-
 famius, nihilque atrocius vocabulo: *Ehrlofs* (o). Hinc
 illa quavis capitali crudelior fractae pacis publicae poena *Canis*

In quo sig-
 nificatu hic
 sumatur?

Sensus con-
 stitutionis
 est de qua-
 stionibus
 statibus seu
 praejudicia-
 libus Prin-
 cipum eta-
 liorum
 Magna-
 tum.

bajulatio &c. (p). Hinc solennis in diffidationibus honoris reservatio (q). Hinc juramenta *per honorem* & id genus alia.

(a) vid. §. 30, not. (a) nec ipse D. SENCKENBERGIUS ibi non advertit, vocabulum *Fiere* in Fridericiana substituendum esse Constitutione.

(b) E. G. Bulla Caroli IV. pro Friderico Burggravio Norimbergensi apud D. JUNG de *Burgg. Norimb. in contin.* pag. 99. ubi: *Mit des Reichs Fursten Urteil zu finden, zu teilen und zu geben, uber alle Sache, die Leib, Gut und Eere antreffen &c.* Speculum Suevicum Edit. Schilteri cap. 107. *Über des Kuniges Lip, und uber sin Eere mag nieman urteil sprechen, vvan die Fursten.*

(c) D. SENCKENBERG in Praefamine ad Dissert. de *Judicio Principum*.

(d) Anonymus apud eundem de *Judicio Principum* pag. 11.

(e) Vid. supra §. 23. 24. Abjudicata ibi Principibus allodia; Pluribus autem id, si opus, illustrabo exemplis ac praedictis.

(f) Vid. literæ Johannis Comitis de Wertheim Judicis Curie sub Ruperto Rom. Rege de a. 1409. apud SCHNEIDERUM in *Hist. Erbac. in docum.* pag. 128. ubi Agatha Hohenfelsia ex hereditate paterna & materna pagum Westhoven cum appertinentiis, hominibus & bonis, item partem Castri Bickenbach &c. petit, ac vindicavit, *als das den vorgeanten Agathen Vatter und Mutter seligen inne gehabt hatten. &c.*

(g) vid. SCHILTER ad J. A. F. pag. 255.

(h) DU FRESNE in Glossario voc.: *Honor*; E. G. Patriarchatus, Primatus, Archiepiscopatus, Episcopatus, Prælatuŕæ, &c. imo & Præposituŕæ, Decanatus &c.

(i) E. G. Vicariatus Imperii tam generales, quam speciales, præfectuŕæ & advocatiæ provinciales, advocatiæ civitatum Imperii &c. quatenus scilicet hæc munera erant merè personalia, & ad arbitrium Imperatoris revocabilia, non verò in feudum concessa.

(k) vid. D. SCHILTER L. C. Huo pertinent, quæ Arnoldus Lubecensis in Chronica Sclavorum edit. Leibnit. pag. 644. refert.

fert de Proscriptione, & petita restitutione Henrici Leonis Ducis Bavariae & Saxoniae: quod justitia dictante omni sit honore destituendus . . . & alter in locum ejus consurgat. Item pag. 652. quia ad statum pristini honoris eum restituere non est conatus. Nec non pag. 676: in particulari quadam restitutione honoris &c.

(l) Gradus scilicet honorum ac dignitatum nobilitatis militaris; cujusmodi scuto si quis haud exornatus, feudorum ille nobilium erat incapax. vid. SCHILTER L. C. pag. 17.

(m) Vid. Brevitatis studio Author Hist. Norimb. diplom. in indice vocab.: *Ehrbar*, qui exempla profert, ipsosmet Principes hoc titulo honoris compellatos esse. add. WACHTER in glossario voc. *Erbar*.

(n) Feciales, alias *Ehrenholde* in ludis Equestribus ac trojanis, vulgò *Torneamentis*, ut non admitterent, nisi qui nobilitatem suam ex quatuor avis paternis & maternis probare posset, constituti.

(o) Constitutio Frid. II. cap. I. §. 2. & 4.: ibi pœna hæc: *erlosset und rechtlose* statuta in filios & Ministeriales contra Patrem conspirantes. add. cap. V. §. 2.

(p) vid. D. de PISTORIUS *Historisch und Juridische Anmerkungen* P. I. pag. 93. seqq. & ibidem citati authores.

(q) Ita Carolus IV. Imp. a. 1361. in literis contra Patriarchalis Ecclesiae Aquilegiensis subditos & adjutores apud P. STEYERER in *Hist. Alberti II. Duc. Austriae* pag. 326. additionum: *vobis & vestrum cuilibet dedicimus, vosque & vestrum quemlibet presentibus diffidamus, volentes per hoc honorem nostri culminis in omni casu fore sufficientius excusatum.* Imp. Sigismundus contra Philippum Ducem Burgundiae apud WENCKERUM in *Apparat. Archiv.* pag. 333. ubi: *Te & tuos juxta morem Imperii solemniter diffidamus, & diffidatos esse volumus, per hos nostros Apices, honori & Dignitati nostris in hoc realiter precaventis &c.* Conferatur omnino appendix & notæ D. de PISTORIUS ad vitam Godefridi de Berlichingen Militis sive Equitis, ubi plura de Diffidationibus & more reservandi honorem habes. Aurea Bulla cap. 17. de diffidationibus, in qua sancitum, infamiam eo ipso incurrere, qui legitimo quenquam non diffidaverint modo. Item MULLERI *Reichstags Theatr.* sub Frid. III. T. I. pag. 95. p. 104. &c.

§. XXXII.

Huc igitur spectabant I. Declarationes Natalium. *Recensentur Exempla & præjudicia.* Sic an. 1273, cum Adelheidis Ulrici Dynastæ Muntzenbergici filia, conjux Reinhardi Nobilis viri de Hagenowe diffamata esset non Nobili, sed Ministeriali patre genita esse; Rudolphus I. Imp. ad tollendam diffamantium opinionem ac dubium *de Consensu Principum suorum* notam originis, si qua extitisset, adimit, eamque & liberos ejus ab omni servitute Ministerialium liberat (a). II. Restitutiones Natalium, & maculæ ab alterutro parentum contractæ dilutiones, imo & legitimations. Sic Wenceslaus an. 1393. filios, quos Joannes Comes Habsburgico-Lauffenburgicus ex Agnete de Landenberg, imparis conditionis fæmina, scilicet Ministeriali, genuerat, comitum dignitate condecoravit *mit wolbedachtem Mut, guten Rate unser Fürsten und Getruwen* (b). III. Legitimationes naturalium, sive ex impari conubio natorum ad feuda. Quo referendum exemplum Rudolphi I. Imp., qui an. 1278. liberos Henrici Illustris, Marchionis Misniæ ex Elisabetha Maltitia procreatos, legitimos ejus hæredes feudales pronunciavit, ac si utroque Parente Principe nati essent (c). Hinc etiam in diplomatibus Imperatores, tam ante an. 1500, quam hodie adhuc, ubi jus legitimandi Comitibus Palatinis Cæsareis, uti & Principibus, Comitibus, Baronibus &c. concedunt, expressè legitimations filiorum Principum, Comitum & Baronum sibi reservare soluerunt (d), more scilicet a temporibus Friderici II. conservato, quod hic in sua constitutione causas honorem Principum, aliorumque Magnatum tangentes sibi reservavit. IV. Restitutio famæ Principum, uti & Dispensatio, ubi ea delicto fortassis læsa fuerat, aut poenâ infamiæ mulctanda. (e). Quemadmodum enim Decreto Imperatoris Principes alique Magnates honorifico titulo:

Ehrbar, Sempermannen &c. privabantur, ita & eosdem ab eodem restitui necesse erat; imo etsi fortè decreto Judicis Curia Imperialis esset inflicta infamiae vulnus, non ipse tamen, sed solus Imperator huic remedium afferre poterat. Ne quid
 V. de Collationibus honorum V. G. Regum, Ducum, Electorum, Principum, Comitumque hic referam, utpote quæ potius ad gratiam Imperatoris, & Imperium merum, imo ad plenitudinem potestatis, quam ad quæstiones de statu præjudiciales & ad jurisdictionem contentiosam pertinere videntur; Nihilominus si quæstio fortè illiusmodi fuisset enata, non nisi Imperatorem Judicem esse potuisse assero: Dabo Exempla: Quæstio status de dignitate Electorali nata, decidebatur ab Imperatore (f). Quæstiones præcedentiæ sive proœdriæ non nisi ipsos Cæsares habebant judices (g). Imprimis autem etsi postremo loco eas referam, huc pertinebant IV. Causæ exemptionum, quando scilicet aut quis in Judicio contradictorio a Jurisdictione alterius esset eximendus, aut eidem asserendus & subjiaciendus, quo referendæ Abbatum contra Advocatos querelæ (h), subjectiones Abbatiarum Regalium in potestatem alterius, indeque natæ controversiæ (i) & his similia plura.

(a) vid. *Grundliche Untersuchung der Frage, ob mit denen Graffen und Herrn zu Hanau die von Carben in Vergleichung zu stellen seyen* pag. 478. seq. LUNIGS *Thesaurus juris Comitum*. pag. 773. & 777.

(b) HERGOTT T. II. *Geneal. Habsb.* pag. 770.

(c) vid. HORNII *Henricus Illustris* in cod. dipl. pag. 343. Cl. PFEFFINGERUS in *Notis ad Vitriarium* T. III. pag. 110. ubi hæc: *ipsos ingenuitatis ac liberi partus honore & titulo perpetuo insignimus &c.*

(d) Exempla vide sis apud laudatum PFEFFINGERUM L. C. De potestate Vicariorum Imperii vid. FREHERUS ad *Pet. de Andlo* L. II. cap. 10. pag. 203.

(e) Exempli gratia: si quis ob fractam pacem publicam dammandus esset poena ordinaria contumeliosæ canum portationis &c.

Dispen-

Dispensavit ac absolvit eadem Arnoldum Archiepiscopum Moguntinum Fridericus I. Imp. Vid. OTTO FRISINGENSIS *de Rebus Gestis Friderici I.* Lib. II. c. 28. D. de PISTORIUS L. c. pag. 99. &c.

(f) Ita cum inter Ducem Bavariae Henricum, & Ottocarium Bohemiae Regem id genus controversia A. 1275. esset exorta, sententiam tulit Imperator pro Bavaro. vid. HUNDII *Metrop. Salzburg.* a Gevvoldo aucta T. I. pag. 80. Conf. Decretum Caroli IV. de a. 1356. in puncto Electoralis Dignitatis Comitatus Palatino ad Rhenum inhaerentis apud GOLDAST. *Reichs-Satzungen* P. II. pag. 52. & 53, ac Saxonicae ibidem pag. 56. seqq.

(g) Cum scilicet de potiori status dignitate ac honore litigaretur. Antiquiora de proedria dissidia praebuerunt Abbates Fuldenses, contra Moguntinos & Colonienses Archiepiscopos, uti & Hildefensem Episcopum diverso tempore ac diversis in locis eam praetendentes, de quibus videri possunt Albericus Trium Fontium Monachus in Chronico suo ad a. 1048. Chronicon M. Belgicum, Lambertus Schaffnaburgensis ad a. 1063, & Arnoldus Lubecensis in Chronica Slavorum pag. 661. seq. Huic addatur praedictum, quod infra §. 35. de praerogativa Ensisferi Imperialis proferetur.

(h) Huc pertinet exemplum de Monasterio Schyvartzach apud D. B. de GUNDEUS in Syll. I. pag. 1283. ubi Rudolphus I. *Quod Nobis Judici- cio praesidentibus apud Hagenoam XVI. Cal. Junii obtentum extitit per sententiam omnium astantium applaudente caterva, quod Monasterium de Schyvartzach nisi unum habere debeat Advocatum &c.*

(i) E. G. vetus illa controversia Stabulensium Principum Abbatum cum Archiepiscopis Coloniensibus de Abbacia Malmundariensi, quam fusè refert Auctor triumphi S. Remacii apud CHAPEAUVILLE *Scriptorum Leodiensium* Tomo I.

§. XXXIII.

Tertium nunc Constitutionis Fridericianae membrum ^{III. Causa} aggredimur: *Sa es ihnen gehet an ihr Recht.* Et quid hac di- ^{privilegio-} ctione comprehensum? meo iudicio nihil aliud, quam pri- ^{rum, ubi} vilegia Principum, aliorumque Magnatum Imperii, quae sub ^{de valore} vocabulo *jurium* (a) id temporis venisse pro certo habeo. ^{Violatione} Quid enim fere est, quin iidem ab Imperatoribus per privi- ^{aut sensu} legia impetrarint? ex parte concedentis haec gratiae, ex par- ^{eorum lis} ^{nata inter} ^{Principes}

te verò impetrantium, ubi jam obtenta, vocabantur jura, libertates & prærogativæ. Non tamen huc referri velim Regalium jurium concessionem sub lege feudi, nam ut §. 31. dictum est, censendus est Fridericus II. in singulis suæ Constitutionis membris speciale quidquam constituere voluisse; ubi ergo regalia sub feudi lege, non vero quæ meræ gratiæ, absque tali relevationis onere, concessa, tum ad quantum magis, quam tertium spectant membrum. Quotiescunque igitur de valore, violatione aut sensu privilegii Principibus aliisque Magnatibus concessi, aut occasione illius nascebatur disceptatio, sive etiam per sub- & obreptionem aliud privilegium privilegio Principis contrarium impetrabatur, toties lite exorta non ad Judicem Curia, sed ad ipsum recurrebatur Cæsarem (b). Non loquor de privilegiorum & jurium concessionibus & confirmationibus, nam etsi & hæc Imperatoribus reservatæ fuerint, non tamen ad causas litigiosas, de quibus potissimum sermo est, consequenter nec ad jurisdictionem judicis Curia pertinent; Superfunt quidem confirmationes privilegiorum per eosdem factæ (c) sed illæ potius ad jurisdictionem voluntariam pertinent & cum in finem factæ censentur, ut pro judicialiter insinuatis haberentur.

(a) Germanicè *Recht und Gerechtigkeiten*. Hinc & *Justitia* appellatæ fuerunt, E. G. Jura Teloniorum, Mercatus, Fori, Nundinarum, Monetandi, Heribani, Salinarum, Fodinarum auri & argenti, Judiciorum, Venationum, Foresti, & id genus alia, quæ non tam Dignitatibus annexa, quam per privilegia specialia impetrabantur, absque obligatione feudali. Huc pertinet, quod Fridericus I. in diplomate apud LEHMANNUM in *Chron. Spirens.* L. V. cap. 64 inquit: *Quoniam verò sicut nostrum est leges concedere, ita & quæ dubia sunt, benigne interpretari &c.*

(b) Non possum non huc referre sententiam Rudolphi I. de a. 1275. apud CHAPEAUVILLE T. II. *Scriptor. Leodiens.* pag. 305. ubi hæc: *Quia Nobis nuper in civitate nostra Oppenheim pro tribunali sedentibus, in conspectu Regie nostre Majestatis sententialiter exti-*

tit judicatum, omnium astantium applaudente caterva, quod contra privilegia, libertates & jura, quæ a divis Imperatoribus & Regibus Romanis nostris prædecessoribus inclitis ac a nobis concedi contigit Ecclesiis nostræ ditioni subjectis, nullius inferioris tribunalis auctoritas aliquas posset proferre, aut promulgare sententias ipsis privilegiis, libertatibus & jure præjudiciales aliququaliter aut nocivas &c. Hujus autem requisitioni & prolationi sententiæ interfuere præsentibus hi: E. Wormatiensis & H. Tridentinensis Episcopi, & Wormaciensis & Spirensis Decani, Carinthia & de Cotokin Duces, E. Comes de Katzenellinbogen, R. Comes Hirsutus, H. Comes de Vriburch, Ph. de Hoenvels & Th. Filius ejusdem, Ph. de Boland & complures alii &c.

(c) Exempla vid. apud HOCKER in *Antiqq. Haylsbrunn*, &c.

§. XXXIV.

Tandem pervenio ad membrum quartum constitutionis, scilicet: *So es ibnin gehet an ihre Lehen*, quod Albertus I. paulò aliter exprimit: *oder an ihr Erbe oder Lehen*. An ergò distinctè accipienda vocabula *Erbe* & *Lehen*, ita ut ex quadrimembri, quinque membrorum fecerit constitutionem Albertus I? Non arbitror; sed in una eademque significatione hic accepta existimo, declarationis autem gratia geminata esse vocabula. Esto enim, voculâ *Erbe* denotari *Allodia*; at quis nescit mutatis possessionum conditionibus, cum scilicet feuda hæreditaria facta fuere, ac in plena & libera clientum vel possessorum facultate relicta, ea cum emphyteusi allodiorum jure censerî coepisse, ita ut larga *allodiorum* appellatione venerint etiam *feuda* & *emphyteuses* (a)? Eo tempore, quo Fridericus II. constitutionem suam edebat, nondum omnia feuda jure hæreditario ad filios & nepotes indistinctè devolvebantur, sed in multis successio dependebat ab Imperatoris gratia. Alberti I. verò temporibus firmata jam erat per interregnum Procerum potestas, nec jus aut usurpatione, aut præscriptione acquisitum sibi eripi fuissent passi; declarationis igitur gratia & larga, uti dictum,

IV. Exempla causa feudales Principum aliorumque Magnatum.

appellatione vocabulum *Erbe* adjectum est *feudis*. In stricta enim significatione, quatenus allodium prædium merè hæreditarium, omnique onere solutum, quod a nullo recognoscitur, denotat, hîc intelligi non posse jam supra §. 31. commonui. Idem dicendum, si per vocabulum *Erbe*: *hæreditatem* innui credideris allodiam, non verò feudalem (b). Ubi igitur de feudis Principum aliorumque Magnatum, sive ratione *Successionis* (quo sensu (c) propriè vocula *Erbe* intelligenda) sive quacunque alia de causa erat quæstio, a cognitione abstinere iussus erat Judex Curie Imperialis, eademque soli reservabatur Imperatori. Imprimis hic notandum, non exempta fuisse feuda qua *Fahnleben*, *Würdenleben*, *Schwerdleben*, *Thronleben* aut *Scepterleben*, sed simpliciter qua feuda *Principum aliorumque Magnatum*. Eodem igitur jure censas esse utrorumque causas, & feuda, nullo plane discrimine adjecto (d). Deinde nullam etiam statui differentiam inter Principes Ecclesiasticos & Sæculares, ut vel ideo multum hallucinentur, qui cognitionem de feudis Principum Ecclesiasticorum, ceu feudis non vexilliferis a potestate Vicariorum Imperii in Aurea Bulla non exceptam, nec Cæsari reservatam esse asserunt (e). Petendæ itaque & concedendæ ab ipsomet investituræ, earumque renovationes (f). Recurrendum ad eundem ceu solum & unicum Judicem, ubi de successione in feuda, deque iis conservandis aut amittendis &c. lites ortæ (g). Ipse dabat expectativas (h). Ipse consensum de feudo alienando (i). Ipse, nec præter cum alius faminis facultatem succedendi impertiebatur (k). Nec tantum si de toto feudo, sed etiam, quando de appertinentiis feudi, de regalibus annexis &c. quæstio intercedebat, Judex Curie Imperialis adiri non poterat, sed hæc coram ipso Imperatore proponenda, ab eoque solo decisio roganda, a quo solo etiam felonix castigabantur.

(a) vid. ANTONII DOMINICI *disquisitio de Prærogativa Alodiorum in provinciis Narbonensi & Aquitanica* Cap. XVI. §. 10. cujus verbis hic locutus sum.

(b) Idem omnino asserendum, si in antiquis monumentis (vid. §. 31. not. 161.) verbi: GUT tantum fit mentio, hoc enim primario feuda *die Lehnguther* intelligi verosimillimum. Conf. Antonius Dominici L. C. §. 11. ubi: *licet hereditatis & patrimonii nomine veniant &c.*

(c) vid. WACHTER in *Glossario* vocula: *Erbe*.

(d) Feuda Comitum, qua talium sive Comitatus inter feuda Majora censa esse docet transactio Ludovici IV. Bavari & Friderici Austriaci de mutuo Imperii Consortio; Commissorium Caroli IV. in puncto Comitatus Lossensis apud Senckenberg in *Corp. Jur. Feud.* pag. 582. Ordinatio Cameralis & alia acta publica.

(e) vid. Gerlaci Buxtorffii *Dissertat. ad Cap. V. Aureæ Bullæ in Repræsentat. Reipubl. German.* pag. 324. seq. ubi pro & contra, ut ajunt, disputatur.

(f) Exempla passim prostant. De Comite de Schvvartzburg a. 1333. a Ludovico IV. Comitatu Blanckenburgensi investito, *assistentibus tribunali sive throno Regali nonnullis Principibus, Comitibus, Baronibus & Ministerialibus Imperialis Curie* vid. D. de Ludevvig T. II. Rel. MST. p. 289. De Rudolpho Duce Saxonie a. 1347. a Carolo IV. *mit vollem Rath seiner Fursten und Herren* de vetere Marchia investito Idem T. X. pag. 47. Conf. Hergott T. II. Geneal. Habsb. pag. 499. Schannat T. II. Vind. Litter. pag. 143. Author Hist. Dipl. Norimb. pag. 426. Non tamen hic ademptam velim Imperatoribus potestatem, per delegatos ad actum investituræ commissarios investiendi, prout apud Ludevvigium T. X. Reliqq. MS. pag. 35 habetur præjudicium; Interea verò hunc actum non inferre, quasi ejusmodi investitura non coram Throno Cæsareo esset concessa, sentio.

(g) vid. hic præjudicia, congesta ab iis, qui particulare judicium Principum statuunt apud Londorpium T. I. Actorum Publicor. L. I. cap. 5. Thucelium in *Electis Juris Publici curiosis* de a. 1694. Cap. I. Pfeffingerum in *Vitriar. Illustr.* T. III. pag. 334. seqq. quibus

quibus sexcenta alia succenturiari possent. Addatur Caroli IV. Bulla de a 1357. apud Goldastum Part. II. *der Reichs-Satzungen* pag. 56. Senckenberg Corp. Jur. Feud. pag. 581. & §. seqq.

(h) vid. literas, ut vocant, expectativæ de civitate Duisburg in casum mortis Johannis Cliviæ Comitis Rudolpho Saxoniae Duci a 1362. a Carolo IV. *mit Rathe seiner Fürsten und lieben Getreuen* concessas apud Ludevigium T. X. Rell. MSt. pag. 56.

(i) Exemplum habes de Sigismundo Imperatore apud Authorem Hist. Dipl. Norimb. pag. 569. ibi: *mit gutem Rath unser Fürsten, Edlen und Getreuen.*

(k) Vetustius Judicii Curiae Imperialis origine præjudicium præbent Historiæ & diplomata de Friderico I. a. 1156. Ducatus Austriae, de Philippo II. Brabantiae scēinas capaces redditibus, Alia verò de Richardo Rom. Rege filiam Dietheri Comitis Cattimelimbocensis Successionis in feuda capacem faciente, Rudolpho I. Burggraviatum Norimbergensem in feudum promiscuum vertente &c. vid. apud D. Gebaur in vita Richardi L. III. p. 407. Hergott T. II. geneal. Habsb. pag. 499. &c.

§. XXXV.

In hisce
causis ex-
emptis ju-
dex erat
ipse Impe-
rator.

Forma ju-
dicii ipsius
Imperato-
ris persona-
liter judi-
cantis.

Diversæ
Opiniones.

Hæ igitur Causæ Cæsari reservatæ; *soli*, inquam, Cæsari; non quasi solus pro ratione arbitrii aut scientiæ suæ absque consiliariorum suorum consilio despoticè de iis ferre sententiam potuisset, aut voluisset, sed ut Judex Curiae earum cognitione sibi interdictum esse sciret: *Das wollen wir selbst richten*, inquit Fridericus II. Quæ illius Judicii forma, quis locus, qui Assessores fuerint, intricatissima æque ac maximè ardua, sed hætenus quodammodo indecisa est quæstio. Sunt qui pro ratione personarum judicialiter conventarum particularia Judicia Cæsarum, Principum Electorum, Principum simpliciter ita dictorum, Comitum, Ministerialium, aut Militum ac Equitum Imp. uti & civitatum *Keyser-Recht*, *Churfürsten-Recht*, *Fürsten-Recht*, *Grafen-Recht*, *Edelmans-Recht*, *Stett-Recht* &c. efformant. Sunt, qui locum Judicii præcisè in Comitibus Imperii figunt. Sunt, qui non nisi Prin-
cipes,

cipes, haud verò Comites, Barones, multò minus Ministeriales ac Milites uti & Doctores Juris in hocce consilium Imperatoris adscitos esse existimant. Verùm hæ aliæque id genus allegationes solido in observantia Imperii destituuntur fundamento. Ante Friderici II. tempora *unum* in Imperio celebre fuit Judicium supremum, cui semper Imperator præsidebat, sive res Principes, sive Ministeriales concerneret; adstabant aut assidebant non habita causæ ratione Principes & Comites, uti & Ministeriales Regni & Imperii; vota rogabantur dicebantque nunc primi Principes, nunc Ministeriales, qualis scilicet causa erat, hos aut illos tangens; mutatum hoc tempore Friderici II. Non abrogavit quidem ille vetustum morem personaliter judicandi, sed in subsidium & ad exonerandum se parte curarum, ac in favorem partium minus potentium, supremum aliud constituit Judicium Curiae Imperialis, certos ipsi cancellos & limites potestatis præscribens, quos transgredi nefas esset. In hoc, cum regulariter minus potentium causæ decidendæ venirent, plerumque pro informando Judice, ceu Assessores ac scabini adsciscebantur minus potentes, *Herren & Ritter* (a), in Judicium verò Imperatoris ipsius, cum regulariter ibi tractanda negotia graviora Principum & potentiorum causæ venirent, nec tamen ad illud aditus minus potentibus esset præclusus, non modo Principes, Comites, Barones, sed & Ministeriales & Milites (b), imo & *Jurisconsultos* (c) ad dicenda vota, proferendam animi sententiam, & suppeditandum Imperatori consilium adhibitos esse docent sententiæ Imperatorum, ac historia. Illustrabo illud exemplis, doceboque idem fuisse Imperatoris Judicium, eosdem fuisse Assessores in causis Principum & quidem etiam Electorum, qui & in causis Comitum, Baronum, Ministerialium, ac civitatum judicarunt.

*Assessores
hujus Judi-
cii Princi-
pes, Comi-
tes, Baro-
nes, Mini-
steriales &
Cives sive
causa Prin-
cipes sive
Comites
sive Caesares
ipso, sive
mediatos
concerne-
ret.*

Ab Electoribus ordior: celebrem illam litem inter Ottocarium Bohemorum Regem, ac Henricum Ducem Bavariæ de Jure eligendi Regem Romanorum Rudolphus I. Imperator

an. 1275. *astantibus omnibus Principibus, Prælati, Baronibus, Militibus & universo populo in Curia Augustana presentibus* definiuit (d). Controversiam de Prærogativa gestandi ensē Imperialem ante Cæsarem, inter Rudolphum Saxoniae Ducem ac Electorem & Wenceslaum Lucemburgi & Brabantiae Ducem in Curia Metensi *cum universis Principibus Electoribus Ecclesiasticis & secularibus, presentibus etiam aliis Principibus, Proceribus & Nobilibus celebrata* renatam Carolus IV. *habito cum Electoribus & aliis Principibus antedictis super hoc maturo consilio* composuit (e). Sic idem Imperator inter Ducem Saxoniae ac Marchiones Misniae de castro Ubigaviae litigantes *cum consilio quorundam Electorum, & etiam aliorum suorum Imperii Principum & fidelium* sententiam tulit (f). Sic & dissidia inter Principes & Civitates diremptæ. Carolus IV. an. 1376. litem de Jure munitionis Burggravium inter & civitatem Norimbergensem decidit *mit gutem Rahte unser Fürsten, Edlen, und Getrewen* (g). Imo & in causis mediatorum iidem Assessores, idem Judicium fuit, quod in causis Principum. Sic an. 1275. ad Imperatorem Rudolphum I. Ecclesia Leodiensis detulerat querelas, quod villicus & scabini Leodienses personas Ecclesiasticas ad forum sæculare, contra immunitates, & privilegia ecclesiastica, invitas trahere conarentur; Imperator pro ea decidenda in civitate Oppenheim pro tribunali sedit, sententiamque protulere *Episcopi, Duces, Comites, Dynastæ ac Ministeriales Regni* (h). Imo & haud aliis adhibitis consiliariis annullata Imperatorum facta & gesta: Henricus VIII. Rom. Rex an. 1310. Oppidum Wyla ab Alberto Rom. Rege usurpatum Monasterio S. Galli restituendum esse declaravit, requisito prius *Principum, Comitum, Nobilium, Ministerialium & fidelium suorum ac Imperii presentium ibique subnotatorum* iudicio (i).

(a) vid. supra §, 15.

(b) *Milites* in iudicio Principum affuisse æquè ac *Ministeriales*, saltem Regni docent documenta nunc alleganda; non ignoro quidem

dem hæc Principibus haud arrisisse, imo & in causis Depositionis Adolphi Rom. Regis ab *Authore Chronici Belgici Magni* pag. m. 271. & TRITHEMIO in *Chron. Hirsang.* ad a. 1298. referri, quod consiliis Principum spretis, quæ Militaris Ordinis homines (quos Trithemius *Viles* appellat) suadebant, consulebantque, sequeretur. Verum enim verò (quod ad defensionem Adolphi dictum sit) quantum in consilium adhibitos milites ac Ministeriales attinet, institit hinc vestigiis laudatissimi prædecessoris sui Rudolphi, de quo vid. *Exempla apud SCHANNATUM in Hist. Wormat. Cod. Diplom.* pag. 146. D. B. de GUDENUS *syllog.* I. pag. 469. Interea tamen in hoc modum excessit, quod consiliis Principum nullum fere locum reliquisse videretur; non enim hi conquerebantur, quod milites in consilium adsciti, sed quod horum consilia potius, quam Principum sequeretur; imo etiam secundum proprii capitis judicium omnia Regni negotia maxime ardua disponderet. Secutus est Rudolphum & Adolphum Albertus I. vid. SENCKENBERG *Corp. Jur. feud.* pag. 577.

(c) vid. quæ supra §. 15. diximus, conferaturque infra nota (g), quamquam autem seriùs adlecti in consilium Imperatoris fuerint *Juris Doctores*; non tamen planè exclusos esse constat.

(d) Diploma extat in *Metropoli Salisburg.* Tom. I. pag. m. 80. & alibi. Idem Rudolphus I. a. 1290. aliud diploma, huic ferè contrarium Regi Bohemæ de Jure Electorali concessit, in quo hæc: *Inquisitionis igitur circumspecta præhabita indagine, scrutinioque solerti scire desideravimus, quid quantumve juris in Romano competat Imperio, & in Electione Romanorum Regis futuri Imperatoris inclyto Regi Bohemia. . . . Quo facto Principum, Baronum, Nobilium & Procerum Imperii, nec non Veteranorum communi assertione & concordi testimonio comperimus assonante &c. &c.* vid. GOLDAST. *de Regno Bohem.* in *Append.* pag. 38. & 39. DUMONT *Corps. Dipl.* T. I. P. I. pag. 271. &c. De LUDEWIG T. XI. *Reliqq.* pag. 321.

(e) vid. BUTKENS *Trophæa Brabant.* in *Probat.* T. I. pag. 191. DUMONT L. C. P. II. pag. 325.

(f) vid. de LUDEWIG T. X. *Reliq.* MSt. pag. 46.

(g) vid. *Author Hist. Dipl. Norimb.* pag. 448. Conf. controversia & sententia Sigismundi Imp. a 1424. inter Archiepiscopum Magdeburgensem & Civitatem Hallensem pronuntiata: ubi: *Nos*

per Prælatos, Principes, Barones, ac utriusque Juris Doctores processum dictæ causæ fecimus, plures examinari, & terminos observari, tandem matura deliberatione promissa, de prædictorum Prælatorum, Principum, Baronum ac Doctorum consilio ad diffinitivam sententiam . . . processimus &c. Apud D. de LUDEWIG L. C. T. XI. pag. 475. seqq. & EBERHARD. WINDECK. in Hist. Sigismundi Imp. cap. 46. pag. 1105. ubi: *alle gut in geistlichen und Kaiserlichen Rechten.*

(h) vid. supra §. 33. ibique nota (b). conf. SENCKENBERG in Corp. Jur. feud. pag. 576.

(i) HERGOTT T. II. Genealog. Habsb. pag. 506. quæ charta omnino legi meretur. Data est Thuregi in domo fratrum minorum. Præter Episcopos & Comites aderant: Henricus Abbas Vilariensis Cancellarius Regius, Conradus Constantiensis, Rudolfus Curienfis. Ruomo Augiensis Præpositi, Albertus de Castello Canonicus Constantiensis. Strenui viri Hartmannus de Baldegk, Johannes Dapifer de Dieffenhoven, Johannes de Bodmen, Diethelmus de Castel; Henricus de Nortemberg Coquinarius Regius Henricus de Randegk, Henricus de Wellenberg, Rudolfus de Roschach, Lutoldus Pincerna de Landegk & plures alii fide digni &c.

§. XXXVI.

Objectiones
peculiare
Judicium
Principum
das Fürsten-
recht sta-
mentium
qua solvun-
tur.

Quæ cum ita sint, quid opus erit, tot diversa statuere Judicia Imperatoris, tot particularia consilia. Sed objicis I. Historicos testari, causas Principum nonnisi *Principum judicio* terminatas esse; exclusos igitur pater Comites & Barones, multo magis Milites & Juris Doctores. Verum enim verò, ne quid de inscitia scriptorum nostrorum in re judiciaria memorem, vel illi sub vocabulo *Principum* intellexere etiam Comites & Dynastas &c. appellatione non nova, sed antiqua; vel a potiori consilii parte hocce Judicium ita nominarunt. Objicis II. Prætendisse Principes, ne, cum causæ eorum Judicio disceptandæ venirent, nonnisi Principes adficerent, aut Principum titulo saltem decorati (a). Respondeo: Postulatum hoc fuisse novum, nec cum stylo Imperii anti-

antiquo, id est, ante Fridericum II, nec recentiori conforme (b). Urges hoc argumentum III. postulato huic satisfecisse Imperatores, exempla superesse sententiarum, quibus ferendis non nisi Principes adhibiti fuerint; sed & hoc facile confutatur. Satisfecisse Imperatores postulato concedam, etsi disputari id posset; at, quem in finem satisfecerunt, & qua moti ratione? hac scilicet, ut omnem litigantibus præscinderent cavillandi ansam; poterant enim pro mero arbitrio solos Principes in consilium ceu Assessores adlegere, poterant & cum Principibus alios dignitate minores; Cætera quæ pro & contra, ut inquiunt, disceptari possunt, alibi ventilabo.

(a) Fursten oder Furstenmæssige.

(b) Ideoque rejectum. Ita de causa Ludovici & Hénrici Ducum Baviaræ scribunt in literis suis a. 1444. Deputati Argentoreses: *auch so wußent, daz unser Her der Kunig uns selber het heissen rihten uber Herzog Ludevwig.* vid. MULLERUS *im Rtags Theatro sub Frid. T. I. p. 229.* Deputati illi certè non erant Principes.

§. XXXVII.

Nec ejusmodi causis Principum aliorumque Magnatum *Causa Principum non in Comitibus sed in aula Casarea tractata.* jure disceptandis præfixa erant Comitia Imperii. Vocabulum *Curia* plurimos scriptores in obliquam seduxit opinionem; non illud Comitia denotabat, alias enim Judicium Curiae Imperialis etiam dici debuisset *das Kayserliche Reichs-Tags Gericht*, Magister Curiae *der Reichs-Tags Meister*, & id genus plura, quod omnino ridiculum. Vox *Curia* Palatium aut potius Aulam denotavit, hinc *der Kayserliche Hof*, hinc *das Koniglich - und Kayserliche Hofgericht*. Ubi igitur Rex Rom. aut Imperator, ibi & *Curia*; distinguendum verò inter solemnem, ac minus solemnem; in Illa Principes vicini aut illi, quos Imperator ad Curiam vocabat, cum solemnitate, id est, cum pompa, & numerosa ministerialium synthesi comparere tenebantur, non item in hac. Alia etiam

generalis Curia. Huc omnes Principes æquè, ac alii Va-
 falli & ordines Imperii vocabantur. Finis vocationis erat,
 ut Imperatoris aulam aut ornarent, honorariumque præbe-
 rent servitium, aut verò ut judiciis ceu consiliarii interes-
 sent; Non enim stabile adhuc, & ex certis personis consti-
 tutum Imperatores habebant consilium & judicium. Quam-
 diu igitur in Curia præsentés erant, considerabantur in qua-
 litate Curialium, Consiliariorum & Secretariorum
 Imperialium, & ad distinguendam quodammodo eminén-
 tiam, Principum Curiae, seu ut verbo germanico utar,
als Kayserliche Hof-Ræthe. At verò quid huic titulo cum
 comitiis commune? Sed esto: controversias gravissimas
 Principum fuisse rem in Comitibus terminandam: Quæ cum
 hac thesi conciliari poterit: quod in ejusmodi causis Princi-
 pes non omnes, sed quidam & nonnulli solum, ut ha-
 bent diplomata; quod Prælati, Præpositi, Decani,
 Cantores, Scholastici & Canonici Ecclesiarum haud
 immediatarum, quod exteri etiam Principes, Comites,
 & Barones, quod Cardinales, quod militaris ordinis
 viri, imo & Cives ac Doctores Juris, quod Mini-
 steriales non tantum immediati seu regni, sed &
 mediati quandoque in causis Principum aliorumque Ma-
 gnatum vota dixerint. Si res illæ fuerint comitiarum, omnes
 Imperii ordines consuli oportebat; non admittendi, quos
 dixi, Canonici ecclesiarum mediatarum, non exteri, non
 milites & cives, non Ministeriales mediati, qui nullo in co-
 mitibus subsellii jure gaudebant; Et tamen quæ in promptu
 habeo, præjudicia hos admissos in Curiam Regalem, hos
 vota dixisse testantur. Nullum etiam pro tuenda contraria
 opinione subsidium præbent sententiæ Imperatorum in ge-
 nerali subinde Curia, imo & in Comitibus Imperii latæ; per
 acci-

accidens enim id factum; non alter ac nostro tempore Carolus VII. Imperator Francofurti, & consilium Imperiale aulicum & Imperii Comitibus universalibus ibidem celebrans, jus dixit (a). Ex eadem etiam ratione, qua causas Principum aliorumque Magnatum pro rebus ac consultandi materia Comitiorum haberi volunt, astruendum foret omnes privilegiorum, gratiarum Caesarearum, imo vel minimae concessionis causas esse in Comitibus tractandas. Privilegia Imperialia ante Friderici II. tempora fere non omnia data sunt in Curia, plerumque solemnibus, data etiam sunt iudicio sententiaeque Principum, &c. imo & mos ille post tempora Friderici II. retentus, ut pleraque Caroli IV. & Successorum ejus diplomata gratiae formulam illam germanicam *mit Rathe unserer Fursten, Edlen und Lieben getreuen*, item: *deliberato ac sano Principum, Comitum, Baronum ac Procerum S. Imperii fidelium nostrorum accedente consilio &c.* aliasque similes contineant. Absurdum autem cum sit, postremum hoc asserere; ita & idem dicendum de iis, quae vulgò de iudicio Principum; de iudicio Comitiali &c. &c. narrantur. Nunc manum de tabula, cetera autem alteri commentationi reserventur.

(a) Similiter supersunt Constantiae tempore Concilii latae Caesarum sententiae: an hinc inferendum: ergo latae in concilio?

§. XXXVIII.

In praesentiarum itaque sufficiat scire, quod Causae, de quibus haecenus in hoc capite actum est, a Judiciis Curiae jurisdictione exemptae fuerint. Convenit haec doctrina cum jure Romano Justiniano, & feudali Longobardico, tantopere quidem, ut Germaniae iudicia ad normam legum fere a Friderico II. instituta esse pronum sit credere (a). Quod enim criminalia concernit; Convenit hoc cum L. ult. Codicis: *ubi senatores vel clarissimi civiliter vel criminaliter conven-*

Doctrina de Causis exemptis haecenus recensita convenit legibus Romanis.

niam

niantur: ubi hæc notabilia: nullum alterius judicis, nisi nostre pietatis hujusmodi esse cognitionem, vel sacri tantummodo cognitoris, cui nostra serenitas hujusmodi negotii audientiam vice sua sacris apicibus mittendis mandaverit (b). Quæ de causis status præjudicialibus ad membrum constitutionis Fridericianæ tradita sunt, cum L. 2. Cod. ubi causa status agi debeat congruit; Imperator Decius ibi: Procuratores nostros, inquit, status causas examinare non posse omnibus notum est. Cum L. 32. §. 7. ff. de receptis qui arbitr. ubi hæc: favor libertatis est, ut majores judices habere debeat, eadem dicenda sunt de ingenuitate, sive de libertinitate questio sit &c. (c). Quæ porro de privilegiis, libertatibus, immunitatibus ac juri- bus Principum dicta sunt; omnino cum jure Romano quadrant. Lex ex facto 43. ff. de vulg. & pupill. substitut. habet: beneficia principalia ipsi Principes solent interpretari L. 191. ff. de Reg. Juris, ubi: Quem tamen modum esse beneficii sui vellet, ipsius estimationem esse. His addatur L. fin. Cod. de Legibus (d). Et tandem quæ de causis feudalibus differuimus, similiter ex jure Longobardico & quidem Cap. unic. in princ. de Lege Corradi, nec non Cap. I. in Princ. apud quem vel quos controversia feudi definiatur (e) hausta videntur.

(a) Idem ipse Fridericus II. in Constitut. Siculis Lib. I. tit. 37. in Regno Neapolitano de Magistro Justitiario Curia Regia constitutionem edidit, ex qua videre est, laxiorem huic datam fuisse potestatem, quam Germanico: Italicus enim seu potius Neapolitanus de crimine læsæ Majestatis, de feudis quaternis, de quarta parte ipsorum feudorum, & de appellationibus ordinariorum seu delegatorum ad curiam regalem interjectis, de questionibus curialium, qui immediate Regi assistebant, de questionibus curialium, qui immediate Regi assiste- bant, de speciali in Curia commemorantium, quique de Curia regia sine speciali mandato regio non poterant recedere, nec non & personarum miserabilium, quarum est privilegium forum eligere, causas audire poterat. Secus Germanici justitiarum. Ratio in promptu est. Illud erat regnum successorium, Germania seu Imperium ab electio- ne dependebat. In illo laxior Regis potestas in procures Regni, quam in Germania &c. Conf. supra §. 6. (b) Conf.

(b) Conf. ICti citati apud PFEFFINGERUM in *Vuriar. illustr.* T. III. pag. 314.

(c) His add. Cap. penult. X. de in integrum restitut. ubi: *In matrimoniali quoque causat liberali vel criminali, cum Majores judices exigant, arbiter nequi, assumi.*

(d) His confer. Cap. cum vrnissent X. de Judiciis: ubi: *cum super privilegiis sedis Apostolica causa vertatur, nolimus de ipsis per alios judicari.*

(e) His conferatur GAILIUS L. 1. Observ. 1. n. 31. 32. Observ. 29. n. 7. et alibi sexcenti.

§. XXXIX.

Redeundum nunc ad Constitutionem Friderici II. & <sup>Continua-
tur recen-
sio causa-
rum exem-
ptarum ex
constitutio-
ne Frideri-
ci II.</sup> causarum in eadem a Judicis Curiae jurisdictione exemptarum recensionem: Cap. XXV. ibi hæc statuuntur: *Unser Hofrichter soll niemand vertragen, er thue es dann mit unserm sonderlichen Gebott; Er soll niemand zu Acht thun, noch uß der Acht lassen; Dann das sollen wir selber thun, und wollen es niemands anders gestatten, daß er sich des belade.* Quod in Albertina Cap. 13. §. 2. sic exprimitur: *Derselbe Richter soll auch niemand nichts erlassen, noch auch ledig geben, er thue es dann mit unser Erlaubnus. Er soll auch niemandt in die Ober-Acht thun, noch daraus lassen, wann diß zu thun steht uns selber zu.* De Banno dicetur in §. sequenti. An vocula *Vertragen* idem sit, quod infra ab Alberto I. vocabulis: *nichts erlassen, noch ledig geben* indicatur, hoc nunc despiciendum. <sup>An vox
vertragen
idem sit.
quod cau-
sam ad fo-
rum ordi-
narium re-
mittere.</sup> Cum primò Fridericianam ordinationem legerem, neque cum eadem Albertinam contulissem, sub dictione: *Vertragen* causarum remissiones latere, mihi habebam persuasum; favebatque conjecturæ, quod omnia, quotquot subibant oculos, remissionum decreta semper in fronte gererent ipsorum Imperatorum, neutiquam verò justitiariorum nomina, cujus rei credebam in verbis: *er soll niemand vertragen*, latere rationem; nec vox *vertragen* quodam modo sensum hunc refugere videbatur. At postquam Albertinam

Constitutionem cum Fridericiana contuleram, sensus utriusque evadebat clarior. Scilicet interdictum erat Justitiario Regio, ne cum partibus ad solvendam mulctam tum ob fractam pacem publicam, aliaque delicta, cum ob contumaciam in comparendo, agendo aut parendo damnatis transigeret. Hæc genuina vocis *vertragen* significatio (a), nec ab ea degenerat: *nichts erlassen*; quemadmodum enim omnes transactiones ineuntur aliquo dato vel retento, ita & cum simpliciter transactio esset prohibita, similiter vetita erat remissio partis mulctæ, multò magis verò omnimoda absolutio ab eadem, quod exprimunt voces: *noch auch ledig geben*. Reservatæ igitur erant remissiones poenarum ac mulctarum fiscalium soli Cæsari, nec Justitiario communicatæ, licet eidem mulctæ (vid. supra §. 13.) in partem salarii essent assignatæ. Interea, quod remissiones causarum Judici Curiae fuerint interdictæ, nihilominus manet verosimile.

Verosimiliter etiam causas remittere.

(a) vid. WACHTER in glossario voc. *vertragen*, & BESOLD, in thesaur. pract. voc. *Vereinigen*.

§. XL.

Exempla Declarationes in Bannum & absolutio- nes ab eodem indistincte.

Nunc de Bannis in Judiciis Curiae Imperialis decretis quædam dicenda. Poena hæc in hocce tribunali non modo in Principes, sed & minores Imperii Procures, ac civitates statuta legitur (a). Variate autem inter se videntur constitutiones Fridericiana & Albertina, illa de Banno simplici *der Acht*; hæc verò de Banno majori: seu *Rebanno der Ober-Acht* loquitur (vid. §. 39.) An igitur ab Alberto novi quid dispositum, ita ut Judici Curiae bannum simplex permiserit, sibi verò majus reservavit? Deinde num declaratio banni contra quoscunque, an verò contra Principes aliosque Magnates tantum reservata Imperatori? & tandem an omninò nullæ fuerint Judicis Curiae partes

partes ratione declarationis in bannum? Quæstiones hæc nunc enodare conabimur. Quantum primam & secundam attinet; non hic admittendam censeo aliquam distinctionem inter Bannum majus & simplex, inter Principes aut alios quoscunque. Nam decreta Banni, quotquot legi, siue contra Principes siue civitates, aut alios, sub regio semper nomine expedita sunt, indicio satis probante, non fuisse in facultate Judicis Curie aliquem declarare in bannum; adhæc exempla & præjudicia plerumque de banno simplici loquuntur; itaque si facultas quæpiam Judici Curie competisset circa declarationem in bannum simplex, procul dubio præfixum etiam fuisset ejusdem nomen in literis declaratoriis. Quod verò tertiam concernit quæstionem; multimodæ fuerunt Judicis Curie partes circa declarationem banni. Primò enim instruebat ille Processum; & instructa causa cognoscebat, utrum hæc poena locum haberet? Hoc facto actori dabat Decretum, cui hæc inserta formula: *daß* *N. N. von Klage wegen N. N. in des heiligen Reichs Achte geteylet seynd, also, daß der Ehegenannt unser Herr der König solche Acht uber sie sprechen mag, wann seine Gnade will.* (b) *Judex tamen Curie præcognitionis aut instruendi processus, uti & banni exequendi &c. jure gaudebat.* Quod idem erat, ac si voto in scriptis, aut relatione facta informasset Cæsarem. Pronuntiato deinde a Cæsare banno, aut Judex Curie illud promulgabat (c), aut ipsemet Cæsar (d), alteruter eorum etiam, quo sententia mandaretur executioni, per executoriales, excitatorias, anleydas, & aggravatorias banni urgebat (e) imo & judicia Ecclesiastica, ut bannito pariter sacris interdicerent, in subsidium requirebat (f), aut excitabat.

(a) PRINCIPES ut Wilhelmus Dux Brunsvicensis anno 1363. a Carolo IV. COMITES E. G. Conradus Comes de Hohenlohe an. 1310. ab Henrico VIII. DYNASTÆ: E. G. Eberhardus de Eppenstein an. 1361. a Carolo IV. Godefridus & Eberhardus fratres Dynastæ de Eppenstein an. 1409. a Ruperto Rom. Rege &c. CIVITATES Colonia a. 1375. a Carolo IV. Rotenburgum an. 1407. a Ruperto,

Wetzlaria a Wenceslao &c. &c. MILITES aut Equestris Nobilitatis viri E. G. Hertwicus Kuchlerus senior a Carolo IV. a. 1376. prout ejusmodi exempla passim habentur.

(b) Vid. SCHNEIDERS *Erbachische Historie in denen Urkunden* pag. 120. &c.

(b) Exemplum habes apud D. SENCKENBERG in *Meditat. de Sigillis Judicium Cur. Imp.* pag. 359. item apud D. de FALCKENSTEIN in *Cod. dipl. Nordg.* pag. 152. quod eo notabilius est, quod Rudolphus Hewin non ipsius Imperatoris, sed Vicarii Imperii Judex Curiae fuerit, & bannum nihilominus Comitis Imperii publicarit.

(d) Vid. SCHNEIDER L. C. pag. 121. *Securis ad Radicem posita* in adjunctis num. 116. 117. LUDEWIGIUS T. IV. *Reliqq. MStor.* pag. 302.

(e) D. de LUDEWIG ibid. T. X. pag. 66. *Waldeckische Ehrenrettung* pag. 247. SCHNEIDER L. C. p. 86. seqq.

(f) *Waldeckische Ehren-Rettung* L. c. p. 248. &c.

§. XLI.

Continua-
tur mate-
ria de
Banno.
Distinctio
inter Ban-
num Judi-
cii Curiae
& ipsius
Imperato-
ris.

Quemadmodum verò bannum, de quo loquimur, judiciale fuit, duo autem in Imperio tum floruisse Judicia jam sæpe monuimus, scilicet Judicium Imperatoris, quod vocant *Principum*, ac Judicium Curiae Imperialis; ita literas banni utriusque dicasterii cave, ne confundas. (a) Discrimen inter alia produnt Sigilla, sive mentio appensionis in iisdem; alia Sigillo Majestatis, quod proprium Judicio Imperatoris, alia Sigillo Judicii Curiae Imperialis *mit dem Hoffgerichts-Insiegel* muniebantur. An & quænam Judici Curiae circa absolutionem a Banno fuerit potestas, vix produnt præjudicia; hanc Imperatori reservatam fuisse, si taceret Albertus in sua constitutione (b), vel ex hoc sequitur, quod Justitiarius ne quidem multa judiciali ac fiscali vel in totum vel in tantum absolvere potuerit, multo minus igitur à Banno; Sicut verò Bannum plerumque ob contumaciam vel in comparendo, vel in agendo vel in parendo incurrebatur,

hæc

hæc vero vel comparitione partis, responsione, paritione, aliisve excusationibus legitimis purgari poterat; Ita & Judici Curia, banno jam non amplius vim inesse, declarandi facultatem quidem haud disputarim (c) nihilominus tamen specialem absolutionem a banno necessariam fuisse verosimilius videtur. Cætera, quæ circa bannum hujus Judici notanda, videri possunt supra §. 13. & infra §. 51.

(a) Fecit id Ill. D. SENCKENBERGIUS in *Medit. de Sigillis Jud. Cur. Imp.* §. 17.

(b) Vid. supra §. 13.

(c) Ill. D. SENCKENBERG l. c. pag. 361. hujus rei profert præjudicium. Talem declarationem crediderim fuisse loco voti ad Cæsarem. vid. §. præced.

§. XLII.

Ulterius non quidem lege clara, implicite tamen a Judicis Curia Jurisdictione, exemptæ fuerunt. I. Causæ gratiæ, quatenus nihil contentiosum inter partes involvebant; ita quidem, ut nullam habuerit facultatem tales impertiendi, certo tamen modo, ubi vel partes, vel Imperator ab eodem requirebant judicalem causæ cognitionem præcedere, utrum hæc vel illa gratia à cæsare concedi posset, quodammodo fundata erat jurisdictio. Exempla memorabo infra (a). Planè verò exemptæ erunt II. causæ Italicæ seu majores seu minores, neque hætenus ullum præjudicium extitit, cuius rei procul dubio erat ratio, quod in gratiam Germanorum institutum esset hoc tribunal (b). Similiter III. causas revisionum sive supplicationum a Sententiis Judicis Curia ad ipsum Cæsarem interpositarum, uti & Restitutionum in integrum a Judicis Curia potestate exceptas, Cæsarisque Judici reservatas esse docet D. Senckenbergius (c). Porro IV. ipsius Imperatoris negotia Judici Curia haud commissæ esse idem Auctor (d) tradit.

Cætera causæ exemptæ:
V. G. Gratia.

II. Italica.

III. Revisionum seu Supplicationum necnon Restitutionum in integrum.

IV. Negotia ipsius Imperatoris.

(a) Ita Fridericus Burggravius Norimbergensis a Judice Curiaē petiit per sententiam definiri, utrum sibi liceret Judicium provinciale, feudum Imperii majus, ex civitate Norimbergensi in alium dominiū sui locum transferre? judicavit Justitiarius, id ei licere *cum Imperatoris consensu*. vid. §. 45. lit. (a). Fridericus Austriacus Rom. Rex pactum aliquod confirmaturus, a Judicio Curiaē votum requisivit, utrum paciscentium alter, ceu minorennis, ineundis pactis esset habilis; vid. §. 47. lit. (f)

(b) Vid. supra §. 6. & 7. Etsi autem, ut ibi dictum, in Italia essent Cæsarum Vicarii, & legati, Judices Curiaē ac Potestates, juris tam in prima quam secunda instantia dicendi gratia constituti; nihilo tamen minus ipsi Cæsares & in his non omnem sibi judicandi potestatem abdicarunt, quamvis in Italiam pedem non inferrent. Exempla rerum Italicarum ab Imperatoribus in Germania judicatarum exhibentur a SCHANNATO Tom. II. *Vind. Litter.* pag. 138. 140. 145. &c.

(c) In *Medit. de Sigillis Jud. Cur. Imp.* §. 18. pag. 370. ubi hæc: *Ubi in causis restitutionis aut supplicationis ad Imperatorem recursus habebatur, itidem is rem cum Principibus jure terminabat. Cognoscebat enim hoc casu Imperator cum Principibus suis de omnibus iis, quæ Judex aulicus ordinaverat, & pro re nata aut con- aut reformabat ad se devoluta, prout hujus rei exemplum jam typis mandavi Tr. de Evocation. Adjunct. pag. 1482. addique velim Dn. Grupe in Observ. pag. 523. seqq. & Glasfey Anecdotor. Tom. I. pag. 446. sq. ubi exemplum maxime notandum. Ut nunc multa alia a me notata loca non congeram.* Cum tractatum illum de Evocationibus, & D. GLASEY Anecdota nondum inspicere licuerit, fide D. SENCKENBERGII hæc refero. Conferri tamen velim, quæ §. 47. lit. h. sum dicturus. Ubi quidem extat exemplum sumpti ad Imperatorem recursus, & reformatæ sententiæ, in Judicio Curiaē latæ; nec tamen Judex Curiaē ab ulteriori causæ cognitione abstinuit, sed potius decretum Imperatoris, velut causa non cognita (*ohne Urtheil*) vel sub- & obreptitiæ absque ulla causæ cognitione latum, nullius esse valoris declaravit.

(d) In dicta Meditatione l. c. Obstat tamen videtur exemplum, quod extat apud *Authorem der Donawerthischen Information* in Adjunct. pag. 245. Vid. infra §. 53. not. (b), ubi cum causa Carolum IV. qua coelectorem concerneret, non ipse Imperator, sed Judex Curiaē pronunciavit, ne scilicet in propria causa Imperator Judex videretur.

Qui

Qui Carolo IV. hoc consilium suppeditabat Wilhelmus Colonienſis Archiepiſcopus, procul dubio ex Juris Romani fontibus illud propinavit. Convenit cum poſteriori hac ſententia ordinatio Conſilii Imperat. aulici de an. 1654. Conf. EBERHARD WINDECK in *Hift. Sigismandi* cap. 46. pag. 1105.

§. XLIII.

Haſtenus de cauſis exemptis; nunc de non exemptis *Cauſa non exempta.* tractandum. Conſtitutio Fridericiana generalem omnino Judici Curiae tribuit judicandi poteſtatem: *Sol den Luten richten die im clegnunt von allen Luten.* Additque exceptiones, de quibus nunc egimus. Hæ ergo firmant regulam in caſibus non exceptis. Cauſæ itaque eorum, qui non erant Principes, neque ſub Magnatum veniebant nomine, ſive illæ eſſent criminales, ſive cauſæ ſtatus aut præjudiciales, ſive privilegiorum, ſive etiam feudales, diſceptari, decidi- que poterant hocce in Judiciſ & quidem a Judice Curiae, non requiſito Cæſaris Mandato aut licentia. Imo nec Principum cauſæ omnes exceptæ. Porro cum vocabulum *Rich- ten* ſententiam hic definitivam videatur innuere, non omni- no interdictum credo Judici Curiae cauſarum principalium præparatoria quadam cognitione. (vid. ſupra §. 40. 41. 42.) Præterea obſervo, ex vocabulo *clegnunt* ſive *klagen* conſequi, juridiſtionem juſtitiaro conceſſam eſſe tantum in cauſis ju- ſtitiae, non vero gratiae, ſemperque neceſſum fuiſſe, ut actor & reus in Judiciſ eſſent comparituri. Hiſce præmiſ- ſis **primo** agam de cauſis Principum aliorumque Magna- tum non exceptis. **Secundo.** De cauſis Principum quoad ſententiam definitivam quidem exceptis, non item, quoad præviam quandam rei cognitionem ad informandum Impe- ratorem. **Tertio** de cauſis eorum, qui neque Principum neque aliorum Magnatum nomine comprehendebantur, non ſolum in prima, ſed etiam **Quarto** in ſecunda in- ſtantia.

§. XLIV.

I. Causa
allodiales
Principum
aliorumque
Magnatum.

Jam supra §. 31. Causas Principum aliorumque Magnatum allodiales non exceptas fuisse dixi. Probandum hoc ulterius erit, & demonstrandum, neque causas hæreditatum exemptas fuisse. Spectat huc imprimis sententia Adolphi Comitis de Waldeck an. 1255. contra Barones Hohenfelsios lata (a). Certabatur ibi de *bonis*, & pars actrix, scilicet capitulum S. Gereonis Colonienſe miſſum fuit in poſſeſſionem bonorum ſuorum in Nackheim, contra fidem datam olim ereptorum. Spectat huc controverſia Epilcopi Trajectenſis cum homine ſuo Wilhelmo de Daſhorſt, (b) certabatur ibi de bonis curmedialibus, pronuntiavitque Judex Curia an. 1350. Huc etiam ſpectant privilegia fori Principibus aliisque Magnatibus conceſſa, in quibus familiaris illa clauſula: *Nullus hominum bona ipſorum vel homines impignorare vel capere debet, niſi cauſam ſuam prius coram Nobis aut judice curia noſtra qui Hoſrichter dicitur fuerit per ſententiam proſecutus &c.* (c). Nam ſi bona & allodia Principum, & cognitio de cauſis eadem concernentibus exempta fuiſſent à Judicis Curia Jurisdictione, non debuillet Imperator alternative loqui, ſed ad ſuum ipſius tribunal actores eadem bona impetentes adſtringere. Præterea in cauſis pecuniariis conventos eſſe Principes aliosque Magnates coram hocce judicio, teſtantur plura monumenta (d). Cauſa pecuniaria non feuda, non corpus, non honorem, neque privilegia Principum afficiebant; ſed bona, ſed allodia, quæ paſſim pignoris loco adjecta. Hinc etiam debitoribus judicium aut ſolutionem declinantibus, prompte decernebatur immiſſio in bona. (e) Atqui nec hoc conciliari poterit cum ſententia, Judicium de Allodiis Principum aliorumque Magnatum Caſari ipſi reſervatum eſſe dicente. Sedet itaque ſententia, cauſas allodia concernentes non exemptas fuiſſe. Idem dicendum de cauſis hæreditatum allodialium. (f)

(a) Vid. D. B. de GUDENUS *Cod. Diplom. Mogunt.* T. I. pag. 651.

(b) Apud ANTON. MATTHAEUM *de Jure Gladii* pag. 495.

(c) Vid. supra §. 23. ibique notata. Conf. HOCKERS *Haylsbrunn.* Antiquit. in Supplem. pag. 119. add. *Deductio Hohenloica puncto der Fahnlehen* in adj. pag. 25.

(d) Vid. §. 23. 25.

(e) Exempla extant apud LUDEWIGIUM T. X. *Rel. MS.* pag. 66. D. B. de GUDENUS in *Syllog.* I. pag. 652. SCHNEIDERUM in *Hist. Erbacens.* probat. pag. 87.

(f) Vid. supra §. 31. not. (f)

§. XLV.

Causæ Principum & aliorum Magnatum quoad sententiam definitivam exceptæ quales sint, jam dixi; inter illas etiam recensui declarationes banni, causas gratiæ & feudales; nec tamen quandam saltem cognitionem ad informandum Imperatorem (quod idem ferè ac *votum ad eundem*) Judici Curie non competiisse, affirmare ausim. Vetant id ea, quæ supra (§. 40. 41. 42.) tradita sunt; quantum verò quæstiones feudales, vetat id præjudicium, quod in notis (a) damus. Ibi Johannes Burggravius Norimbergensis judicio, id est, cum causæ cognitione disquiri petiit à Judice Curie, utrum sibi liceret judicium provinciale Norimbergense, feudum S. R. Imperii, ex hac civitate in alium sui Dominatus locum transferre, allegavitque causam, quod homines judicium hoc frequentantes, Norimbergæ congrua haud gauderent securitate. Annuit petito Judex Curie, sententiam inveniri præcepit, ac judicavit: Johanni id licere *cum licentia Imperatoris*. Viden! nonnisi cum licentia Imperatoris id permisit Justitiarius, ne scilicet in reservata Imperatoris falcem misisse videretur, & tamen de iisdem judicavit.

(a) Extat apud D. JUNG. *de Burggrav. Norimb.* p. 29. seq. ubi: *Wir Eriderich von Heydeck Hoffrichter des allerdurchlauchtigsten Fur-*

sten unsers gnadigsten Herrn Herrn Carls von Gottes Gnaden Rom. Kunigs &c. verjehen und tun kunt ofenlich mit diesem Brieve, daß wir gefessen sind zu Gericht in der Stadt zu Speyer; da bott und geret Gerichts der Edel und wolgeborn Her Her Johans Burcgrave zu Nurnberg, und ließ ervaren ein gemain Urtel: Wann er das Lantgericht zu Nurenberg zu lehen hab von dem Rom. Reiche, und die Leut, di das musten suchen, nicht wol Sicherheit zu Nurenberg gehalten mogten, ob er daselb Landgericht mogt furbas und anders wohin in sein Herrschafft legen? Da ward im mit Volg geurteilt: Er mogt es wol getun mit Gunst und Urlaub des vorgenannten unsers Herren des Konigs, wan er es von Im zu Lehen het empfangen, und er bekant im des zu gestatten. Davon so hat der vorgenant Grave Johans daselb Landgericht gelegt gen Cadolzburg mit allen Wurden, Friheiten und Rechten, daß allermenniglich darzu und davon kumen moge in allem dem Rechten, als es von alter Herkommen ist. Zu Urkund geben wir Im von Gerichtswegen disen Brieve, mit des Hofgerichts Insigel versigelt, der geben ist zu Speyer, da man zalt von Christus Geburt XIIIC Jahr, darnach in dem XLIX Jar des negsten Montag nach dem Palm-Tag.

§. XLVI.

III. Causa
criminales
minorum
ordinum,
Vasallorum
ac Subdito-
rum Impe-
rii.

IV. Feuda-
les.

Dixi supra §. 43. eorum, qui Principum & Magnatum dignitate minores erant, causas indistinctè subjectas fuisse Judicis Curiaë jurisdictioni; Criminales tamen ab eo judicatas esse nondum ex documentis præjudicium habeo; (non enim huc referendas puto Declarationes in Bannum contumaciae) nihilo tamen minus de iis cognoscere potuisse, ex analogia juris rectè asseritur. Quæstionum verò feudaliū inter minoris ordinis personas cognitione gavisum esse (a), & litem de foro id generis feudorum ab eodem decissam esse (b), similiter ubi de juribus feudo annexis disceptabatur (c), judicasse docebunt notæ.

(a) Ita literæ Investituræ Ludovici IV. de an. 1337. Conrado de Wendelstein concessæ apud Authorem Hist. dip. Norimb. pag. 291: Wir verjehen auch, daß sie das an unserem Hofgericht, da an unser statt und von unsern Gehaiß zu Gericht saß Conrad der Groß unser lieber Wirt, und Burger zu Nurmberg, in vollig und mit Urtheil recht und

und redlich behabt habent, da entgegen waren unser liebe getrewe Ulrich von Abensberg, Conrad von Hohensfels, Leupold der Wolffstainer, Ulrich Wilprand, Berchtold Blach, Conrad Pfintzing, Erckenprecht Koler, Friederich Pilgram, Conrad Stromeyr, Burger zu Nurmberg und ander erbare Leut, die sein auch Zeug sind &c.

(b) Literæ Johannis Comitis de Spanheim de an. 1387. ibidem pag. 470. ubi hæc: Und do dieselbe Brieffe bed als vor uns in Gerichte gelesen, und verhort wurden, da bat der ehegenant Sebald Seybot von seinen und der ehegenanten seiner Gemainen vwegen fragen einer Urtheil: ob die vorgeschrieben Brief beede ihr billig und zu recht Krafft und Macht haben solten, Seyd dermalen und dieselbe Vogteyen, Lehen und Güter von dem Heiligen Romischen Reiche zu Lehen giengen, und rhürten, ob man derselben Lebenschafft Vogtey und Güter indert vweisen solt, vwann fur das Reich, da es auch vor bleiben solt? Wer aber, ob das geschehe, daß sie geladen vvurden fur andere Gericht, das soll dem vorgeschrieben Sebald und seinen Gemainern keinen Schaden bringen. Darumb fragten vvir die Rietter auf ir Eyde, vvas sie recht dencht? Die erthailten mit gemainer Folg und Urtheil: die vorgeschrieben Brief solten billich und zurecht stet bleiben, und Krafft und Macht haben, an allen stetten, vvo sein der ehegenandt Sebald Seybot und sein gemainer bedurfften, und vvar den sie daruber geladen, oder die vorgeschrieben Vogtey Leut, und Gut, das solten sie nindert verantvorten, denn vor den Reiche, unschedlich dem Konig, und dem Reiche an iren Freyheiten und Rechten. Des zu &c. &c. Extant hæc Literæ etiam apud Goldastum P. II. der Reichs-Satzungen.

(c) Literæ Friderici Ducis de Teck Judicis Curia Wenceslai Rom. Regis de an. 1387. ibi: Und thun kund mit diesem Brief, daß fur uns kommen in Gericht mit Fursprechen Sebald Seybot, und Simon Vogt von Wendelstain, an einem Theil, und Herr Ulrich Sperer Pfarrherr zu Wendelstain, zu Rebersreut, und zu Rotenbach an dem anderen Theil: der sprachen an dieselben Sebald Seybot und Simon Vogt dieselben arme Leut: sie solten gehen und suchen ir Gericht, das sie von dem Heil. Reich hetten nach Laut und Sage irer Brief, die sie dann daruber hetten, und das hetten sie ihnen verzogen, und sich vvidersetzt mit Gevvalt on Recht, und hetten sie daran beschadigt umb hundert Marck Silbers. Das verantvorten mit ihrem Fursprechen dieselben VVidemleut, und laugneten zum ersten des Schadens, und sprachen mit irem Fursprechen: vvas sie daran verzogen, und

hinder sich gesezen vverē, da vverē sie zu getrunge, und genē-
tigt vworden von irer Herrschafft vvegen; Doch so vvusten sie vvoll,
daß das vor Alter also herkommen were, daß sie für das Gericht bil-
lich gehöerten, und da Recht geben und nemen, als ander des Gerichts
Lente. Und da sie deß also vor uns im Gericht bekannt hetten, so
fragt vvir die Ritter auf iren Eide, nach ihr beider Ansprach und
vviderrede, vvas sie Recht daucht: Die ertheilten mit gemeiner Volg
und Urtheil: Seytemahlen und sie öffentlich bekannt hetten, daß sie
für das Gericht billig gehöerten, so solten sie fürbaß mehr, sie und
ire Nachkommen, die auf denselben Wiedem-Güteren geseßen vverē,
dasselbe Gericht suchen, und dem Gehorsam sein, als ander des Ge-
richts - Lente &c. &c.

§. XLVII.

V. Viola-
tiones pri-
vilegiorum
Cæsareo-
rum.

Causæ Privilegia Cæsarea non Principibus nec Magna-
tibus, sed aliis concessa concernentes similiter ab eo judica-
tæ fuerunt; Nam etsi Judex Curiae ob rationem supra §. 43.
traditam non potuerit privilegia largiri, nihilò tamen mi-
nus in violatores eorum animadvertit. Ita non modo cita-
tionem ad videndum se incidisse in poenam privilegio Cæsa-
reo insertam contra civitatem Rotenburgensem an. 1407.
decrevit, eò quod hæc Fridericum Burggravium Norimber-
gensis coram judicio suo citare ausa esset, sed etiam dam-
navit (a) in mille marcas auri puri. Hinc & confirmaban-
tur a Judicibus Curiae Privilegia Cæsarea, non tantum ad
effectum vidimationis legalem, quo scilicet ea coram quo-
cunque Judice, etsi in autographo non producta, fidem
haberent; Sed etiam, ut violatores eorundem in Judicio
Curiae Imperialis conveniri possent. Exemplum vidimationum
ejusmodi passim (b) extant. Confirmationum quædam
hic annoto: Sic Marquardus de Sevelt an. 1346. Diploma
Ludovici IV. & Bolcko Dux Opoliensis an. 1359. Caroli IV.
Haylsbrunnensibus (c) Burckardus Burggravius Magdebur-
gensis an. 1367. Ottonis IV. chartam Ecclesiae Pataviensi
conces-

concessam (d) ceu Judices Curia confirmarunt judicialiter; quod ipsum loco insinuationis judicialis erat. Quandoque Imperatores ipsimet per Decretum speciale notificabant Judicibus Curia, hoc vel illud se privilegium concessisse, ut proinde ea sibi pro lege futura esse nossent (e). Nonnunquam etiam, sive id ex mero Imperatorum arbitrio, sive ex stylo curia factum sit, Cæsares privilegia, gratiasve concessuri consulere Judices Curia, ad suppeditandum, ni fallor, suum, ut vocant, *parere, votum* & relationem, in iis scilicet gratiis, ubi prævia causæ cognitio, & quidem judicialis requiri videbatur. Ita cum Fridericus Austriacus, cognomento Pulcher electus cum Ludovico IV. Romanorum Rex an. 1315. pactum inter Comites de Homberg & Habsburg de mutua successione initum esset confirmaturus, alter verò paciscentium esset minorennis, adeoque vel venia ætatis concedenda, vel defectus ille ex plenitudine Regiæ potestatis supplendus, consilium Judici Curia Regiæ adhibuit, & nonnisi causæ cognitione ibidem præviè instituta, pactum confirmavit (f). Interea tamen subinde in Judicio Curia Imperialis non quidem a Judicibus Curia, sed ab ipsis Imperatoribus privilegia, præsertim fori, concessa & sigillo judiciali munita esse (g) negari haud potest; verum enim verò cum de causis non tam a Judici quam Judicis Curia jurisdictione exemptis sermo est, nihil hac dictis obstant. An tandem Imperator privilegium, rei in hocce judicio judicatæ contrarium largiri, aut ex plenitudine potestatis Imperialis sententiam annullare potuerit, nunc paucis videntum: Negandum id esse censeo, præsertim si absque consulto Judici concessum fuerit. Memorabile hanc in rem extat exemplum apud P. Hergottum (h): Rudolphus Comes Habsburgensis ibi litis victor contra Brunonem de Rappoltstein, a Judice Curia æquè ac Rege Rom. Wenceslao impetrarat, ut succumbens Bruno in Bannum declararetur. Haud multò post Bruno Wenceslaum adierat, nec solum

absolutionem, sed & ut Actor, si ab actione desistere nollet, ad Wenceslaum Luxemburgi Brabantiaëque Ducem ceu novum Judicem remitteretur, obtinuerat; cum itaque hæc Regis concessio rei in Judicio Curiaë Imperialis decisæ contrariaretur, imò sententia lata penitus elusa videretur, Rudolphus Primislaum Ducem de Teschen Judicem Curiaë adiit, propositaque quæstione: utrum hæc absolutio, ac avocatio remissioque causæ ad judicem novum jure valida esset, aut liti dudum judicataë inferret præjudicium? sententiam non modo judicati confirmatoriam, sed & declaratoriam, salvatoriam, imò Regiaë concessiõis & gratiaë cassatoriam obtinuit, scilicet: nec absolutionem, nec remissionem hanc illi nocituram, utpote quæ sub & obreptitiè, absque causæ cognitione (*ohne Urtheil*) essent impetrata, cum econtra judicatum præcedens *mit gemeiner Folge und Urtheil* decretum fuisset. Tanti itaque erat, si in causis gratiaë judicium Curiaë Imperialis præviè consulebatur. Conf. ea quæ de Banno & causis feudalibus Principum §. 40. 41. 42. 45. dixi.

(a) Vid. D. JUNG de *Burggrav. Norimb. in cont.* pag. 100. seqq. Conf. *Privileg. Francos.* pag. 272.

(b) Vid. *Privil. Francos.* pag. 210. 278. 285. 292.

(c) Vid. HOCKER *Haylsbrunn Antiqq.* in Suppl. p. 132. 141. Conf. *Acta Nordlingensia* in adjunctis Lit. Bbbb. & Dddd.

(d) HUND. in *Metrop. Salisburg.* T. I. pag. m. 405.

(e) *Privil. Francos.* pag. 35. seq.

(f) P. HERGOTT T. II. *Geneal. Habsp.* pag. 609. ubi hæc: *Omnem nihilominus defectum, si quis in hujusmodi contractu esse posset, propter minorennitatem annorum præfati Johannis patrueles nostri, supplentes de plenitudine Regiaë potestatis, præsertim cum in Judicio Curiaë nostræ foret obtentum, præfatum Johannem adeo in annis præcessisse, quod contractus secum celebrati firmi debent & validi merito reputari &c.* Conf. D. de LUDEWIG T. X. *Reliq. MS.* p. 215.

(g) Exempla extant in Privilegiis Caroli IV. pro civitate Francofurtens

furtenfi pag. 35 & 38, quo postremo loco de Sigillo, quo literæ Regiæ munitæ, hoc notabile ait: *das zu solchen Sachen gehært*: Interim tamen pleraque privilegia fori sub sigillo majestatis expedita esse, certum est. Et de geminis hisce præjudiciis jure meritò dici posset, quod ideò tantum in Judiciio Curia Imperialis expedita & sigillo ejusdem munita fuerint decreta, quia in iisdem causæ remissæ ad ordinarium, uti & quis banno absolutus fuit, quæ remissiones & absolutiones omnino ad hoc judicium, ubi causa pendebat, & sententia banni lata fuerat, spectabant.

(h) T. II. *Geneal. Habsp.* pag. 742. seq.

§. XLVIII.

Cæteræ itaque causæ civiles, pecuniariæ, mutui, pi- *Alia causa.*
gnorum, depositi, rerum vindicationes, successiones in
allodia &c. inter minoris ordinis subditos controversæ, a
Judice Curia ventilari decidique potuere, inconsulto Im-
peratore, & absque prævio ad eundem dato voto, & re-
latione.

§. XLIX.

Hucusque de causis *primæ instantiæ*: Nunc etiam de *Causa se-*
iis, quæ in *secunda* Judicii Curia Imperialis jurisdictioni *cunda in-*
fuerunt subjectæ, & in quibus Justitiiarii judicarunt. Suppono *stantia.*
hic, uti in prima instantia, ab omnibus judiciis inferiori-
bus, nisi quibus privilegio de non appellando provisum,
uti & a reliquis judicibus privilegiatis potuisse appellari vel
ad ipsum Imperatorem vel ad Judicem Curia Imperialis
(a), prout id appellantibus videbatur commodius, ac uti-
lius; in casu verò denegatæ vel protractæ justitiæ, non ob-
stante tali privilegio, recursum indistincte liberum fuisse,
imo & a judicibus ecclesiasticis (b) ad alterutrum provo-
catum esse. Dicam itaque de Appellationibus, querelis *Appellatio-*
protractæ aut denegatæ justitiæ, ac nullitatum. *Appella-* *nes ab in-*
tiones autem non solum a definitiva sed & interlocutoria *terlocuto-*
inter- *ria.*

interpositas, & ad hocce judicium devolutas esse docent exempla. Hujus habetur præjudicium in ANTONII MATTHÆI Tractatu *de jure gladii* (c): Episcopus scilicet Trajectensis quendam hominem suum actione confessoria de Curmedia coram Paribus Curiae convenerat; quam cum hic negaret, certatum fuit, quis ad probationem admitendus; Paribus itaque Curiae in diversa vota euntibus, res devoluta est ad Imperatorem aut Imperium, Judexque Curiae Waltherus de Morsenburg in eadem pronuntiavit. Appellationum a definitiva interpositarum exempla extant apud HERGOTTUM (d) D. JUNG. (e), *Authorem Histor. Diplom. Norimbergensis* (f) & alios. Querelarum protractæ vel denegatæ justitiæ nullum equidem e vestigio, dum hæc scribo, succurrit præjudicium; at privilegia fori, uti & Aurea Bulla testantur in hisce casibus recursum fuisse aut ad Cæsarem aut Justitiarium liberum (g). Nullitatum verò deductionis extant exempla apud MENCKENIUM (h) & laudatum D. JUNG &c. (i). Vel igitur confirmatæ vel reformatæ, aut cassatæ inferiorum judiciorum sententiæ ac decreta. Idem dicendum arbitror de appellationibus ab Austregis, quando Principes adeo, in causis ad judicium Curiae appellabilibus, ab appellantibus eo tracti fuerunt. Formalia Appellationum quæ fuerint, ignorare potius, quam ex juris Romani, licet in Judicio Curiae altas agentis radices fontibus huc perscribere malim (i).

(a) Vide supra §. 6. & 29.

(b) Similiter supra §. 28. not. (a) ubi: *Es vverde denn den Clager Gerichte verseit von den geistlichen Richtern &c.*

(c) Pag. 495. item MENCKENIUM in script. rer. Germ. T. I. p. 450.

(d) T. II. *Geneal. Habsburg.* pag. 740. ubi sententia Judicii provincial. Norici confirmata, uti & Rotwilensis.

(e) De *Burggrav. Norimb. contin.* p. 81. 83.

(f) Pag. 637.

(g) Vid. supra §. 22.

(h) L. c. pag. 444. Vid. supra §. 12. not. (b).

(i) D. JUNG. L. c. pag. 105. ubi cassata judicii Rotenburgeris sententia contra Fridericum Burggravium Norimbergensem lata.

(k) Non possum tamen, quin de Apostolis dimissorialibus quædam vel verbo hic memorem; extant horum formulæ apud Menckonium L. c. pag. 450. & ANTON. MATTHÆUM L. c. pag. 496. Conf. supra §. 13. in notis. Similes autem apostolos dare vocabatur vernacule: *VVeisen*: uti loco citato: *Da kunden vvir uns nicht uber verstehen, und kundten sie auch darum nichts ausrichten, und haben sie geuveist fur Eure Kungliche Hofgerichte &c.*

CAPUT. V.

DE

PROCESSU JUDICII CURIAE IMPERIALIS.

§. L.

MOdum procedendi in hoc Judicio planum fuisse docent *De Citatione*, monumenta. Odior a **Citatione**. Germanicè hæc **Furgebott** appellabatur. Periculo petentis hanc simpliciter, salvis tamen exceptionibus fori declinatoriis, uti & avocationibus causarum per ordinarios magistratus ac judices interponendis, decretam esse jam supra §. 21. memini. Non enim morosum de fundato foro instituebatur examen, sed ubi vel in termino reproductionis aut progressu causæ, ejusmodi quæstiones interveniebant, tum demum consultari coeptum est. Quemadmodum autem supra §. 13. dictum fuit, preces supplicantium non ad Judicem Curia, sed ad ipsum Imperatorem directas esse; Ita licet causa ad judicium illud devoluta videretur & postea etiam tractaretur, nihilo tamen minus subinde citationes & decreta extrajudicialia sub Regio aut Imperatoris Nomine, ac Sigillo Majestatis expedita legimus. Sic cum Fridericus Elector Colonienfis apud Carolum IV. contra cives Colonienfes instituisset actionem,

N

&

& hæc ipsa causa postea in judicio curiæ pertractaretur, literæ tamen citationis ab ipsomet Carolo IV. datæ, sub ipsius nomine expeditæ ac Sigillo Regiæ Majestatis munitæ fuerunt (a). Quod utrum factum fuerit vel quia in Cæsaris facultate erat aut per se aut Judicem Curiae litis cognitionem suscipere, aut in termino reproductionis eundem hoc onere gravare, vel quia dignitas actoris id requirebat, jam non disquiro. Decretas verò etiam a Justitiario citationes illustrabunt exemplis Notæ (b). Fridericus II. in laudata constitutione præcepit, ut decernerentur in scriptis, addito termino, die seu dato, ac Sigillo Judicii, ut per nuncios judicis Inferioris, qui convento vel impetrato esset proximior, insinuarentur, & ut hic de rite, sed sumptibus actoris, facta insinuatione ad Judicem Curiae referret (c).

(a) Vid. *Securis ad radicem posita* in adj. pag. 128.

(b) Extant formulæ apud WENCKERUM de *Jur. Archiv.* pag. 61. & 398. præsertim de Bolckone de Valckenberg & Henrico Weisklee de a. 1356. & 1387.

(c) Verba Friderici II. hæc sunt Cap. XXVI. *Zu dem so gebieten vvir auch, daß man alle Verbott mit Brieffen thue, und Brieff daruber gebe, vwie man von Gericht scheide, und daß man mit dem Brieffe und des Hoffrichters Insiegel bereden möge, und das Verbott und das Ziel und die Tage, die vor Gericht genommen seynd. VVir setzen auch und gebieten, vvenn man Furgebott gibt, daß er dasselb Furgebott antvorte mit deß nechsten Richters Botten, da der geseßen ist, der da beklaget ist. Und darumb gebieten vvir allen vveltlichen Richter, sie sind in Stätten oder uff dem Landt, daß jeglicher Richter dem Cläger Botten gebe, dem er gelob uff des Clägers Pfennunge, ohne gefehrde, uff daß er das Verlobt antvorte. Und soll der Richter sinnen offenen Brief hervvider senden, daß es geschehen sy: und vve cher das nicht thäte, der soll dem Cläger sin Schaden abthun, den er davon nimmt. Und vvo uns solch Klag kommet, das vvollen vvir vestiglich richten.*

§. LI.

Facta hunc in modum insinuatione, in termino repro-^{De Contu-}
ductionis vel comparebat citatus, vel non comparebat. Si^{macia,}
hoc; actor ejus contumaciam accusabat, judicioque definiri
petebat; quid in contumacem statuendum? Quo facto se-
quebatur prævio proclamate terno sententia vel decretum:
actorem triumphasse, reum vero non comparentem jure
suo, velut in judicio victum cecidisse (a), vel decerni so-
litæ immisiones in bona ex primo & secundo decreto (b)
vel etiam bannum contumaciæ (c). Tum verò executio
decreta, de qua infra.

(a) Exemplum vid. apud MENCKENIUM L. c. p. 451. ubi:
*Darnach bat uns der obgenandt Herr Erckinger Abt zu Kamberg
fragen einer Urtheil: Seit demmahlen daß der obgenandt Cuntz Schef-
fan das Gerichte geflohen hat, vvas darum Recht vvar. Da fragten
vvir die Ritter umb, vvas sie recht deucht? Die ertheilten uff ihr
Ayde: Seit den mahlen daß er das Recht geflohen hatt, so hatt ihn
der obgenandt Herr Erckinger Abt zu Kamberg mit dem Rechten über-
vvunden, daß er sein Vogt-Recht verlohren hatt an des Abts Aigen-
schafft. Des zu Urkundt &c. a. 1388. Item apud D. Iung L. C.
p. 105. ibi: Darnach legt uns aber fur der egenant Burggraf Friede-
rich durch seinen Fursprechen: vvie daß er zu den vorgenanten von
Rotenburg noch vil zu sprechen hette . . . und als er auch vor
durch seinen Fursprechen sein dritte Clag nach Recht und Gevvonheit
des egenannten Hofgerichts uff sie und ir Guter gethon hette, als vvöl
verhoret vver, vvie er furbas damit gefaren solte, daß er recht thet,
und nicht unrecht? Darauf vvard aber nach unser Frage mit einhel-
liger Urtail ertailt: Daß er vvarthen solte, dievveil das gegenver-
tig Hofgericht vverte; und daß man den egenanten von Rotenburg
drey stund ruffen solte, als desselben Hoffgerichts Recht und Gevvon-
hait ist. Kömen sie dann nicht, dievveil dasselbe Hofgericht vverte,
und verantvvurten sich auch nicht, oder köme niemand von ihren vve-
ge sie zu verantvvorten, als des Hofgerichts Recht vvere, so solte er
seine dritte Clage auch uff sie und ihre Guter erstanden haben, und
solten auch darumb, daß sie sich vveder an dem ersten, dem an-
deren,*

deren, noch dem dritten Hofgerichten gegen seiner Clage verantworten, ihre Leibe in des Reichs Achte geurteilt sein; So solte er auch Anlait uff ir Guter und Habe bestanden und erlangt haben, nachdem und des Hofgerichts Recht und sein Clage daran hergebracht wvere &c. quod alias vocatur poena confessi & convicti.

(b) Vid. Exemplum apud SCHNEIDER in Hist. Erbac p. 87. in probat.

(c) SCHNEIDER L. C. p. 86.

§. LII.

De Comparitione partium & exceptionibus legitimizationis.

Comparentibus reis seu citatis aut ipsismet, aut per procuratorem, imprimis nascebantur quaestiones, utrum partes, praecipue actrix, legitimam haberent personam standi in judicio? hanc non habebant, qui V. G. censura ecclesiastica erant irretiti (a), qui a jure agendi arcebantur, quam in rem notabile dabo praejudicium in notis (b). Comparere quidem partibus, etsi Potentioribus, imo Principibus Electoribus in judicio, permissum erat, causas tamen per procuratores perorabant (c). Et tum quidem mandato seu procuratorio non erat opus, ut hi legitimerentur. Licitum verò erat, ut, si quis absque ejusmodi procuratore in loco judicii se praesentaret, ex praesentibus ibi viris dignitate paribus (d) quenquam pro arbitrio suo eligere posset, causam dicturum. Ubi verò ipsae partes per se haud comparebant, legitimatone ac mandato penitus erat opus. Hinc clausulae *mit vollem Gewalt*, quod praecipue in causis civitatum ac personarum mysticarum solenne. (e).

(a) Fridericus II. in Privilegio Principibus Ecclesiasticis a. 1220. concessio: *Item sicut justum est, excommunicatos eorum, dum causam ab ipsis viva voce vel per literas eorum, vel per honestos nuntios fide dignos nobis denuntiati fuerint, vitabimus, & nisi prius absolvantur, non concedemus eis personam standi in judicio, sic distinguentes, quod excommunicatio non eximat eos a respondendo impetentibus, sed sine advocatis, perimat autem in eis jus & potestatem ferendi sententias, testimonia, & alios impetrandi &c.*

(b) Apud

(b) Apud HEINECCIUM in *Antiqq. Goslar.* pag. m. 304. ubi: *Ich Herman von Bonstetten der Hovrichter mins Heron des Küniges Ru: von Rome tun kunt, daz Hr. Basilius ein Tumb. von Goslar kam vor Gerichte, unde erzuget mit mins Herrn offenen Brieven des . . . Bischoffes von Hildensheim, daz Kunse Pfefferkeller und sein Bruder lange ze Banne sind gekundet, umbe die schulde, daz sie einen Tumherren von Goslar viengen vreklich, dar wart ertheilet: alle die weile daz sie in offenen Banne sint, daz sie uff daz Gut za Goslar des Goteshuses ze Langenberge nicht mögen clagen, noch uff die Tumherren, noch uff nieman, de sie do umb den Ban versprechen will. Der Brieu vward geven an den Montage, nach S. Johannes Tage Baptisten in den siebenzehenden Jahre, do min Herr der Kunik Ru: von Rome vward gekronet.*

(c) In allegato quidem exemplo in præc. nota nulla fit mentio procuratoris, at in aliis fere omnibus Documentis Sæculi XIV. & XV. nunquam non memorantur *die Fursprechen*; ex quibus colligo id fuisse juris in Judicio Curiae siue *daß es Hofgerichts recht geveesen seye.* vid. Privil. Francof. pag. 275.

(d) Vid. supra §. 18. lit. (b)

(e) Exempla passim extant in Privilegiis Francofurtensibus pag. 211. ubi: *Daß vor uns in Gerichte quam mit fursprechen der Erbaren vvisen des Burgermeisters, Rates, und der Burger gemeinlich der Statt zu Frankensfurt erbare Bottschafft mit namen Johan von Holtzhusen und Bernhardt im Sandthof Burger daselbst mit gantzem und vollem Gevvalt derselben Statt zu Franckensfurt &c. Conf. pag. 276. 296. adde Heineccii Antiqq. Goslar. pag. 371. ubi: vollmachtigen Procuratoren, des sie gute Bevveissunge und Procuratoria hatten &c.*

§. LIII.

Exceptiones itaque imprimis Dilatoriæ (de fori declinatoriis enim jam supra (a) pauca dixisse sufficiat) poterant vel contra Judicem E. G. Si vel esset bannitus, vel haud liber vir *kein Fryman &c.* vel contra actorem, & reum obmoveri, imo & contra procuratores non legitimatos aut de jure procuracione abstinere jussos, & quæ id genus aliæ. Recusationes etiam non prohibitas fuisse, sed ipsosmet Imperato-

Probatio-
num Ge-
nera.

peratores insigni exemplo praeiisse iustitiariis, ut in causa propria vel se tangente abstinerent iudicio, docent Caroli IV. literae (b). De cautione in iudicio praestanda, iuramento calumniae, atque aliis processibus formalibus non adeo fuscè loquuntur iudicii Chartae (c). Probationes plerumque per Documenta non modò autographa, sed & alia exemplaria, legitimè sive ab Electore Imperii praesertim Moguntino, sive a iudicio Curiae Regalis aut Provinciali quodam Caesareo vidimata, & collata, imò & per testes, per iuramenta, confessionem adversarii &c. fiebant. Neque subsistebat tantum in libello & exceptionibus processus, licebat & replicare ac duplicare (d), non quidem semper (e) in scriptis, sed plerumque oraliter.

(a) Exemplis alibi recensitis addo illud in privilegiis Francofurt. pag. 275. seqq. quod apprime huc facit.

(b) Apud Authorem der Donauwerth. Informat. P. I. in adjunct. n. 13. pag. 245. & alios Authores. Avocabat ibi causam Rupertus Senior Comes Palatinus ac Princeps Elector. prætendens injustum esse, ut Vassallus suus Joannes Comes de Spanheim coram quovis alio iudice, ac coram se judicaretur; hoc enim juris esse *Electorum Imperii*. Carolus IV. itaque alios Electores Moguntinum ac Coloniensem consulens, quid faciendum? hoc accepit responsum ac votum: *Sintemaln wir auch Churfürsten weren, wir solten einem andern Fürsten das Gericht und den Stab an unser Statt empfehlen, und solten uns mit ihm umb die ehedenannte Sachen gesprechen, was unser und aller Churf. Recht, Freyheit, und Gewohnheit were? Da satzten wir an unser Statt den hochgebohrnen Uladislau Hertzogen zu Teschen, und besprachen uns, und kamen wider fur Gericht, und fur den Hertzogen von Teschen, der an unser Statt sasse. Der fraget uns der Urtheil. Da hetten wir uns bekannt und bedacht &c. Besigelt mit unsers Hofgerichts hangenden Insigel an. 1353.* Ita ex iudice supremo Imperator factus iudicii Curiae Imperialis cum cæteris Electoribus Assessor!

(c) Superfunt tamen exempla oppositarum à reis praesentibus exceptionum: *non sum citatus ad hanc causam*; Item praestiti eremodicii seu

seu cautionis, commissionum ad examinandum testes & quidem ex Saeculo XII. in Judicio Imperatoris solennium, sed de his alibi.

(d) Vid. *Privil. Francof.* pag. 276.

(e) Imo praeter dimissoriales, & supplicam ad Rudolphum I. an. 1274. pro manutenendo contra novi operis extructionem a Tigurinis exhibitam apud HERGOTT T. II. Geneal. Habsp. pag. 442. & 443. extantem vix aliud quidquam in scriptis actum reperi. Vid. supra §. 13. in notis.

§. LIV.

Proposita hunc in modum actione & exceptionibus tam *De sententia* formalia quam materialia processus concernentibus: *Auftrag* *Clage und Antwort*, *Rede und Widerrede* sequi assolebat sententia. Hanc petebant partes: Judex ab Assessoribus sciscitabatur, hi verò vel extemplo, vel ubi nodus juris prius dissolvendus, aut pars potentior in judicio praesens erat, ne concussio vel metus eos a recte judicando distraheret, sumpto plerumque secessu & colloquio (a) inveniebant, & regressi promebant, quam itaque Judex Curiae promulgabat, & publicabat. Nefas autem erat, & sub juramenti in amplexu muneris a Judice praestiti religione (b) interdictum, ne aliter ac ab Assessoribus prompta erat, publicaretur. Quo facto si petebatur, concedebatur victori documentum sententiae. De formula illius jam supra dictum. Tandem his legitime expeditis, nisi forte a victo remedium seu restitutionis in integrum, seu supplicationis &c. interpositum erat *Remedium restitut. in integrum supplicationis.* (c), succedebat executio.

(a) Vid. supra §. 18.

(b) Supra §. 13.

(c) Non ego quidem hujus rei exemplum habeo, sed Ill. D. Senckenbergium ad praejudicium provocantem sum secutus. Vid. supra §. 42. Conf. §. 47. ubi exemplum, quod Imperator non potuerit sententias in hoc judicio latas (*ohne Urtheil*) sive causae cognitione haud praevia revocare.

§. LV.

§. LV.

De Execu-
tione Sen-
tentia.

Quemadmodum autem *parum prodest sententias ferre, nisi debitè executioni demandentur*, ut inquit Sigismundus Imperator (a) ; Ita nunc quædam de executionibus sententiarum libanda. Quibus illæ commissæ, certa statui non potest regula. Subinde Burggraviis & castrensibus Imperii (b), quandoque uni vicino Principi (c), subinde non solum immediatis, sed & mediatis personis (d), nec rarò etiam ordinario Magistratui tam ab ipsis Imperatoribus, quam eorum Justitiariis commissæ leguntur. Multus hic ad potentiam exequendorum habitus respectus. Inprimis verò tum ubi victus erat potentior, raro præteriri solebant, qui mutua pacis conventionem colligabantur, *die unter einen Landfrieden gehæreten* (e). Si nec unius foederis socii, quo fieret executio, sufficiebant, excitabantur & alii sub alia pace degentes (f), imo & totum Imperium ad contumacem in officium ac ad sententiæ paritionem redigendum pro ferendo victori auxilio provocabatur (g). Si executores moram necterent, promotoriales & excitatoria decernebantur. Si planè, requisiti a victore, executionem suscipere recusarent, eadem cum exequendis poena digni censebantur, hinc solennis in mandatis de exequendo clausula: *wann thut ihr das nit, man wurdet darumb zu euch Richten, als des egenanten Hofgerichts Recht ist* & similes (h). Imo adeo si exequendus banno erat proscriptus, executionem denegantibus hoc ipsum intentabatur (i). Neque alia ad refranandam & contundendam non parentium contumaciam non adhibita remedia. Inprimis huc spectabat requisitio Judicis Ecclesiastici, ut perfractarios & banno Imperiali damnatos pariter excommunicarent (k). Exemplum requisiti abs Judice Curia Imperialis Episcopi Mindensis dabunt notæ (l). Expediri quoque solebat Mandatum sub hac clausula: *Sambt und sonders*, (m) imo & ad singulos literæ Imperiales de exequendo

equendo directæ (n), injungebaturque executoribus, ut Imperatorem aut Judicem Curiae de successu atque eventu executionis in scriptis sive literis patentibus edocerent (o). Interea quidquid ex constitutionibus Imperii, quidquid ex præjudiciis de executionibus hætenus dixi, laudabiles quidem fuerunt Imperatorum conatus ad effectum administratæ Justitiæ pertingendi; interea tamen verum mansit, quod in proverbio dicitur:

Dimittit corvos, vexat censura columbas.

(a) Apud Ludewigium T. XI. Reliqq. MS. pag. 480.

(b) Exemplum est in *der Waldeckischen Ehren-Rettung* pag. 246. seq. ubi Friderico de Brempten & Johanni de Herffenhausen executio injuncta. adde D. B. de GUDENUS *Cod. Diplom.* T. I. pag. 651. ubi hoc Sculteto Oppenheimensi demandatum.

(c) Exemplum apud SCHNEIDERUM l. c. SCHANNAT *Sammlung alter Schrifften* P. I. pag. 76.

(d) Vid. *Securis ad radicem posita* in adj. pag. 129. ubi nobilibus patriæ Colonienfis contra Civitatem eadem commissa.

(e) Vid. *Securis ad rad.* l. c. p. 128. ubi: *Allen den Herren, Stetten, und Leuthen, die zu dem Landfrieden tuschen Ryn und Mase verbunden, und darunder gefessen sint &c.* Et pag. 133. *Und den geschwornen der Landfrieden zwischen Rhein und Mosell, und in Westphalen und die darunter gefessen sindt &c.* D. Jung l. c. pag. 91. ubi: *an die: So den Landfrieden zu Francken geschworen haben &c.*

(f) Vid. notam præcedentem ex *Securi ad Radicem*.

(g) Vid. *Securis ad Radicem posita* in adj. l. c. pag. 134. ubi: *Quos quas & quæ Latitudo S. Romani Imperii complectitur, fidelibus suis gratiam &c.*

(h) D. Jung. l. c. pag. 82. 87. 88. &c. *Securis ad Radicem posita* pag. 129.

(i) *Securis ad Radicem posita*, ubi: *der thete gar schwerlich und græblich wider Recht, wider uns, und wider das Heil. Romische Reich &c.*

(k) Vid. Privilegium Friderici II. an. 1220. Principibus Ecclesiasticis concessum, ubi: *& ipsi versa vice fide data promiserunt, quod*

contra

contra omnem hominem qui tali nostro iudicio ipsis exhibendo violenter restiterit, nobis pro viribus suis efficaciter assistant.

(l) Extat in der Waldeckischen Ehren-Rettung pag. 248. ubi: *Wan nun von Rechtswegen das geistliche Gericht dem vveltlichen beholffen seyn sol, vvan es sein begehret, und darum bittet; So mahnen vvir und bitten Euch ernstlich, und festiglich von Gevvalt unsers Herren des Keyfers, und von Gerichtsvvegen, daß ihr den vorgenanten Graffen Otten und Graffen Henrich von VValdeck mit Geistlichem Gerichte beholffen seyt zu dem vorgenanten Hertzogen VWilhelm von Lüneburg, und in den Bann zu thun &c. . . . Daß vvir ewveren Gericht auch beholffen seyn vvollen mit unserem Gericht, vvo ihr sein begehrt und an uns fordert. An. 1366.*

(m) Hinc formula: *So gepiethen vvir Euch allen und Euer yglichen besunder, den diese Brief gezeigt vvird &c. Vid. Securis ad Radicem l. c.*

(n) Vid. D. JUNG l. c. pag. 90. & 111.

(o) Item hæc formula: *Und vvas ihr oder Euert einich hierynen tetent, deß lassent uns mit uren offenen besiegelten Brieven, und als das Recht ist, vvider vvysen &c. vid. ibidem, & Securis ad Radic.*

CAPUT. VI.

DE

FATIS JUDICII CURIAE IMPERIALIS.

§. LVI.

*Fata Judi-
cii Curia.*

EXaminatis itaque origine, Personis, Jurisdictione ac Processu Judicii Curiae Imperialis, cum nomen illud hodie non amplius in Imperio frequentetur, nec, quo illud devenerit, fatis explicatum extet apud Scriptores, nunc quædam de fatis illius lubet subungere. Sub Friderico II. institutum esse dixi; floruit ab eo tempore axioma: *des Keyserlichen oder Kuniglichen Hofgerichts* usque ad Rupertum Rom.

Rom. Regem; sub eo testantibus documentis: *das Kunigliche und des heiligen Reichs Hofgericht* (a) passim audit; continuos ferè a Friderico II. usque ad Fridericum III. Imperatorem in Aula Regia floruisse Justitiarios sive Judices Curiae, testis est Series mea Judicum §. 14. subjecta; sed hæc, cum sub Friderico III, quem alii V. vocant, omninò desinat, nec postea tam in actis publicis, quam documentis editis ulla amplius extet vel unius Judicis Curiae diserta memoria; Quid amabò respondebis, si quod sub Friderico II. coeptum, sub Friderico III. evanuisse, aut abrogatum dixerò Judicium Curiae Imperialis? Sed nec illud quidem in mentem venit.

Audit judicium Casaris & Imperii.

Circa Sacculum XV. medium

non occurrunt amplius iudices curia.

(a) Vid. Chartæ apud D. JUNG. L. c. Nomen hoc sortitum fuisse arbitror, quod Judicium Curiae Regalis, uti ipsemet Rupertus, *Heidelberga* plerumque resederit, ac ibidem jns dixerit; cum autem in hoc ipso loco esset etiam aliud *Judicium Curiae* seu *Hof-Gericht*, quod etiamnum superest, quo causæ *Palatinatus Rheni* devolvebantur; Hinc ad utriusque distinctionem, & ut partes citatæ locum & tribunal scirent, illi additum fuerit: Judicium Curiae Regiæ & Imperii. Conferamen supra §. 5. ubi Adolphus Comes de Waldecke *Justitiarium Reipublicæ & Regis* se scribit.

§. LVII.

Sunt viri, iique gravissimi, qui Judicium Camerale, quod sub Friderico III. jam viguit, idem cum Judicio Curiae fuisse autumant. Ita sentiunt præter DECKHERRUM in Vindiciis ad Blumium de Processu Camerali Tit. III. aliosque, inprimis Mullerus *im Reichs-Tags Teatro*, & Wenckerus (a). Mihi non eadem placet sententia, supraque (b) id paucis declaravi, nunc paulò fusiùs tractandum. Prima quæ in documentis Judicii Cameralis *des Cammer-Gerichts* mihi occurrit mentio, est in Diplomate Sigismundi Imperatoris an. 1415. civitati Colonienfi dato, in quo hæc:

An judicium camerale idem quod judicium curia?

Negatur.

ad Romani Regni seu Imperii Judicium Curiae vel Camerae, aut alterius Jurisdictionis cujuscunque ordinaria seu delegata, ubicunque sita vel constituta forent seu erunt &c. &c. Datum fuit hoc Diploma Constantiae, Provinciae Moguntinae (c); antiquiorem haud vidi. Atqui verò vides hîc utrumque judicium disertè distingui. Clarius autem hæc judicia sibi opponuntur in Literis Friderici III. an. 1456 Alberto Marchioni Brandenburgensi ac Burggravio Norimbergensi concessis: ubi: *in unser Kayserlich Hofgerichte, Cammer-Gerichte oder ander Gerichte unser und unser Nachkomen Kayserl. und Kuniglichen Hove, wi dye je zu Zeiten Namen haben oder gewinnen &c.* quod bis repetitur (d). Porro cum jam celebre esset Judicium Camerale, ut primo nunc allegata docent literæ, floruit etiamnum Judicium Curiae Regalis; patet id ex Judicum serie, & quod probe notandum, floruit Constantiae ubi datum hoc Diploma de anno 1415, præseditque ibidem Guntherus Comes de Schwartzburg. Ipsi etiam qui subsecuti sunt Justitiiarii, in literis nunquam se *Judices Camerae* compellant, nec literas sigillo Judicii Cameralis muniunt, imo ne quidem vel minimam ejusdem faciunt mentionem, quod certè, cum extent plures chartæ Judicii Curiae, mirum foret, si idem cum Camerali fuisset, ac utrumque Sinonymum.

(a) D. WENCKERUS in appendice ad Ill. SENCKENBERGII Dissertationem *de Fabula Judicii Palatini* pag. 161. & alibi in scriptis suis. Add. ibidem Author Anonymus *de prætenso peculiari Principum Judicio* pag. 12. 18. seq. Nec D. SENCKENBERGIUS aliter sentit, nam catalogo suo Judicium Curiae Imperialis inserit etiam Judices Camerae. lb. pag. 136. HUGO *de Statu Reg. Germ.* c. 4. 38. D. GRUPE *in discept. forens.* pag. 536. seq.

(b) Vid. §. 12.

(c) Vid. Author *Histor. Diplom. Norimb.* pag. 552.

(d) Vid. D. JUNG *de Burggrav. Norimb.* pag. 83. & 88.

§. LVIII.

Imo & hoc distinctionis adinstar videtur allegari posse, <sup>Probatum
ulterius.</sup> quod nulla fere sententia in Judicio Camerali lata in fronte præ se ferat Præsidis aut Judicis Cameralis nomen, sed Cæsareum semper in iisdem sit conspicuum, sub cujus nomine illæ expeditæ; quod nec ullis adhibitum sit speciale judicii sigillum, sed semper Sigillum Imperiale aut Regium. Secus in Judicio Curia, cujus sententiis ipsemet Justitiarius nomen præfigebat, addebaturque Sigillum Judicii consuetum, & hunc in usum solum destinatum, etsi Cæsari ipse judicasset. Deinde nec annuum saltem fuisse videtur munus Judicis Camerae, ut a Justitiario Curia Constitutio Friderici II. requirebat; imò & quantum Assessores concernit, maxima eorum pars ex Jurisconsultis (a) constituisse videtur, cum tamen qui Judici Curia Scabinorum loco addebant, vel essent *Domini* & milites, vel milites soli, aut cum Jurisconsultis; Ut hinc concludendum arbitrer, utrumque judicium fuisse maximè distinctum.

(a) Quod videtur colligi posse ex declaratione Citationis Friderici III. Imper. apud LONDORPIUM T. I. Actor publ. pag. 20. ubi hæc: *In unserm Cammer-Gericht, das vvir mit anderen Personen, vvan Fursten und ꝛc. umb Sachen, die unser und des Reichs Fursten Ehr, Leib oder Lehen nicht berubren, besetzen ꝛc.* & ibidem in sententia de a. 1472. ubi: *mit den Ehrsamem unsern Rathen der Rechtsgelehrten und des Reichs lieben getrewen ꝛc.*

§. LIX.

At cum Series mea Judicum, nonnisi ad Sæculum XV. <sup>An judi-
cium came-
rale in il-
lius locum
succes-
serit?</sup> medium pertingat, adeoque id genus munus in Aula Imperiali defuisse vero sit simillimum, an fortè Judicium Camerale in illius vices suffectum ac surrogatum fuit? Nec hoc dicendum existimo, tum quia extantibus adhuc Judicibus Curia simul etiam extitisse Judicium Camerale jam ^{Negatur.} dictum est, cum quod forma hujus multum ab illâ dista-

ret. Originem certam Judicio Camerali assignare nequeo, non tamen hoc velim confundi cum Camera Regia aut Imperiali, seu Fisco Regio, cui inferendae mulctae; nisi forte jurisdictioni facultatem, quam Camerario Curiae Regalis in rebus Camerae seu Fisco applicandis competiisse dicunt (a), in Judicium Camerale translatam esse autumaveris. Saltem haec doctrina, quantum Judicii Cameralis origines attinet, non adeo crudè exhibilanda, pleræque sanè causae, de quibus etiamnum id judicat, ad fiscales referendae videntur E. G. causae fractae pacis, cujus cura Judicio Camerali in Imperio praecipuè demandata, & privilegiorum Caesareorum violationes, sub quibus generibus plurimae aliae causae comprehenduntur. Ne dicam ante an. 1495. ordinarium in Judicio Camerali fuisse Caesareae Camerae Procuratorem Fiscalem, vulgò *unser Kayserlicher Cammer-Procurator Fiscal* (b), imo & causas ante an. 1495. in hoc judicio ventilatas plurimam partem de Fisci regalis commodis egisse (c). Sed nec illud affirmo, neque inficiari ausim, contentus prodidisse conjecturam admodum probabilem, nec antiquitati, nec nobilitati aut dignitati Cameralis Judicii, multo minus jurisdictioni suae legibus definitae vel minimùm derogantem (d).

(a) Vid. D. SENCKENBERG in *Dissert. de Fabula Jud. Palat.* §. 48. pag. 137.

(b) Vid. *Author Hist. Norimb. Diplom.* pag. 640. ubi: *Wir Friederich &c. bekennen mit diesem Brief: von solchen poen falls vvegen, nemlich der 10. Marc Læthigen Golds, darein dann die Burger und Gemeindt zu Erlang unser und des Reichs lieben getreuen von Clag vvegen unsers Procurator Fiscals . . . darumb daß sie unsern Kayserlichen Gebotten . . . nit gehorsam gevvesen, vor unsern Kayserlichen Cammergericht mit Urthel und Recht ertheilt seindt &c. Datum anno 1445. Neostadii.* Conf. ibidem pag. 706. ad an. 1471. ubi, qui saltus Imperii circa Norimbergam invaserant, ad instantiam Procuratoris Fiscalis Caesareae Camerae in Judicio Camerali conventi & damnati leguntur, Add. MULLERI *Reichstags Theatr.* T. II. p. 631. & 632.

(c)

(c) Vid. inprimis nota præcedens. Add. Author Anonymus apud Senckenbergium pag. 12. ubi pacis conservandæ gratia Camerale Judicium sub Wenceslao viguisse scribit.

(d) Quemadmodum enim officium Camerarii in aula regia fuit antiquissimum, & apud SENCKENBERGIUM L. c. ad documenta provocatur, in quibus supremus Camerarius & ejus Judicium judici aulico si-ve curiæ regalis præponitur; ita nihil dictum opinor, quod vel antiquitati vel dignitati cameralis judicii posset obmoveri.

§. LX.

Cum itaque Judicium Camerale, & Curiale non fuerint idem ac synonyma; nec ullum amplius monumentum Judicum Curia imperialis nomina nobis sistat, nec etiam Imperiales literæ post an. 1450. aut 1460. *Sigillo Judicii Curia* munitæ legantur; despiciendum nunc erit, quo ergo hoc speciale in aula regia tribunal devenerit? Si hariolari lubet, ac licet; suspensum crediderim Judicum Curia munus, reditumque esse ad pristinum judicandi morem (a), vi cujus Imperatores tam in causis minorum imperii ordinum ac subditorum, quam potentiorum ipsimet præsedebant, aut per Judices delegatos ac commissarios specialiter ad singulas causas nominatos rei cognitionem susceperunt; nihilo tamen minus Judicio Camerali quodam modo largiorem, ac antea habuerat (b), jurisdictioni potestatem concessam & communicatam esse, ut proinde creditum fuerit hoc in illius, scilicet Judicii Curia, successisse locum. Saltem quia Judex Camerae, ex Electoribus aut in defectu illorum ex aliis Imperii Magnatibus constitutus, in Curia si-ve Aula Regia sedem habebat, ea opinio adeo invaluit, ut in formula Ordinationis Cameralis an. 1486. in Comitibus Francofurtensibus a Statibus Imperii concepta (c) Judex Camerae disertè *Hofrichter* appelletur; cum vero nullibi in constitutione aut literis Imperatorum hoc ipsi nomen attribuitur, ex hoc fortè præsumendum erit, hac ipsa de causa non arrisisse Friderico III. Imp. dictam Ordinationem.

Munus Judicum Curia suspensum fuit.

(a) Hinc

(a) Hinc post an. 1460. rarò Judicia Curiae & Camerale sibi opponuntur, imo nec in literis frequens occurrit mentio *des Hofgerichts*; aut ubi id fit, intelligendum erit ipsum Cæsaris Judicium, quando in persona præsedit sententiam laturus; saltem tali Judicio titulum *des Hofgerichts* Sæculo XV. datum esse Eberhardus Windeckius docet. Imo & in Privilegiis fori & de non evocando post dictum annum concessis illud observo, *Judicium Curiae* plerumque postponi *Judicio Camera*, quod testantibus documentis in §. 57. allegatis antehac præponi solebat; quod quia quodammodo inconueniens videtur, nec judicium Camerale supra Cæsarem extollendum, hinc vocabulum illud: *Hofgericht* eo tempore de Judicio Rottwilensi omnino erit accipiendum. conf. von STETTEN *Angspurgis. Geschichten* P.I. p. 221.

(b) Scilicet ut in causis civilibus quibuslibet contentiosæ jurisdictionis, nec tantum in fiscalibus cognosceret. adde literas ordinum Imperii. de an. 1503. apud LONDORP. *Act. publ.* T.I. p. 20. seq.

(c) Vid. MULLERI *Reichstags Theatr.* T.III. pag. 29.

§. LXI.

Floruerunt
duo posthac
in Imperio
suprema
judicia,
alterum
Camerale.

Suspensio itaque Justitiariorum ordinariorum in Curia Regia munere, Imperator aut ipsemet aut per Judicium Camerae aut speciales commissarios supremam in Imperio jurisdictionem exercebat (a). Judicio quidem Camerali præfederunt A. 1458. Wilhelmus Marchio Badena-Hochbergensis (b), A. 1465. Ulricus Episcopus Passaviensis Vice-Cancellarius Imperii (c), A. 1467. Episcopus Gurcensis. (d), A. 1470. laudatus Ulricus (e), A. 1471. Adolphus Moguntinus Archiepiscopus & Elector (f), qui & an. 1472. & 1473. præfuit (g). Donec tandem an. 1495. desiderata diu Cameralis ordinatio ipsumque judicium in suum certumque ordinem redacta, hoc ab aula Imperiali separatum, & in eo continua serie Judices supremi successerunt. Ineptiunt autem Scriptores, qui ordinato hunc in modum Judicio Camerali Cæsarem sibi omnem juris dicundi potestatem abrogasse credunt. Cum Judicium Curiae instituisset Fridericus II., nihilo tamen minus non solum in causis reservatis, sed & in aliis

non reservatis, & cum Judice Curiae communicatis jus dixit (h). Subsidiarium scilicet erat hoc postremum tribunal, ne absente vel impedito Cæsare ipso, partibus nullum omnino superesset refugium. Temporibus Sigismundi plerumque in Hungaria, aut in extremis Germaniae finibus residentis (quod ipsum de Friderici III. ætate jure merito dixeris) continua erat in Comitibus querela, Cæsarem Imperium fere pro derelicto habere, non esse in Imperio justitiam, imo & res Germaniae extra Germaniam tractari per externos, ne linguae quidem Germanicae gnaros, & quæ id genus alia. Et sanè absente in Hungaria, aut in angulo Germaniae Imperatore judicia fermè, quasi omnino exulassent, spernebantur; *Eò quippe res (proh dolor) inquit Petrus de Andlo ad Fridericum III. Imp. (i) redacta est, ut non modo vi oppressus vix judicem, ad quem recurrat, inveniat, sed & dum post longos laborum circuitus vix tandem judicatum obtinere contigerit, deficit tamen plerumque, qui res judicatas executioni demandare aut velit aut possit. Hinc jam patria continuis diffidationibus exagitur, hinc jam tela volant, furibundae sparguntur faces. Hinc armorum & arcuum sonat fragor, & injuriosus mucro omnia & omnia prosternit &c.* Necesse igitur erat certum & in Imperio fixum erigere tribunal, quod læsis ac justitiam suspirantibus esset propius; instabant ordines Imperii, res hæc in omnibus fere comitiis agitata, nec tamen in effectum redigi potuit, Cæsaribus suo juri quidquam derogatum iri suspicantibus ac timentibus; pedetentim tamen majores indies Judicio Camerali vires capiente; Donec tandem an. 1495. lege Imperii lata Maximilianus I. Procerum ac ordinum Imperii votis ac precibus succubuit, stabile, ipsumque subsidiarium erigens camerale judicium, quantum causas non reservatas attinet, sæcularium in Imperio supremum (k). Perrexerunt interea Cæsares non *Alterum* modo in reservatis, sed & aliis non reservatis & cum Judicio *ipsiusmet*

Imperato-
ris.

Camerali communicatis in Curia sive aula sua jus dicere, ut plurimis posset exemplis demonstrari; Nec unquam Status Imperii hanc ipsi facultatem dubiam facere ausi sunt. Non ignoro quidem ab Authore Informationis Donawerthenensis pag. 247. produci literas hac rubrica insignes: *Der sunff Churfürsten Maintz, Trier, Pfaltz, Sachsen, Brandenburg Schreiben an Kœnig Maximilian anno 1502. umb Abstellung Keyserlichen Hof-Proceß*; quasi verò Principum Electorum mens fuisset, ne posthac ex Curia Regia Processus decernerentur, adeoque Imperatoriæ exercitium jurisdictionis penitus in aula cessaret, non enim aliud promittit aut significat hæc rubrica. Verum enim verò non hanc Electorum fuisse intentionem ipse literarum contextus docet. Intercedebant scilicet pro Coloniensi Electore, ne primâ hic instantiâ, scilicet austregis, præteritâ, coram Cæsare conveniretur; Quæ ipsa intercessio tacite involvebat: quod Electores conveniri quidem in aula Cæsarea, non tamen in prima instantia potuerint. Hinc & clausula in privilegiis de non evocando, de non appellando & aliis: *Uns oder unser Kayserliches Cammergericht* (1). Perseveravit autem mos hic judicandi in persona, aut per delegatum Judicem ac Commissarium in aula Imperiali, donec tandem an. 1559. (m) Ferdinandus I. suspensum Judicium Curiae Imperialis munus adeoque & pristinum Curiae Judicium *quodammodo* restitueret. Dixi: *quodammodo*; nam simpliciter restitutum non esse in sequenti capite dicetur, ubi quatenus Judicium Curiae Imperialis, a Friderico II. institutum, cum consilio & judicio Imperiali aulico conveniat, uti & ab eo differat, paucis quantum fieri potest, illustrabitur.

Donec a
Ferdinando
I. Imp. re-
stituti Ju-
dices Curiae.

(a) Exemplâ rerum judicatarum per ipsos Imperatores extant apud Authorem Hist. Dipl. Norimb. p. 661. 689. 705. 763. 771. &c. Per Cameram aut Judices Camerae apud Authores sub notis b. c. d. e. f. g. citatos. Per *Commissarios* denique speciales in *Privilegiis Fran-*
cofurtens

cofurtensibus pag. 282. in HEINECCII *Antiqq. Goslariensibus* ad an. 1485. pag. 421.

(b) Vid. MENCKENIUS T. I. *Scriptor. Rer. German.* pag. 504. & 508.

(c) D. JUNG de *Burggrav. Norimb.* pag. 65. seq.

(d) D. SENCKENBERG *Dissert. de Fabula Jud. Palat.* pag. 137.

(e) Idem l. c.

(f) Ibid.

(g) D. GRUPE in *Discept. Forens.* pag. 536. MULLERUS in *Reichs-Tags Theatr. sub Frid.* T. II. pag. 551. seqq. Recensitis addi potest *Albertus Marchio Brandenburgensis* an. 1474. Augustæ Vindelicorum præsidens, ut ibidem pag. 631. seq. ex Apologia Friderici V. Electoris Palatini constat, etsi Sceptum Judiciale eidem contra fas ablatum conqueratur Fridericus V.

(h) Vid. supra §. 6. &c.

(i) Vid. *Representatio Reipubl. German.* pag. 107.

(k) Ita jam antea an. 1472. apud MULLERUM l. c. pag. 552. in quadam sententia camerali vocatur: *Unser Keyserlich Cammer-Gericht das obrist vveltlich Gericht &c.*

(l) Vid. imprimis Author *Hist. Norimb.* pag. 661. & 706. ubi: *Auf den nechsten Gerichtstag darnach, vor uns oder dem, dem wir das an unser Statt befehlen, wo wir dann zumal im Reich sein werden. & pag. 700. ubi: Als ob die durch unser Keyserlich Person und Cammer-Gerichte crafftlos . . . gesprochen vverden &c.* Privilegium Frid. III. de an. 1487. Comitibus Hohenloicis concessum ubi: *Vor uns oder unsern Nachkommen an dem Reiche oder vor unserm Hoff oder Cammer-Richter, der dann je zu zeiten ist, und nyrgend anderstuvo &c.*

(m) Edita scilicet ordinatione consilii Imp. aulici, constitutoque Præside Carolo Comite de Zollerem. vid. UFFENBACHIUS de *Consil. Imper. Aul.* in Mantissa pag. 6; non tamen titulus *Hoffrichter*, sed *Hofraths Vorgeher*, item *Vervvalter & Hofraths-Präsident* ipsi attributus.

CAPUT. VII.

COMPARATIO JUDICII CURIAE IMPERIALIS CUM CONSILIO AC JUDICIO IMPERIALI AULICO.

§. LXII.

Convenientia ac Differentia Judicii Curiae cum consilio ac Judicio Imperiali.

Quoad nomen.

A Nomine Ordior. Judicium Curiae Imperialis, germanicè *Kayserliches Hofgericht*, & Consilium Imperiale Aulicum *der Kayserlicher Reichs-Hofrath* potissimum appellatur. An igitur sub nominis discrimine latet etiam reale discrimen? Ita videtur. Paragrapho præcedenti jam dictum est, Imperatorem, instituto licet Camerali Judicio, nihilominus jus dixisse; constat etiam ex ordinatione Regimenti de an. 1521, Imperatorem Carolum V. sibi cognitionem de Principatibus, Comitatibus &c. Imperio nexu feudali obstrictis, uni vel alteri parti definitive abjudicandis reservasse (a); Idem & ex Transactione Passaviensi (b), & Ordinatione Camerali de an. 1555. (c) constat. Quemadmodum verò bonus Judex nihil ex arbitrio facit, sed ad examinanda causarum merita prudens non modo admittit, sed & ultrò expetit consilium; Ita & Imperatores nostri Antecessorum exempla secuti, causam, præcipue arduam judicaturi, nunquam non admiscere consilia. Hunc igitur in finem, quæ olim ex arbitrio Principis subitaneo quodam modo ad singulas lites ceu Assessores ac scabini adhibebantur, receptæ fuerunt certæ personæ, in omnibus deinceps ad Curiam seu aulam Imperialem devolvendis causis consilia suppeditaturæ, ubi ipsosmet Imperatores Judicio præsidere contingeret. Hic primarius finis consilii Imperialis aulici: Hinc appellatio *des Reichs-Hofraths*, non enim

tam

tam consilium, quam ipsemet Imperator *judicabat*. Quemadmodum autem, ut dixi, causæ etiam minores ad aulam deferebantur, nec tamen Imperatores gravibus occupati negotiis semper præsidere poterant, partes verò nihilominus justitiæ efflagitabant; Ita Ferdinandus I. ad celeriores litium expeditionem, & promptiorem justitiæ administrationem instituit Præsidem hujus consilii, seu ut juxta styllum antiquum dicere liceat, *Judicem Curia Imperialis* restituit, ea cum potestate, ut omnes causas justitiæ, & contentiosas judicaret, ac plenariè definiret, exceptis causis, ærarium, domania, & cameram Imperatoris concernentibus, nec non casu votorum disparium & controversiis gravioribus, & maxime momentosis (d) decisionem ipsiusmet Imperatoris requirentibus. In hac itaque consideratione (quantum sub Directorio Præsidis Consilio Imperiali aulico causas minus arduas concludere, definire, ac expedire integrum erat, & permissum) conveniebat ei secundariò nomen *Judicii Curia seu aulici eines Hofgerichts*. Duo hi respectus probe sunt notandi. Ab his enim multarum pender quæstionum decisio, quatenus scilicet & Consilium est & Judicium. Repetiit ordinationem Ferdinandi I. Ferdinandus III.; & distinctionem illam disertius expressit; cum se quidem *supremum* hujus consilii *Caput*, substitutum verò Præsidem *das nachgesetzte Haupt*, vocavit (e), cum causas expressit, in quibus ei *absque præscitu suo*, ut ita dicam, *concludendi* potestatem concessit, & in quibus eam circumscripsit, ac votum, relationemque, five consilium illius, *ein rätbliches Gutachten, Bedencken &c.* semel pro semper requisivit, sibi que *conclusionem* (f) ac *decisionem: die Erledigung* reservavit. Hac igitur distinctione præmissa, Origo Consilii Imperialis aulici clara est, scilicet cum nunquam non adhibuerint consiliarios Imperatores, Regesque Romanorum, ad Caroli Magni tempora & ultra remittendi

Distinctio inter Consilium & Judicium Imp. aulicum.

Origo Consilii Imp. aulici, uti & judicii erunt diversa.

erunt illius natales. Si verò ut judicium ab ipso Imperatoris judicio distinctum consideres, eodem cum Judicio Curiae Imperialis, de quo hactenus scripsi, habebit, nisi restitutionem malis **NOVAM** planè institutionem appellare. Si cum sanctiori Consilio componas, & utrum sit antiquius, investigates, non fallêris, me judice, si illud ex hoc natum dixeris (g). Neque non verè dixit Ferdinandus III. (h) in ordinatione sua, cum Cameram Imperialem post *Consilium* suum aulicum esse institutam ait, etsi, quatenus hoc ipsum est *Judicium fixum*, quatenus stabile, certaue ordinatione & ex certis personis conscriptum, Camera Imperialis de antiquitate quodammodo certare posset. Finis, ob quem institutum erat Judicium Curiae Imperialis, supra §. 6. traditus est; idem dabat Judicii Imperialis aulici, seu restituendi seu instituendi ansam, scilicet ut minus potentibus nihilominus paterent justitiæ fores, licet Imperatores gravioribus occupati negotiis impedirentur judicio præsidere (i). *Illud* tamen præcipue ad causas Germanicas dirimendas institutum, nec vel unicum legitur præjudicium, causam Italicam ibi decisam, imo nec illuc delatam esse; *Hoc* verò & de Italicis cognoscit. *Illud* Imperatoris sequebatur aulam; & etiamnum *hoc* sequitur. *Illud* extra Germaniam non translatum; *hoc* similiter intra ejusdem fines sedem habet, etsi Imperatores quandoque alibi resideant (k). *Judicium Curiae Imperialis* absente vel impedito Imperatore, aut Interregni tempore per Vicarium Imperatoris aut Imperii exercebatur (l), similiter & *Judicium Imperiale aulicum* (m). Interea quanquam respectu Judicii duo hæc tribunalia inter se quodammodo conveniant; Si tamen Consilium Imperiale qua Consilium intuearis, multum hæc differre deprehendes: Imprimis enim nulla Vicariis Imperii competit facultas hocce Consilium exercendi, sed tribunali, quod ipsi erigunt, restricta est potestas tam legibus (n) quam consuetu-

Quoad jurisdictionem.

Quoad dependentiam.

suetudine; nec vel nomen illi communicatur, sed *Judicium Curiae Vicariorum Imperii*, *Reichs-Vicariats-Hofgericht*, vocari notum est, signo satis evidenti, distinctionis a me datae usum superesse (o).

(a) §. 7. ubi: *Ob auch Sachen furzielen, Furstenthumb, Graffschafften &c. &c. belangend, so vom Reich zu Lehen ruhren, so einem Theil gantzlich und endlich gesprochen werden solten, derselben Erkantnus wollen wir uns hierin auch vorbehalten haben &c.*

(b) §. 14. *Demnach solle die Erledigung &c.*

(c) P. II. Tit. VII.

(d) *Reichs-Hofraths-Ordnung Ferdinandi I. de an. 1559. apud Uffenbachium l. c. pag. 8. ubi: wo auch in unserm Hofrath Sachen furkommen, darinnen sich unsere Hoffrath nicht vergleichen mochten, oder die sonst an ihnen selbst hochwichtig, tapffer und ansehnlich waren, daß sie Erledigung bey uns bedærffen, die sollen uns jederweil mit ihren verzeichneten rathlichen Bedencken . . . furbracht werden, darauf wir folgens solche Sachen erledigen &c. Conf. ibidem introitus, ubi von Finantz- und Cammer-Sachen.*

(e) R. H. O. tit. I. §. 1. & 4. *Additur quidem: und Richter allein wir, und ein jeder Romischer Kayser selbst ist; sed conf. §. seq.*

(f) Vid. R. H. O. tit. V. §. 7. 18. seqq. Capitul. Caroli VI. Art. XVI. Caroli VII. d. a. Francisci I. Art. XVI. §. 15. Conf. præced. not. (d).

(g) *Non enim admittendum arbitror Judicium illud Principum Secretariorum: de quo D. Senckenbergius in Diss. de Fabula Judicii Palatini Tit. XLVIII. pag. 137. agit, & ex quo natum esse suspicatur den Geheimden Rath. Nam illi, Sæculo præcipue XIV, vel erant Consiliarii tantum, vel etiam Protonotarii; Ita Ludovicus IV. Magistrum Ulricum de Augusta vocat Secretarium suum, nec tamen ille Judicii Principum Secretariorum Assessor. Verum de hoc alibi.*

(h) R. H. O. in procemio his verbis: *Wie auch folgendes dero Kayserl. Cammer und andere Gerichtsmittel aufgerichtet haben.*

(i) R. H. O. Ferdinandi I. & Ferdinandi III. in procemio.

(k) Vid. Uffenbachius de Conf. Imp. aul. cap. XIII. pag. 178. Conf. Ordinat. Cameralis de an. 1555. Part. II. tit. VII. ubi: *doch dieselbe aus dem Reich Teutscher Nation nicht ziehen &c.* Sub Germaniæ autem Appellatione non modo Regnum Bohemiæ & Silesia; sed & Helvetia olim comprehensa fuere. Addantur Capitulationes Imperatorum

ratorum E. G. Caroli VI. Art. XVI. Caroli VII. Art. XVI. §. 2. & Art. XXIII. §. 1. Francisci I. dicto Art. & §.

(l) Vid. supra §. 11.

(m) Vigore Aureae Bullae cap. V. §. 1.

(n) Aurea Bulla l. c. ibi. *Exceptis duntaxat Principum feudis, & illis, quae Vanlehen vulgariter vocantur.*

(o) Imo & in ipsa Ordinatione Conf. Aul. de an. 1654. tit. V. §. 7, ubi de remedio supplicationis ad Imperatorem agitur, expresse *judicium Aulicum* seu *Curiae* (*Hofgericht*) opponitur *judicio Cæsaris*; nam permittitur illud remedium a sententia in *Judicio Curiae* lata ad Cæsarem interponere. Fortè & ad cognoscendam jurisdictionem *Judiciorum Curiae* Vicariatuum proderit scire: in quibus causis Consilium Aulico-Cæsareum adstringatur ad votum ad Imperatorem; & in quibus causis absque præscitu illius, sive absque voto, judicandi potestatem habeat. Sed hæc aliis ex professo examinanda relinquo; quædam infra §. 66. attingo. Conferatur Articulus XVII. Capitul. Caroli VII. & Francisci I. Art. XVII. §. 2. ubi: *des Reichs-Hofraths Erkenntnisse & Kayserliche selbst eigene Resolutiones* expresse distinguuntur.

§. LXIII.

*Differentia
Judicii Cu-
riae a consi-
lio & ju-
dicio Imp.
aulico quo-
ad Perso-
nas.*

*Persona in
Consilio
Imp. au-
lico.*

Ad personas, ex quibus formatum est Consilium & *Judicium Imperiale Aulicum*, nunc progredior. In *Judicio Curiae Imperialis* erant *Judex*, seu *Justitiarius*, *Assessores*, & *Scriba*, seu *Actuarius* (a); Quantum Consilium & *Judicium Cæsaris aulicum* attinet; cum certo respectu unum sint, aliâ verò consideratione duorum loco censi debeant; ita & illa distinctè lubet contemplari: In eodem quâ *Consilio* Imperator ipsemet re ipsa est *Judex*, & quidem *supremus ac solus* (b), *Assessores* autem ad exemplum antiquitatis *Principes*, *Comites*, *Dynastæ aut Barones*, *Equites*, & *Jcti.* in duo scamna divisi (c), nec *Præsidis* tùm ea est *authoritas*, quæ in *Judicio*; licet enim velut os Imperatoris proponat, vota colligat, & omnia, quæ ad *Directorium* pertinent, faciat, præparatorie tamen hæc tantùm ab eo fiunt in loco *judicii aulici*, principale ipsi deest *judicis requisitum*, scilicet

scilicet concludere, quod Imperatori reservatum (d); quod cum in Consilii intimi loco fiat, Vicecancellario perorante Cæsar ipsemet proponit & concludit. Ordo votandi præscriptus, ut a Principum Comitum Baronumque scamno agmen ducatur, & in scamno Literatorum claudatur (e) &c. Econtra in **Judicio** Cæsaris aulico Præses judicii velut *Judex Curiae Imperialis* quodammodo considerandus; Etenim omnes fere hujus functiones ipsi competunt, proponit, vota colligit, dirigit, concludit, & *ne consulto quidem Caesare* Sententiam publicandi potestatem habet. Assessores quidem & in hoc casu sunt iidem, ordo votandi tamen alius præscriptus (f), imo & votis utrimque paribus, ut ad conclusionem eatur, Præsidi votum competit (g). Dicam de singulis quædam speciatim, & quæ sit illorum cum personis Judicii Curiae Imperialis similitudo, paucissimis, quantum fieri potest, ostendam: **Judex**

itaque Curiae Imperialis constituebatur & amovebatur ab Imperatore (supra §. 10. 11); similiter & Præses Judicii aulici (a). Ad *illum* non inscribebantur supplices libelli, sed ad Imperatorem (§. 13); nec ad *hunc*, sed similiter ad Cæsarem. Prodibant quidem sub *illius* nomine decreta & sententiæ; non verò *hujus* nomen ac titulus decretis & conclusis præfigitur. Oportebat *illum* esse virum liberum, *ein Frymann* §. 12.; *Hunc* verò vel Imperii Principem, vel Comitem vel ex Dynastarum ordine, seu Baronem (i). Ille, ut Germanus esset, requirebatur docente saltem observantia, seu consuetudine non interrupta (§. 12.); similiter & *hic*, sed lege expressa (k). Rarò in Judices Curiae Imperialis cooptati Ecclesiastici (§. 12); Nec de Præsidibus Judicii aulici exempla prostant, aut saltem rarissima (l). Officium *illius* consistebat in directorio, & conclusione, uti & pronuntiatione sententiæ (§. 13.); pariter & *hujus* munus in eodem consistit, quamvis huic, uti illi, in quibusdam pronuncia-

*Præsides
judicii Imp.
aulici com-
paratio
cum iudice
Curia Imp.*

re & concludere sit prohibitum, ac Cæsari reservatum (m). Illi præscripta erat certa juramenti formula, salarii loco, aut velut honorarium mulctæ judiciales ac fiscales porrectæ; & injunctum quovis die, exceptis dominicis & festis, judicio præsidere (§. 13); Similiter & Præses suum præstat juramentum (n), salarium ab Imperatore obtinet (o), & stans etiam diebus judicio præsidet (p). Ex serie Judicum Curiae apparet nonnunquam Bohemicos, & Silesiacos Principes ac Comites, Principum etiam Comitumque filios, patribus adhuc viventibus, imo & civitatum imperialium cives, fortè & militaris ordinis viros hoc munus gessisse. An ergo & hæc hodie obtinebunt? An mediati Comites ac Principes? an filii Principum Comitumque primogeniti, secundogeniti &c. viventibus patribus? an apanagiati? An militaris ordinis viri, sive Equites Imperii immediati, sed Baronum titulo ornati? An Nobiles novitii, sed diplomate Imperiali Comites aut Barones creati hujus officii capaces? Ordinatio Consilii Aulico-Cæsarei de an. 1654. tit. I. in pr. hæc habet: *Unser Kayserl. Reichs - Hofrath . . . solle hinführo jederzeit mit einem verstandigen, und wie zu Führung eines solchen Ambts vonnöthen, wolqualificirten Praesidenten, der ein Reichs-Furst, Graf oder Herrenstands seye . . . besetzt werden.* Nihil hic de immedietate, & jure Sessionis in Comitibus, nihil de nobilitate avita, ejusque a parentibus derivato gradu disponitur; & si ad præjudicia recentiora luberet respicere; interpretationis authenticæ loco sunt exempla; Cum de plenitudine potestatis Cæsareæ, cum de reservatis Imperatoris, de consilio ac judicio a sola Imperiali Majestate dependente hic agatur, ipsimet Electores Imper. in Capitulationibus hoc Imper. arbitrio reliquerunt (q). Hoc tamen verbulo monuisse liceat, saltem hisce temporibus, cavillationum, & anguillarum judicia declinantium feracibus, consultius esse, tales constituere in supremo hoc dicasterio Præsides, quibus nec desit autoritas, nec ulla seu vera, seu speciosa tantum opponi

poni possit, licet minima, exceptio status, & qualificationis.

(a) Vid. supra §. 9. seqq.

(b) R. H. O. de an. 1654. tit. I. pr. ubi: *Unser Kayserl. Reichs-Hoffrath, dessen Obristes Haupt und Richter allein vvir, und ein jeder Romischer Kayser selbst ist &c.* Interea tamen *Supremi Judicis* axioma, quod soli competit Imperatori, non excludit judicem vicarium, qui titulus optimo jure Præsidi, in iis casibus, ubi votum ad Imperatorem non requiritur, debetur.

(b) Uffenbachius l. c. cap. VI. conf. Capit. Caroli VII. & Francisci I. Non amplius tamen hodie divisio in scamna Dynastarum, & Militum seu Literatorum obtinet, ita ut Equites ad posteriorem referantur; sed soli Literati hoc tantum componunt.

(d) Vid. §. præcedentem not. (d) & (f).

(e) R. H. O. de an. 1559. pag. 7. apud Uffenbachium in Mantissa, & R. H. O. de an. 1654. Tit. V. §. 7. alijs 8. licet verò hoc rarius hodie observetur, oporteret tamen vel hac de causa fieri.

(f) Ibidem.

(g) R. H. O. de an. 1654. d. Tit. V. §. 15.

(h) Ibid. Tit. I. in pr. Conf. Uffenbach. cap. IV. pag. 10. seq.

(i) *Der ein Reichs-Furst, Graf oder Herrenstands seye.* dicto Tit. I. principio.

(k) Ibidem. Conf. Transactio Passaviensis §. 14. *demnach solle &c.* Capitul. Caroli VII. & Francisci I. Art. XXIV. §. 11.

(l) Vid. Deckherrus in *Concord. suprem. tribunalium S. R. I.* Cap. IV. Sect. I. n. 7. pag. 22. ubi, an Sæcularis vel Ecclesiasticus indifferenter Præses esse possit, a voluntate Augustæa dependere asserit, cujus sententiam, cum remissione ad §. 12. supra, amplector, non obstante scripto, quod in contrarium evolavit & apud LUNIGIUM in *scriptis illustribus* extat.

(m) Vid. supra not. (d)

(n) R. H. O. de an. 1654. Tit. I. §. 8.

(o) Vid. Uffenbachius l. c. pag. 12. Articuli XXV. Capitulat. Caroli VII. & Francisci I. §. 5.

(p) R. H. O. Tit. I. §. 11. & 13. Uffenbach. l. c. cap. XIII. p. 179.

(q) Vid. Capit. Leopoldi Art. 40. Josephi Art. 39. in fine. Capit. Caroli VI. Art. 24. Caroli VII. & Francisci I. Art. 24. §. 11. add. Moser

ad Capit. Caroli VII. T. II. pag. 623. seqq. Lunigs Thesaurus Juris Comitum pag. 829. seq. Item 902. seqq.

§. LXIV.

*Assessorum
Judicii Cu-
riae Imper.
Compara-
tio cum As-
sessoribus
Consilii ac
Judic. Imp.
aulici.*

*Hodienum
superest ju-
dicium
Principum,
ut olim.*

Assessores aut potius Consiliarios, ad exemplum anti-
quitatis, in Consilio aulico recipi dixi Principes, Comites,
Barones, Equites & JCtos (a). Ita *Judicium* quod vocant,
Principum olim erat formatum, quo non exclusi Comi-
tes & Barones, non Equites & JCti (b). Prudentissimè id
à Ferdinando III. constitutum, ansam fortè dantibus, quæ
ante illum & sub illo evolarant, scriptis, *judicium Principum*
ab oblivione revocantibus. Haud ignoro quidem Sæculo
XIV. Principes prætendisse, ne alii nisi Principes, aut Prin-
cipibus pares Comites aut Abbates (*fürstenmäßige*) in con-
siliium adhiberentur. Sed hæc partim nova erat, nec in
aliqua certa & probata consuetudine fundata, partim ex si-
nistro vocabuli *Principum* intellectu (c) orta, partim
etiam vel ideo ab Imperatoribus rejecta prætensio, imo &
ubi Principes ad *Judicium* & *Jus Principum* provocasse le-
gimus, nonnunquam *Jus Austregalium* *judicum* intellectum
esse, vero est simile, atque probabile. Equites etiam, sive
milites ac ministeriales minores olim in consilium, ubi de
Principum adeo Electorum causis agebatur, adlectos esse
jam supra probavi (d), nec minus de JCtis mentem expli-
cavi (e). Habent igitur Principes Imperii hodiernum *judi-
cium Principum*, stabile, legibus & stylo Imperii antiquo
& novo conforme, longè illo, quod a quibusdam fingi-
tur, commodius, celerioris expeditionis, potentibus æque
ac minus potentibus patens, justum, æquitatis & justitiæ te-
nacissimum, legum consuetudinumque Imperii modo emi-
nentissimo gnarum, & omni majus exceptione; Neque S.
Majestati Cæsareæ, si Principes Imperii hoc officium, hanc
dignitatem amplexuros, & in aula consilii suppeditandi gra-
tiâ

tiâ mansuros esse præsciret, ingratum fore ambigendum est, omnes adeo Consiliarios suos tam intimos quam aulicos ex Principibus Imperii, voto quidem & sessione in Comitibus gaudentibus eligere, & seligere; Non modo enim ad elevandam Imperatoris, & Imperii Romani hoc faceret Majestatem, sed & in proprium utrorumque vergeret commodum. Non hanc spartam olim dedignati sunt ex Electoribus Colonensibus Wilhelmus Baro de Gennepe &c. ex Saxonibus Rudolphus & Wenceslaus, ex alijs alii; Hodie si quandoque rariores in consilio aulico assideant Principes, aliique immediati Comites ac Barones, non hoc imputandum erit Imperatoribus. Quotus enim est Principum, qui id muneris affectet? In defectu itaque eorum, quos alias sacra Cæsarea Majestas lubentissimè in consilium esset adscitura, ut alios sibi consiliarios eligat, Principum dignitate haud præfulgentes, tantum non compellitur; nec tamen propterea Principibus, hoc judicium, ac si legitimè non esset formatum, incusare licet, utpote qui deprecatione & voluntate sua ipsimet hujus rei occasionem subministrant. Sed jam pergo: **Judicii Cæsareo-Aulici Assessores seu Consiliarii** ex nobilitate majori & minori (f) adsciscuntur. Idem & in **Judicio Curiae Imperialis** obtinebat (§. 15.) qualitates illorum, numerum, juramentum, & obligationem definit ordinatio Ferdinandi III, munus ad dies vitæ continuatur, salva tamen Imperatori facultate quenquam dimittendi aut amovendi, & his econtra libertate dimissionem petendi (g). Præter Capita Judicii & Consiliarios, in **Consilio** etiam spectabiles sunt **Vicecancellarius Imperii** (h) uti & **Secretarii** &c. Hi posteriores præcipuè in causis ad **Judicium aulicum** spectantibus quodammodo similes sunt **Actuario Judicii Curiae Imperialis** (§. 17), hinc & personæ laicæ nunquam non ferè hoc munus procurarunt; hinc & conclusa **judicii minus**

*Actuario-
rum Judi-
cii Curiae
comparatio
cum Secre-
tariis,*

*De aliis
personis re-
missive.*

minus solennia ab ipsis subsignantur; vota ad Imperatorem subscribuntur &c. &c. E contra Vicecancellarius ea, quae ab Imperatore ipsemet judicantur & solenniter expediuntur, cum Secretariis recognoscit; huic demandata est sigilli Imperialis custodia &c. De cæteris personis, utpote Fiscali (i) Cæsareo generali aulico, quem *Viennensem* a loco vocabant, Procuratoribus aut potius Agentibus & Residentibus aliisque Cancellariae Imp. aulici personis ac Janitore Consilii eorumque officiis, juribus, & immunitatibus legi possunt Ordinationes Consilii ac Iudicii Imperialis aulici, & qui ad illas sunt commentati.

(a) Supra §. 63. R. H. O. Tit. I.

(b) Supra §. 35.

(c) Principis olim appellatione veniebant omnes ex majori nobilitate oriundi, qui ab Imperatore in consilium admissi: Sæculo XIII. exeunte, uti & XIV. & XV, cum exaltationes graduum dignitatis, & creationes Principum frequentarentur, pedetentim præ Comitibus & Baronibus, antea indubie sub illa dictione comprehensis, & Curiae paribus, prærogativas quasdam Principes sibi vendicarunt, nec legibus, nec usu cognitæ; accedebant mutationes Imperii & quæ id genus alia; Stylus interea Curiae Imperialis docet, quod judicandi modum attinet, ad Sæculum XVI. usque Comites & Barones, *Graffen und Herren*, sive *Graffen, Edlen und des Reichs lieben getreuen* continuo consultos esse. Vid. supra §. 37.

(d) §. 35.

(e) Ibidem & §. 15.

(f) *Herren und Ritter*, non exclusis tamen Literatis seu Jctis, nam quamprimum hi in hocce consilium ac iudicium recipiuntur, eo ipso nobilitati minori accensendi veniunt, utpotè quos officium abique speciali diplomate nobilitat.

(g) Uffenbachius de Conf. Imp. Aul. Cap. VI. subsect. X. in fin. pag. 29. hoc in suspensio relinquit. Sed vid. DECKRERR. in *in Concord. suprem. Trib. S. R. L.* ad h. l. uti & ad C. O. C. P. I. Tit. IV. n. 124.

(h) Non quidem hic persona est necessaria in Iudicio sed in qualitate Consilarii Imp. Aulici Senatum frequentat, qua cum subinde non gaudeat, sed plerumque sit Consiliarius intimus, hinc Iudicio rarius interest.

(i) Ex iis, quæ supra §. 18. dixi, falsum esse constat, hunc a Carolo V. primum esse institutum, ut DECKHERR. in *Concord. suprem. Imp. Trib.* pag. 59. perhibet.

§. LXV.

Quemadmodum Imperator totius Imperii caput est & *Utriusque* supremus iudex; ita & omnes personæ Imperio subjectæ sub- *Judicii Ju-* sunt ejus jurisdictioni, sive immediate, sive mediate; sunt *risdictio* quidem, qui ex iis, quæ supra §. 19. ex jure Alemannico &c. *quoad per-* prolata sunt, immediatam in omnes Cæsari jurisdictionem asserunt; sed falluntur; neque enim jura, libertates, privilegia, & Consuetudines Principum Electorum, aliorumque Imperii ordinum, nobilitatis equestris immediata, imo & subditorum quorumcunque infringi, sed potius sanctè observari, consiliariis suis præcepit Imperator Ferdinandus III. (a) Non igitur omnes personæ immediate tam Cæsari, quam substituto ejus Judicio aurico subsunt &c. Non igitur avocationes (b) nec evocationes earum a judiciis inferioribus permittæ; sed cum personæ conditio, privilegium & causæ qualitas & continentia prævie examinari, & de fundato foro disquisitio sollicita institui soleat, remittuntur potius, quam admittuntur partes impertinentes ad iudices ordinarios; nec his invitis ac intercedentibus processus decernuntur. Causæ quidem fiscales hodie forum fundant, non attempta personæ conditione (c); sed hoc ex legum Romanarum usu potius, quam moribus Germanicis receptum (d). An dispositio *L. Unic. Cod. quando Imperator inter pupillos &c.* in Judicio Cæsaris aurico seu in Consilio forum fundet, ita ut præteritis iudicibus ordinariis, uti & privilegiatis ac austregis quemcunque immediate convenire possint personæ miserabiles, de hoc iuridici certant, & adhuc sub iudice lis est (e). An Principes coram iudicio Cæsaris aurico conveniri possint, hodie vix erit qui in dubium vocabit. Ubi verò de delictis eorum poena corporali plectendis, de honore, seu digni-

dignitatis prærogativa, de privilegiis & feudis quæstio? an & hoc casu? Distinguendum iterum existimo inter consilium & iudicium: In hisce causis interdictum Præsidi, ne concludat, ne sententiam ferat, sed voto & consilio ad Cæsarem præmissio ab eo decisionem expectet (f). Quod in aliis causis pecuniariis, & hæreditaria seu allodialia bona, quibus nec quidquam feudi, nec regalium &c. admixtum, concernentibus secus se habet; Nec quæ Principibus competere dixi, Comitibus aliisque Magnatibus disputanda esse puto. Lex enim expressa non adest, quæ illos a Principibus separet, sed mos Imperii in publicis Comitibus in hunc usque diem conjunxit; Consiliarii hujusce consilii ac iudicii non aliud forum habent, quam Cæsarem aut Præsidem; illum in gravioribus, & ubi de eorum honore & munere, quo exornantur, agitur; hunc verò in minoribus (g). Cæteri curiales, non præcise huic iudicio obstricti vel adstricti (h), forum habent coram Marefcalco aulico, a quo ad consilium aulicum supplicatur (i). In secunda instantia aut ulteriori seu postrema vel per viam querelæ nullitatis, vel appellationis &c. omnes omnino personæ hic conveniri possunt, eatenus, ac leges & privilegia illud permittunt (k). Quatenus etiam personæ ecclesiasticæ hic conveniri possint, tradunt authores (l).

(a) R. H. O. de an. 1654. Tit. II. §. 1.

(b) Ibidem. Conf. Capitulationes Impp. fere omnes, & imprimis Caroli VI. VII. & Francisci I.

(c) Vid. Blumius ad Proc. Cam. Tit. XXX.

(d) Vid. supra §. 20.

(e) Vid. Gailius I. Observ. I. n. 40. in fine, ubi non usum L. unic. cod. affirmat. add. Tennagel de Proc. decern. Class. 3. cap. 12. alii inter personas mediatas & immediatas, & inter magistratus ordinarios & austregas distinguunt. D. de Ludolff in Comment. System. de Jure Cam. Sect. 1. §. 2. n. 25. editionis novissimæ, Bocken ad Blum. tit. 27. n. 187.

(f) Sunt enim arduæ ac Cæsaris ipsius cognitioni reservatæ partim legibus antiquis E. G. constitutione Friderici II. Rudolphi I. Adolphi & Alberti I. aliorumque, partim novis. Conf. supra §. 30. seqq.

(g) R. H. O. Tit. I. §. 4. §. 12. Conf. ab UFFENBACH de *Consil. Imp. aulico* cap. VII. Subsect. II. p. 51. & Subf. III. pag. 59. seq.

(h) R. H. O. de an. 1654. Tit. I. §. 8. conf. PORTNERI (aut quis ille est) notæ perpetuæ ad h. locum ordinationis, Capitulatio Caroli VII. Artic. XXV. §. 7.

(i) R. H. O. Tit. II. §. 10. & notæ PORTNERI ibidem.

(k) Regulæ adinstar hic esse debent privilegia de non appellando seu limitata seu non limitata. Electionis fori &c. Conf. R. H. O. tit. 2. §. 2. & 3.

(l) Vid. UFFENBACH de Conf. Imp. Aul. cap. V. Sect. II. n. 16. Conf. DECKHERRUS in *Concordia Suprem. Tribun. S. R. I.* pag. 35.

§. LXVI.

Nunc causas in Consilio & Judicio Imperiali aulico tractabiles despiciamus. A Judicis Curiae Jurisdictione exemptas dixi I. causas criminales, statûs præjudiciales, Privilegiorum ac feudales Principum aliorumque Magnatum (§. 30 - 38.) II. Absolutiones a mulctis judicialibus, & transactiones de iisdem; declarationes in Bannum & absolutiones ab eodem (§. 39. 40.) III. Causas Gratiae IV. Italicas. V. Restitutionis in integrum, Revisionis aut Supplicationis, uti & VI. ipsius Imperatoris negotia (§. 42.) ; harum verò causarum decisionem ipsius Cæsaris Judicio reservatam fuisse. Videamus, quî hodie dicasterium Aulicum hisce in causis judicandi potestatem habeat. Abstrahendo itaque de iis, quæ vel in legibus Imperii vel in Capitulationibus suis Imperatores expresse & disertis verbis ad comitia rejecerunt, Regulam tantum, ut componamus, studebimus, quatenus hodiernum Imperator ipsemet, non Judicium aulicum judicet; Distinctionis nostræ usus inter Consilium & Judicium hic iterum se prodit. Etsi enim in omnibus illis causis judicium aulicum quodam præcognitionis, processûs instruendi, ac præparandi ad sententiam gaudeat jure, tantum tamen abest, ut concludere, ac pronuntiare possit, sed necessario ad referendum Imperatori causæ merita &

*Jurisdictio
Consilii &
Judicii Im-
per. aulici
quoad Cau-
sas.*

*De votis ad
Imperato-
rem.*

circumstantias, & votum præmittendum, adeoque ab ipso-
met Imperatore decisionem petendam adstringitur. Dicam
de singulis speciatim, & paucis ostendam, quæ ex moribus
potius, quam jure ac legibus hodie natæ sint differentia.
I. Itaque de causis criminalibus Principum aliorumque Ma-
gnatum dicam: in his cum maxime sint momentosæ, ubi
ad Imperatorem aut consilium aulicum delatæ fuerint, omni-
no requiritur voti ad Cæsarem præmissio; adeoque ipse ju-
dicat Imperator (a). II. Causæ status præjudiciales,
quo referendæ Exemptiones Imperii (b), ubi de jure territoriali
& juribus ex illa descendentes agitur (c), inhabilitas ad succe-
dendum ob illegitimos natales (d) aut impotentiam corpora-
lem & mentis ad regendum (e) ad votum & sessionem in Comi-
tiis (f) & id genus aliæ. III. Ubi de sensu privilegii Cæsarei
certatur (g). IV. Feudales & ubi de Regalibus feudo ad-
hærentibus quæstio est (h); Item successiones in Principa-
tus (i) Comitatus (k) Dynastias Imperii (l), Divisiones
Feudorum (m); Ne quid de investituris (n) aliisque cau-
sis gratiæ huc pertinentibus dicam. V. Absolutiones a
multis judicialibus & fiscalibus, cum ad fiscum atque æra-
rium Imperatorum faciunt, nonnisi de speciali eorum per-
missu concedendæ, nec etiam de iis transigendum (o).
VI. Declarationes in bannum aliæ judiciales, siue con-
tumaciæ, aliæ ab delicto emissæ. Illæ abrogatæ (p), hæ-
verò in judicio quidem aulico præparantur, non tamen am-
plius ibidem decernuntur ac pronunciantur (q). VII.
Causæ gratiæ olim quidem indistinctè a Judicis Curiae juris-
dictione erant exemptæ; hodie, cum a sola & solius Impe-
ratoris voluntate (salvis iis, quæ in constitutionibus legi-
busque Imperii circa illas disposita sunt (r),) dependent,
adhæc ad easdem impetrandas ad cameram Cæsaream pul-
sandum est, non solent sine causæ cognitione, ubi illa
opus, & voto ad Imperatorem decerni (s), adeoque pri-
stina consuetudo, quantum Judicis & Judicii Curiae potesta-
tem

tem attinet, hodiernum observatur. Huc referenda moratoria (t), Legitimationes (u), veniæ ætatis concessiones (x), Confirmationes pactorum primogenituræ (y), permutationum a civibus Imperii præsertim Principibus initarum (z), Tutelæ (aa), Transactionum (bb), Testamentorum (cc), & aliæ gratiæ, in quibus decernendis plerumque ab Imperatore solet requiri consilium aut votum *ein Gutachten*, aut si a Judiciu aulico petitiæ fuerint, illud nihil decernit, nisi cum præscitu Imperatoris, aut voti ad eundem præmissi approbatione expressa. VIII. In Italicis etiam ferè semper solennis est præmissio voti ad eundem (dd). IX. Idem omnino in causis supplicationum observatur, uti & restitutionum in integrum (ee). X. In Causis verò Imperatorem ipsummet qua Principem Imp. concernentibus votum illud cessare dicerem, etsi hæc ipsa negotia forent maxime ardua (ff). Hisce causis recensitis adhuc aliæ (gg) adjungendæ essent, sed cum vel ad hæc rubricas reduci facile possint, quædam etiam per accidens cum voto ad Imperatorem remittantur E. G. ubi vota paria (hh) ubi Jus incertum &c, seriem hisce claudio, illud monens, in levioribus rebus votum ad Cæsarem non esse strictæ necessitatis, adeoque & illo subinde supersederi.

(a) Vid. *Uffenbach* L. c. cap. X. subsect. III. pag. 88. *Deckherr* in concord. suprem. Tribun. ad h. l. pag. 83.

(b) Exempla vid. apud *Moser* in R. H. R. Conclusis T. IV. pag. 68. in causa *Ottobayern* contra den *Schvvabischen Crayß* &c.

(c) Exempla apud *Moser* L. c. T. I. In *Sachen Hamburg Stadt* contra den *Konig in Dannemarck* pag. 111. 789. *Essen* contra *Essen* ib. T. I. pag. 653. *Busecker Thals eingeseffene* contra *Hessendarmstadt und die Ganerben* ib. p. 801. *Quedlinburg Stifft* contra den *Konig in Preussen* ibid. T. V. pag. 14. seqq. 20 - 24. *von Cornberg* contra *Hessen-Cassel* ibid. pag. 118. *Lubeck Stifft* contra den *Konig in Dannemarck* ibid. pag. 7. 98. *Schonburg Grafen* contra *Chursachsen* ibid. pag. 858. seqq. *Werden Abt* contra den *Konig in Preussen* ibid. p. 864. seqq. 866. *Schvvartzenberg* contra *Schaffhausen* pag. 943. 947. & alia &c. extant.

(d) Exempla habet *Moser* in causa *Sachsen Meinungen* contra

Sachsen Meinungen T. VIII. Conclusorum pag. 301. huc adde causam *Bentheim contra Bentheim &c.* & id genus alias; Conf. Capitul. Caroli VII. & Francisci I. de Matrimonii inæqualibus.

(e) Hæc enim quæstio statûs præjudicialis est, ardua, & in publicum influens, cum per consequentiam ille ipse quoque inhabilis declaretur ad votum in Comitibus &c. &c. Exempla odiosa sunt, & tamen extant, E. G. apud MOSER L. c. T. VII. pag. 1003.

(f) *Naumburg Stifft contra dasigen Herren Administratorem* vid. apud MOSER L. c. T. V. p. 937. pag. 437. T. III. p. 363. Conf. Capitulationem Caroli VI. Art. I.

(g) Quod eo verius esse crediderim, cum id vivæ vocis oraculo definiendum sit, etsi DECKHERRUS contra UFFENBACHIUM statuat, Cameram etiam lites de Sensu privilegiorum Cæsareorum decidere posse.

(h) Exempla *das Postwesen im Reich, item die Limburgische Reichs-Lehen betr.* vid. apud MOSER L. c. T. II. pag. 283. Tom. V. pag. 94. & VI. pag. 750.

(i) E. G. *die Pfaltz-Zuveybruckische* apud MOSER T. I. pag. 828. 944. T. II. 283. T. III. pag. 107. *Holstein Plönische* T. I. pag. 443. T. VI. 574. *Sachsen Coburg-Eisenberg- und Römhildische* T. III. pag. 77. *Sachsen-Lauenburgische* T. V. p. 438. 441. *Mecklenburg Gustranische* T. III. pag. 141. 149. &c. add. T. V. pag. 951.

(k) E. G. inter Electores Moguntinos & Comites de Stollberg controversum Comitatum *Königstein &c.*

(l) E. G. *die Limburgische Reichs-Lehen.* MOSER T. V. pag. 94. & IV. pag. 750.

(m) MOSER T. V. pag. 516.

(n) Vid. Exempla apud MOSER L. c. Tom. II. pag. 849. Tom. V. pag. 150. 203. 322. &c.

(o) Id quod & in Cameralibus multis usu venit, ubi siquis damnatus, non in Camera, sed ab ipsomet Imperatore remissio pænæ aut in totum aut in tantum five pro toto vel pro parte petitur, & pro re nata obinetur.

(p) Vigore Capitulationis Caroli VI. Art. XX. Caroli VII. & Francisci I. Art. XX. §. 11. in illius locum surrogata aut potius conservata & præscripta media contumaces coercendi civilia.

(q) Vid. citatas Capitulationes locis memoratis, ubi ordo formandi processus, publicandæ sententiæ in Comitibus, & executionis traditur.

(r) E. G. quæ in Capitulationibus de privilegiis statibus haud nocituris, de diplomatibus Principum Comitum & Baronum superioritati territoriali haud præjudicaturis, uti & restricta Imp. potestate disponuntur &c.

(f) Præcipue si ardua sint, & in statum publicum Imperii influant, quo E. G. referenda privilegia nobilitatis Equestris immediata &c.

(t) Exempla vid. apud MOSER T. I. pag. 604. T. V. pag. 470. 566. 744. Tom. VI. pag. 639.

(u) Ibid. Tom. V. pag. 371. (x) Ibid. T. IV. pag. 467. 308.

(y) Vid. eundem T. V. pag. 189. 895. 931. T. VI. pag. 21. 385. Tom. VII. pag. 255.

(z) T. V. pag. 372. (aa) T. I. p. 472. VI. pag. 285. 287.

(bb) T. IV. pag. 158. 166. T. III. pag. 782.

(cc) Tom. VII. pag. 868. 1024.

(dd) Ibid. T. VI. pag. 557. Conf. PORTNERI *nota ad ordinationem Consilii aulici de a. 1654.* Tit. V. §. 18. num. 2.

(ee) Quod supplicationes attinet, hæc ad *Consilium*, haud verò *Judicium* aulicum pertinere docet R. H. O. de a. 1654. quod restitutiones verò, si erro, duce Senckenbergio etro.

(ff) Hoc enim modo, si votum ad Cæsarem esset præmittendum, hic iterum personaliter judicatum iret, quod cum regula juris: *neminem in propria causa judicem esse posse*, uti & cum Exemplo Caroli IV. supra §. 42. pugnaret. Quæ in Aurea Bulla circa hæc statuuntur, examinat Senckenbergius in *Diff. de fabula Judicii Palatini* per totum. Add. DECKHERR in *concord. sub trib.* pag. 21.

(gg) Exempli Gratia: *Causarum Remissiones* ad Cameram, de quibus exemplum apud MOSER T. V. pag. 940. add. T. III. pag. 428. *Matrimoniales* T. IV. pag. 619. *Inquisitiones* T. III. pag. 43. & IV. pag. 67. &c.

(hh) Vid. R. H. O. Ferdinandi III. tit. V. §. 18. 20. 21.

§. LXVII.

Hæ itaque causæ, quod Conclusionem & Sententiam definitivam attinet, a Præsidis & Judicii aulici Cæsarei jurisdictione exemptæ, & Cæsari ipsi hodiernum reservatæ videntur, quamvis consuetudo recentior quædam & hic immutavit; imprimus quod feuda, licet regalia, sed non Principum, seu Comitum & Dynastarum Imperii concernit. Investitura de iisdem, si vasallus haud sit Princeps, non coram Throno Cæsareo, quod olim moris (a) sed in consilio, aut adeo judicio aulico conceditur, nullo, quod sciam, ad Imperatorem prævio voto, etsi Comites ac Dynastæ, quod sæpe dictum, Principum *latiori* appellatione

Ubi prævium votum ad Imperatorem requiritur, ibi non tam Judicium Aulicum quam ipsemet Imperator iudicat. Hæ Causa hodiernum reservata

*quid mori-
bus hodie
mutatum.*

*Cetera Cau-
sa non re-
servata.*

*Alia ratio
voti ad Im-
peratorem
examina-
tur.*

venerint, & vix unquam ab ipsis, *strictè* sic dictis separati legantur (b). Ceteræ denique controversiæ in quibus haud solennis est præmissio voti ad Cæsarem, a Præsidis seu judicii aulici potestate non exemptæ sunt, sed in iis decernuntur processus, concluditur, & sententia profertur, feuda etiam minora coram eodem conferuntur & investitura de iisdem conceditur. Scio quidem intuitu voti ad Cæsarem aliis hanc potius rationem placere, quod ideo fiat ejus relatio, ut Imperator cum consilio *intimo* deliberare possit, an sententia, salva quiete ac salute publica Imperii, quæ suprema lex est, promulgari & executioni demandari possit. Verum enim verò *primo*: hac de re tacent leges, & constitutiones. *Secundo*: accidentalis potius est hæc Deliberatio & superficialia & tamen Ferdinandus I. in Ord. Consilii aulici Imperialis utitur vocabulo: *Erledigung*, quod non ad exteriores temporum circumstantias, sed ad intrinseca litis merita & causæ examen ac cognitionem omnino applicandum est. *Tertio*: non excludit rationem nostram. *Quarto*: in causis etiam minoribus, statum ac quietem publicam haud concernentibus vota subinde præmittuntur, E. G. in decernendis paritoriis, de expensis litis & unde sumptus, in Commissionibus Cæsareis erogandi, prætendendi. Cujusmodi exempla MOSERUS in processu Consilii aulici suppeditat. *Quinto*: Recentior foret, cum Consilii intimi primordia vix Caroli V. ætatem transcendant; ut alia reticeam. Econtra verò nostra ex antiquitate ortum trahit, legibus & stylo Imperii est conformior, & in iisdem ac naturali quoque ac legitima ratione nititur. Prolixum nimis foret, omnes causas, de quibus Consilium & Judicium jure cognoscendi & sententiam pronuntiandi potestatem habet, singulatim referre, ita enim limites instituti excederem, qui nonnisi obiter Judicium Curiae Imperialis cum Consilio & Judicio aulico, antiquum cum moderno comparare mihi proposui.

(a) Vid. Deductio Hohenlohica sub Rubro: *Beweis, daß die Reichslehenbahre immediate Graf- und Herrschafften ohnzweifelhafte Fahren*

Fahnen- und Thronlehen seyen &c. Oehringæ a. 1743. impressa per totum.

(b) Vid. supra §. 23. 24. Conf. Buxtorffius ad Auream Bullam in Repræsent. Reipubl. German. pag. 322. seqq.

§. LXVIII.

De Processu quædam inspicienda. Olim, licet haud frequenter, in scriptis certatum esse dictum est. (§. 13. & 53.) Hodie indistinctè sic agitur, adeoque præ omnibus inspiciendi *supplices Libelli*. Inscribuntur illi Cæsari soli, non Præfidi aulico (a), quod & olim observatum dixi (b), offeruntur vel ab ipsis partibus (in Audientia) Cæsari, vel per procuratores aut Agentes (c), Olim in Judicium Curiae quidem admittebantur partes, sed tamen procuratores a latere habentes aut ex præsentibus conditione paribus Viris sibi eligentes. Fundanda hodie est in iis jurisdictio, ne alias, ubi de processibus decernendis consuetum, illudque anxium juxta Leges Imperii instituatur examen, illi denegentur (d). Non sum tamen dubius superesse & hodie præjudicia periculo petentium decretorum processuum, id quod contingit, ubi ferè ambiguum, an jurisdictio sit fundata (e). Imo & tum (suppositis tamen quandoque literis informatoriis) Votum ad Imperatorem requiri, antequam causa remittatur, antiquitati est convenientius (f). *Citationibus* Consilii ac Judicii Cæsareo-aulici, quæ per Notarios (g) ut plurimum insinuari solent, legitimè insinuatæ ac reproductis aut comparent partes, aut non comparent. Sin hoc contigerit, non amplius ad bannum proceditur, sed ad compescendam citatorum non comparentium *contumaciam* remedia juris civilia adhibentur (h). Ubi utraque pars *comparet*, non in persona, sed per legitimatos Agentes ac Residentes (i), ulteriora processûs solennia observari solent, prout ea jus commune, & leges Imperii, imprimis autem Ordinationes Consilii Imperialis aulici ac stylus Curiae præscribunt, quæ alia in processibus ordinariis, alia in summariis, alia in simplicis querelæ, alia in Appellationibus, & secundæ instantiæ &c. Postquam partes utrimque *submiserunt*, aut ex

*Utriusque
judicii pro-
cessus com-
paratur
breviter.*

officio Causa pro conclusâ & submissâ acceptata, proceditur ad *Sententiam*. Atque tum iterum distinctionis in consilium & iudicium usus superest. Si enim causa sit non reservata; *inconsulto*, ut ita dicam *Cæsare* (k) sententia pronuntiatur. Secus, si reservata sit; Hoc posteriori enim casu *votum ad Imperatorem* præmittitur, ab eoque definitio, *die Erledigung &c.* resolutio, votique approbatio rogatur (l). Sententiâ hunc in modum pronuntiâtâ, & publicatâ, ubi vel interposita *restitutio in integrum* vel *supplicationis* remedium vires rei judicatæ haud stiterit, aut suspenderit, ad *executionem* proceditur; quæ vel Circuli, in quo damnatus aut succumbens habitat, aut domicilium habet, aut objectum litis situm est, Directoribus (m), vel etiam aliis (n) committitur. Nunc de iis, uti & de Iudicio Curiae Imperialis satis, fortè hanc telam retexere olim dabitur.

(a) UFFENBACH: de Consil. Imp. Aul.

(b) Supra §. 13. & 50.

(c) Hoc posterius usu receptissimum. Conf. UFFENBACHIUS L. c. Cap. VII. Conf. DECKHERRUS ad h. c.

(d) R. H. O. de a. 1654. Tit. V. §. 1. seqq.

(e) Vid. D. de LUDOLFF in *Comment. System.* Sect. I. §. 14. n. 1. seqq. & Sect. II. §. 2. num. 4. & 14.

(f) Vid. Supra §. 62. not. (d) & §. 21. & 39.

(g) Vid. UFFENBACHIUS L. c. pag. 251. 252. 260. addatur DECKHERRUS ad h. l. ubi in specie de sententiarum Cæsareo-Aulicarum insinuatione per nuncios Camerales agit.

(h) Vid. Capitulatio Caroli VI. Art. XX. & Caroli VII. & Francisci I. ibid. §. 11.

(i) Vid. UFFENBACHIUS Cap. VII.

(k) Id quod sensus paragraphi 18. tit. V. R. H. O. de a. 1654. a contrario ductus innuit, ubi: *ausserhalb unserem Vorwissen nichts endliches schliessen.*

(l) Vid. supra §. 66.

(m) Vid. CRAMERI manuale *Processus Imperialis* pag. 210.

(n) E. G. CRAMER L. c. &c.

APPENDIX

DE

JUDICIO CURIAE IMPERIALIS ROTTWILENSI.

Vom Kayserlichen Hoffgericht zu Rottweil.

§. I.

IN limine præcedentis commentationis promisi me quædam in Appendice de Judicio Curiaë Imperialis Rottwilensi dicturum ; qua obligatione ut me redimam, ecce pauculas notationes, in quibus conabor deducere:

I. Fictas vulgò referri origines hujus judicii.

II, Rectius eas statui ad Sæculi XIII. vergentis periodum, ex quo tempore *Cæsareum* aut *Imperiale* dici coeperit.

III. Ordinationem illius antiquam dubiæ fidei,

IV. Jurisdictionem verò à Ducum Sueviæ potestate deducendam esse.

V. Fuisse revera Judicium provinciale,

VI. Limites illius ex veterum Ducum Sueviæ Hohenstaufficorum jurisdictione ac territorio mensurandos esse.

VII. Ex abusu potius quam jure protensos esse limites,

VIII. Jurisdictionis qua gaudet, cum judiciis ordinariis in suo districtu concurrentis origines, si probe examinantur, nihil extraordinarii involvere.

IX. Comites de Sultz exeunte jam Sæculo XIII. fuisse in eodem Judices.

X. Quædam ad usum modernum spectantia.

S

§. II.

§. II.

Origo Judicii Rottwilensis à GOLDASTO septingentis annis Judicio Camerali antiquior perhibetur, ab aliis verò (quæ communis fere est opinio) ad Authorem Conradum III. Rom. Regem, qui ante Fridericum I. floruit, & quidem ad an. 1146. aut 1147. refertur, & ad documenta partim originalia, partim alia, in publicis adeo Comitibus, provocatur, quibus id probari possit (a). GOLDASTI opinionem dudum refutavit Assessor Cameræ Imperialis MAURITIUS (b). Altera verò, cum nonnulla in Narratione ista occurrant dubia, quorum nec Otto Frisingensis Episcopus, Conradi III. & Friderici I. res gestas accuratè consignans Scriptor, nec alii Scriptores coævi meminerunt, præterea etiam originalia illa Documenta institutionis, ad quæ Rottwilenses provocarunt, lucem hætenus fugerint, paucis hic trutinanda erit. Si, quæ a GOLDASTO publicata est Ordinatio Judicii Rottvilensis (c), nomine *originalis seu primævæ institutionis* mactatur, debile sanè hæc Rottvilensium causæ dabit patrocinium; prout id infra §. 4. deducetur. In præsentiarum hoc solum præmitto, si quid unquam, a GOLDASTO publicatum, dubiæ censi debeat fidei, id esse hanc Conradi III. ordinationem. Porro cum alia nobis documenta Sæculi XII. & XIII. prodant, Duces Sueviæ in Suevia *Curias* celebrasse, placita egisse, & Judicia, nec unum semper locum ad hoc elegisse, sed vel Ulmæ, vel alibi sedem, Aulam & Curiam suam fixisse; nullatenus id cum prætensa fundatione Rottvilensis Judicii componi potest. Neque verosimile est in eodem Ducatu duo *Curia* fuisse judicia, Cæsaris alterum, alterum verò Ducis; omnino verò improbabile, Conradum III. in familiæ Ducalis Staufficæ, unde originem habebat, detrimentum & incommodum Judicium ordinasse, cum ipsis Ducibus in Jurisdictione concurrens.

(a) Vid. MAURITII Dissert. de *Judicio Rottwilens.* cap. II. §. IV.(b) Ibid. §. 3. (c) Part. II. der *Reichsfatzungen* pag. 6. seqq.

§. III.

Verosimilior itaque videtur opinio, quæ sub medium Sæculi XIII. aut sub Conrado IV. Rege Romanorum, aut Conradino Duce Sueviæ, aut potius illis extinctis Judicium Rottvvilense esse natum & nomine Judicii *Imperialis Curia* honoratum dixerit. Cessant enim ea, quæ de Ducum Sueviæ Curiis diximus, hoc ipso, cum non amplius Dux superesset. Ducatus ille, ac pleraque cætera feuda gentis Hohenstaufficæ ad Imperium ceu aperta recidebant; Jurisdictio itaque olim per Duces Hohenstaufficos exercita, per ipsosmet erat exercenda Imperatores, aut substitutos Judices eorum, non quidem qua Imperatorum, sed Ducum Sueviæ vice judicatu-
 turos. Natum hinc nomen *Imperialis tribunalis*; Quod cum antea ut omnia Curiarum Judicia in provinciis, esset mobile (a), certo tandem loco fixum fuit.

(a) Ita legitur in Charta Friderici Ducis Sueviæ de an. 1185. apud P. HERGOTT T. II. *Geneal. Habsburg.* pag. 196. eundem Ducem *in loco qui dicitur Kunigestuhl cum universis Principibus totius Sueviæ publicum placitum habuisse & judicia exercuisse &c.* In transactione civitatis Ulmenfis cum Advocatis suis, Comitibus de Dillingen de an. 1255. apud D. SENCKENBERG Fascic. II. *Meditat.* pag. 385. & Authorem *Hist. Diplom. Norimb.* pag. 130. ubi: *Primum quidem est, quando Imperator, Rex aut Dux Sueviæ Curiam Ulmæ celebraturus est &c.*

§. IV.

Nec obstat huic opinioni Ordinatio Conradi III. de Judicio Rottvvilensi; illam enim haud genuinum esse partum, multa convincunt. I. Quod stylo Germanico concepta, eo-
 que recentissimo. II. Quod enarret P. I. Tit. II. Judici sup-
 mo incumbere, ut Judicium hoc exerceat, prout olim moris fuerit, quod cum nova institutione haud conciliabi-
 tur. III. Frequenter leges Romanas alleget, ex illisque can-
 tet, quæ tamen Sæculo XII. in Germania nondum aut saltem parum erant cognitæ. IV. Nimis accurata sit & prolixa,

quod illis temporibus, barbaris & impolitis, haud convenit. V. Careat die & consule. VI. Neque omnia conveniant cum documentis Sæculi XIV, ex hoc Judicio profectis, ut infra patebit. Conferatur PFEFFINGER ad VITRIARI *Institutiones Jur. Publ.* T. IV, pag. 690.

§. V.

Itaque origo illius Judicii potiori jure a Judicio Curiae Ducum Staufficorum derivabitur, eatenus, ut sicut illi hoc exercendi potestate sunt gavisi, ita post eorum extinctionem Imperatores Regesque Romanorum, in locum Ducum succedentes, eandem Jurisdictionem continuarint exercere; neque enim hi leguntur posthæc alios de isto Ducatu reinfudasse, neque illam jurisdictionem potestatem ita in alios transtulisse, ut proprio hi eandem exercuerint nomine; Imo in contrarium extant præjudicia, & exempla, quod Reges Imperatoresque nonnunquam Principes, Ducatus Suevici jura sibi vendicantes, coercuerint, & uti titulo, ita & juribus abstinere jusserint; Qua igitur potestate olim Duces Hohenstauffici fuerunt præditi, ea & pollebat hoc *Judicium Curiae* extinctis Ducibus; Ducum autem Germaniæ mediæ officium præcipuè consistebat in belli, pacisque cura in sua provincia excolendæ, & quæ ex hoc principio fluunt, juribus compescendi Principes, id est, Comites, Barones &c. comprovinciales pacis inimicos, extirpandi procerum lites, ordinandi judicia, ut in illis prompta & æqua administraretur justitia & id genus alia. Et quia Duces, æque ac Imperatores Imperium, provincias suas circuibant, placita, curias, sive judicia exercentes; ita & illis, non minus ac Imperatoribus, in aliquem suæ provinciæ locum venientibus & Curiam figentibus, ordinarii judicis suspendebatur jurisdictionis; Hinc enata illa concurrentia cum Judiciis inferioribus aut statibus provincialibus. Profectò non in sola Suevia, sed & alibi hoc juris fuisse dicetur infra.

§. VI.

§. VI.

Fuit itaque Judicium hoc Rottwilense nonnisi *Tribunal* Ducum Staufficorum *aulicum*; & reipsa Provinciale, id est, ad certam vel certas Imperii Provincias restrictum, quo respectu ab Imperatoribus etiam non semel nomine *eines Land-Gerichts* compellatum legimus; Certo tamen respectu sublimius erat Judiciis provincialibus, eo quod hæc multiplicia subinde in Ducatibus essent, unum verò Ducalis Curiae Tribunal, cui illa suberant. Multò autem excellentius illud Suevicum, quia Familia Hohenstauffica non solum Suevico, sed & Alsatico, Franconicoque Ducatibus superbiebat.

§. VII.

Horum igitur Ducatum intuitu determinandi sunt propriè limites Jurisdictionis illius, nec ultra protendendi. Non fert institutum, terminos territorii sive Jurisdictionis Rottwilensis, prout in Maximiliani I. Confirmatione Privilegii Rottwilensis, & Maximiliani II. Reformatione Rottwilensi describuntur, hic contemplari; nihilo tamen minus verosimile est, ex hac doctrina de tribus hisce Ducatibus (a) illos illustrari posse.

(a) Quibus ab aliis Austriacus accensetur.

§. VIII.

Factum tamen arbitror, plus æquo protendisse hoc Judicium jurisdictionis terrorem, prout id Sæculo XIV. exeunte & Sæculo XV. in omnibus fere judiciis provincialibus attentatum esse docent Historiæ, & reformationes judiciorum Cæsareorum in Provinciis, præcipuè Westphalicarum; Nomen scilicet & titulus Imperatoris, quod in fronte suorum decretorum præfigebant ejusmodi judices, eos ita reddebat audaces, ut suo pede se metiri, & intra jurisdictionis suæ terminos se continere obliti, velut Imperatorem repræsentantes toti se imperare Imperio crederent.

rent. Hinc factum, ut in extremis Germaniæ finibus degentes Imperii ordines contra Judicia Cæsarea sibi de privilegiis de non evocando prospexerint.

§. IX.

Quod si verò potestatem hujusce judicii ratione Ducatum Suevici ac Franconici uti & Alsatiæ consideremus, non erit, ut illam admiremur. Quæ Judicio Rottwilensi competunt jura, ea olim omnibus Judiciis Curiae cæterorum Ducum Germaniæ non minus competierunt, & in quibusdam terris hodiernum competunt, ubi Judicia Curiae *die Hofgericht* cum cæteris judiciis inferioribus terræ seu provinciæ concurrentem exercent jurisdictionem. Curias celebrare ac placita provincialia, Ducum, uti & eorum, qui Ducatûs regalibus erant investiti, fuisse prærogativam, facile demonstrari posset; Sæculo verò XIII. & seqq. cum partim Ducatus fatalis interregni tempore dissolverentur, & vix superesset, quin nexu tali aut vi aut aliis modis se liberaret, partim Imperatores jurium, Ducibus olim competentium, alios etiam Principes, imo & Comites facerent participes. enata fuerunt tot Judicia Curiae, quot fermè Principatus & Comitatus. Imo & ex Judicii Curiae Rottwilensis jurisdictioni potestate in hæc tempora conservata doctrinam de veteribus Germaniæ Ducibus satis intricatam illustrari posse crediderim.

§. X.

Quemadmodum itaque post Ducum Sueviæ Familiam in Conradino a. 1268. extinctam, Potestatem Ducalem ad Imperatores rediisse supra dixi; nec tamen illa postea alteri Principi in feudum concessa fuit; Ita deinceps aut ipsimet Imperatores judicium hoc exercuerunt, aut per alios substitutos judices illud exerceri curarunt. Quando Comites Sultzenses hæreditarii Judices Curiae Rottwilensis facti sint, non ita clarum est. Illud tamen in documentis fide dignis (quæ fortassis omnium erunt antiquissima) reperio Hermannum

mannum Comitem Sultzensensem sub an. 1300. isto munere functum esse (a). An verò feudi titulo id habuerit, ambigendum est; saltem post hunc Hermannum occurrunt alii Judices Rottwilenses (b), qui se non subjudices Sultzensium, sed judices vice Imperatorum appellant; Imò etiam ipsimet Imperatores (c), ad Carolum IV. fere, subinde Judicio Rottvilæ præfederunt, ex quo colligi videtur, nondum Jurisdictionem Sultzensium fuisse feudi titulo (d) acquisitam.

(a) Vid. HERGOTT. T. II. *Geneal. Habsburg.* pag. 583. seq. ubi: *Dem Edlen und Erwürdigen Herren Graven H. von Sultze des Römischen Königes Hofrichtere, oder Swer an seiner Stett sizzet &c.*

(b) In citato hoc documento apud HERGOTTUM occurrit 1.) *Fridericus Dux Austria* Patris sui, Regis Alberti, nomine præsidens. 2.) *Comes Hermannus de Sultz.* 3.) *Nicolaus de Wartenfelse.* Anno 1336. occurrit ceu Justitiarius Rottwilensis Ludovici IV. Imp. *Erckingerus Aigel de Valckenstein.* Ibidem pag. 658. Conf. PFEFFINGER ad VITRIARIUM J. P. T. IV. pag. 692. ubi: *Conradus de Wartenberg.*

(c) Exemplum de LUDOVICO IV. Imp. extat apud laudatum P. HERGOTT pag. 659. quamvis, quod mirum, charta illius non Sigillo Judicii, sed Cæsareo munita sit.

(d) Sub Wenceslao tamen jam Subjudices vice Sultzensium clauerunt. Ita apud HERGOTTUM l. c. pag. 740. ad an. 1382. præsto est *Oswald de Wartenberg ein Frye Hofrichter an Stath und in Nammen Grafen Rudolphi von Sultz von mines gnadigen Herren des Römischen Königs Wenzeslaues Gewalt an seiner Stath uff seinen Hof zu Rotwil &c.*

§. XI.

Hodie Principes Schvvartzenbergici (non Schvvartzburgici, ut quidam tradunt) hæreditariorum judicum officio funguntur, successerunt enim Sultzensibus, & eorum titulis etiam honorantur. Assessores olim erant *Herren und Ritter*, ut ex formulis decretorum judicialium discimus; de Dominis tamen nihil prætenfa Conradi III. Constitutio disponit. Hodie ex Senatu Rottvilensis civitatis XIII. Viri

Jurium

Jurium periti eliguntur abs judice. Jurisdictionis ejus termini in Reformatione Maximiliani II. sunt descripti, eamque exercet per circulos Austriacum, Suevicum, Franco-
nicum & Rhenanum. Ratione causarum etsi quis exemptus, reservatæ tamen censentur quædam, *die Ehehafften* vulgò dictæ. Quænam illæ sint, vid. in Dissertatione MAURITII *de Judicio Rottwilensi*; Apud Cl. D. PFEFFINGERUM ad VITRIARIUM T. IV. pag. 700. seqq. ibique citatos, ubi & de concurrentia illius non modo cum Magistratibus Ordinariis, sed & cum Judicio Cæsaris Aulico & Camera Imperiali plura legi possunt; Appellatur ab eodem vel ad Aulam Cæsaris vel ad Cameram Imperialem. Sæculo superiori Ordines Imperii abolitionem hujus Judicii nonnunquam postularunt, utpote quod statuum superioritati territoriali quodammodo obstare, aut effectus ejusdem impedire videbatur. Hodie adhuc Imperatores in Capitulationibus promittunt se procuraturos, ut in puncto abolitionis in Comitibus certi quid propediem statuatur, & interea provisuros, ne casus reservati contra tenorem ordinationum extendantur, abusus verò & excessus tollantur. Hisce notationes & appendicem claudo; sicui hæc Judicii genealogia non arrideat, is clariora proferat documenta, & ex puris fontibus eandem propinet. Dixi.

Blum, Heinrich Balthasar von,

Commentatio iuris publ. de iudicio curiae imperialis Germanico, von dem
Kayserlichen Hof-Gericht in Teutschland Adiecta appendice de iudicio
curiae imperialis Rottwilensi, vom Kayserl. Hof-Gericht zu Rottweil

Francofurtum ad Moenum 1745

4 Diss. 5261 b#Beibd.28

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11050774-2

VD18 14850621-001